

ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2023

ΙΟΥΛΙΟΣ 2023

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11 Αθήνα 106 72, Ελλάδα
www.hfisc.gr

T: +30 211 1039600
e-mail: hfisc@hfisc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Επισκόπηση.....	9
Μέρος Α': Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	13
1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	15
1.1 Ανάλυση των εξελίξεων στο ΑΕΠ το 2022	16
1.2. Ανάλυση της μεταβολής του ΑΕΠ και των συνιστωσών του κατά το α' τρίμηνο του 2023.....	22
1.3. Προβλέψεις για το ελληνικό ΑΕΠ του 2023: προστιθέμενη αξία κλάδων παραγωγής	23
1.4. Προβλέψεις για τις συνιστώσες του ΑΕΠ και των μακροοικονομικών δεικτών: Εγχώριοι και διεθνείς φορείς.....	25
2. Απασχόληση και ανεργία	27
3. Πληθωρισμός.....	33
4. Ισοζύγιο πληρωμών.....	39
5. Χρηματοπιστωτικός Τομέας	47
5.1 Καταθέσεις	48
5.2 Χορηγήσεις	50
5.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ)	52
6. Βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες μακροοικονομικές αβεβαιότητες	57
Μέρος Β: Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές.....	63
7. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης 2019-2022.....	65
7.1 Εξέλιξη συνολικών δημοσιονομικών μεγεθών Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) 2019-2022	66
7.2 Εξέλιξη εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού 2019-2022	68
8. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου - Απριλίου 2023.....	71
8.1 Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού.....	73
8.2 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	76
8.3 Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης.....	77
9. Δημόσιο χρέος και επιτόκια κρατικού δανεισμού.....	81
10. Εξέλιξη εγγυήσεων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ελληνικού δημοσίου	91
10.1 Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου.....	92
10.2 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ελληνικού δημοσίου	97
11. Δημοσιονομικές προβλέψεις και προοπτικές.....	99
Παράρτημα.....	103
Βιβλιογραφία	106

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: ΑΕΠ 2007-2021 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %)	16
Διάγραμμα 2: ΑΕΠ βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, 2022 (εκατ. ευρώ/αριστερός άξονας και % μεταβολή σε σχέση με το 2021/δεξιός άξονας).....	17
Διάγραμμα 3: Μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2022 στην Ευρωζώνη των 20 μελών.....	20
Διάγραμμα 4: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης το 2022	21
Διάγραμμα 5: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ 2023.....	24
Διάγραμμα 6: Εκτιμήσεις και προβλέψεις του πραγματικού ΑΕΠ για το 2023 & 2024 (ΥΠΟΙΚ).....	24
Διάγραμμα 7: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης το 2023	25
Διάγραμμα 8: Ποσοστό ανεργίας συνολικά και ανεργία ανδρών-γυναικών, Ελλάδα και ΕΕ	28
Διάγραμμα 9: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές).....	34
Διάγραμμα 10: Εν.ΔΤΚ Μαΐου 2023 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών	35
Διάγραμμα 11: Ταξιδιωτικές εισπράξεις 2022 και σύγκριση με 2019 (εκατ. ευρώ)	42
Διάγραμμα 12: Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (ΚΔΕΘ) χωρών Ευρωζώνης το 2022 (ως % ΑΕΠ)	43
Διάγραμμα 13: Ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών και δημοσιονομικό ισοζύγιο (ως % του ΑΕΠ).....	45
Διάγραμμα 14: Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρημ/κών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2009 -2023 σε χιλ. ευρώ.....	48
Διάγραμμα 15: Καταθέσεις νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022- Μαρ. 2023 σε χιλ. ευρώ.....	49
Διάγραμμα 16: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 - Μαρτίου 2023 σε χιλ. ευρώ.	49
Διάγραμμα 17: Υπόλοιπο συνολικής χρηματοδότησης και χρηματοδότησης εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δισ. ευρώ).....	50
Διάγραμμα 18: Ρυθμός μεταβολής, σε ετήσια βάση, των υπολοίπων χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα	51
Διάγραμμα 19: ΜΕΔ (όγκος και ποσοστό επί του συνόλου των δανείων) σε ενοποιημένη βάση και σε χιλ. ευρώ.....	52
Διάγραμμα 20: ΜΕΔ (σε χιλ. ευρώ και ως % επί του συνόλου)	53
Διάγραμμα 21: ΜΕΔ ανά κατηγορία (ως % επί του συνόλου της κατηγορίας).....	54
Διάγραμμα 22: Πρόδρομοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας Ευρωζώνη και Ελλάδα.....	58
Διάγραμμα 23: Ποσοστιαία μεταβολή γερμανικού ΑΕΠ σε τριμηνιαία βάση (αριστερά) και πρόδρομοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας για τη Γερμανική οικονομία (δεξιά)	59
Διάγραμμα 24: Εξέλιξη χρέους της ΓΚ ως ποσοστό στο ΑΕΠ 2010-2026	82

Διάγραμμα 25: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, του χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ως απόλυτο μέγεθος) και μέγεθος βραχυχρόνιου δανεισμού με τη μορφή Repo agreements 2015-2022	84
Διάγραμμα 26: Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων σε Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Ισπανία σε μηνιαία βάση (Ιαν. 2021-Ιουν. 2023).....	86
Διάγραμμα 27: Χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής δανείων Μηχανισμού Στήριξης	88
Διάγραμμα 28: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου σε φορείς εντός & εκτός ΓΚ 2010-Απρίλιος 2023	95
Διάγραμμα 29: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων 2020 - Απρ. 2023 (σε εκατ. ευρώ).....	98

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία (2022)	18
Πίνακας 2: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ).....	19
Πίνακας 3: Μεταβολή ΑΕΠ και συνιστωσών α' τρίμηνο 2023.....	22
Πίνακας 4: Προβλέψεις 2023 για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 (%).....	26
Πίνακας 5: Απασχολούμενοι, άνεργοι, εργατικό δυναμικό, μη ενεργός πληθυσμός, (Πληθυσμός 15-74) σε χιλ. άτομα, ποσοστό συμμετοχής και ανεργίας στην Ελλάδα....	29
Πίνακας 6: Αμοιβή μισθωτής εργασίας, πραγματική παραγωγικότητα εργασίας και ονομαστικό ωριαίο κόστος εργασίας, Ελλάδα, ΕΕ των 27.....	30
Πίνακας 7: Επιπτώσεις του πληθωρισμού στην μεταβολή του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών την περίοδο 2021-2022 στα κράτη μέλη της ΕΕ	31
Πίνακας 8: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (Εν.ΔΤΚ).....	36
Πίνακας 9: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για Εν.ΔΤΚ (ετήσια % μεταβολή).....	36
Πίνακας 10: Εξέλιξη ισοζυγίου πληρωμών (εκατ. ευρώ).....	41
Πίνακας 11: Προβλέψεις ισοζυγίου αγαθών & υπηρεσιών (ως % του ΑΕΠ).....	44
Πίνακας 12: Δημοσιονομικά μεγέθη ΓΚ κατά ESA, 2019-2022.....	67
Πίνακας 13: Έσοδα – Δαπάνες ΚΠ κατά ESA, 2019-2022.....	69
Πίνακας 14: Εκτέλεση ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).....	72
Πίνακας 15: Έσοδα ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ)	73
Πίνακας 16: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).....	75
Πίνακας 17: Δαπάνες ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).....	77
Πίνακας 18: Αποτελέσματα σε επίπεδο ΓΚ Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 (εκατ. ευρώ)	78
Πίνακας 19: Εκδόσεις ελληνικών ομολόγων Ιανουάριος-Μάιος 2023.....	85

Πίνακας 20: Παρασχεθείσες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου Απρίλιος 2023 (σε εκατ. ευρώ).....	92
Πίνακας 21: Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 30/04/2023.....	94
Πίνακας 22.α: Προβλέψεις για το Ισοζύγιο της ΓΚ (ως % ΑΕΠ).....	101
Πίνακας 22.β: Προβλέψεις για το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ (ως % του ΑΕΠ).....	101

Ακρωνύμια

ΑΔΜΗΕ:	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΓΚ:	Γενική Κυβέρνηση
ΓΛΚ:	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΔΕΔΑ:	Δευτεροβάθμια Επιτροπή Διεπιστημονικής Αξιολόγησης
ΔΕΣΦΑ:	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΣ:	Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα
ΕΑΒ:	Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία
ΕΓΕΔ:	Έντοκων Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου
ΕΔΣ :	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Εν.ΔΤΚ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΣΠΑ:	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΑΔ:	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΕΤαΕ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
ΕΤΑκΑ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης
ΕΤΕπ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΙΜΚΙ:	Ιδιωτικά Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα
ΚΔΕΘ:	Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση
ΚΠ:	Κρατικός Προϋπολογισμός
ΚΤΥΠ:	Κτιριακές Υποδομές
ΜΕΔ:	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΜΜΕ:	Μικρομεσαίες και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
ΜΠΔΣ 2022 -2025:	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2022-2025
ΤΑΑ:	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΤΕΜ:	Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης
ΤτΕ:	Τράπεζα της Ελλάδος

ΤΧΣ:	Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
ΠΔΕ:	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΟΔΔΗΧ:	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΚΑ:	Οργάνωση Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΟΤΑ:	Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΣ:	Πρόγραμμα Σταθερότητας
ΥΠΟΙΚ:	Υπουργείο Οικονομικών
ANFA:	Agreement on Net Financial Assets
EFSF:	European Financial Stability Facility, Μηχανισμός Στήριξης
GLF:	Greek Loan Facility
NAWRU:	Non Accelerating Wage Rate of Unemployment

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Σε ένα περιβάλλον με γεωπολιτική αβεβαιότητα λόγω του συνεχιζόμενου πολέμου στην Ουκρανία, του υψηλού πληθωρισμού, της ενεργειακής κρίσης και της επακόλουθης αυστηρής νομισματικής πολιτικής, η ελληνική οικονομία διατήρησε σημαντικό μέρος της δυναμικής της από το 2022 και στους πρώτους μήνες του 2023. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας για το 2023 αναμένεται στο 2,6% και για το 2024 στο 2,8%, με σημαντική ενίσχυση των επενδύσεων και διατήρηση της δυναμικής της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Οι έντονες πληθωριστικές πιέσεις υποχωρούν, με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή για τη χώρα μας να διαμορφώνεται στο 2,8% τον Ιούνιο του 2023, από 4,1% τον Μάιο 2023. Ο αντίστοιχος ρυθμός πληθωρισμού σε επίπεδο Ευρωζώνης βρίσκεται στο 5,5% και πιθανή διατήρηση της επίδοσης αυτής, μπορεί να επιδράσει θετικά στην συγκράτηση του εξωτερικού ελλείμματος. Στους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιβράδυνση του πληθωρισμού συγκαταλέγονται η αποκλιμάκωση των τιμών της ενέργειας, η σχετική εξομάλυνση της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας και η ταχεία αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Το υψηλό επίπεδο του δομικού πληθωρισμού, που παρά την μείωση του από 7,3% τον Μάιο 2023 σε 4,8% τον Ιούνιο, επιβαρύνει δυσανάλογα το κόστος διαβίωσης των πιο ευάλωτων νοικοκυριών με αναγκαίες τις μέχρι τώρα δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματός τους.

Το ποσοστό ανεργίας συνέχισε να υποχωρεί, με αποτέλεσμα το α' τρίμηνο του 2023 να διαμορφωθεί σε 10,8%. Παρά τη σημαντική αποκλιμάκωση της ανεργίας των τελευταίων ετών και το σχεδόν μηδενικό παραγωγικό κενό, το ποσοστό στην Ελλάδα παραμένει υψηλό σε σχέση με αυτό των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν επιτρέπει εφησυχασμό ως προς τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και εργασίας.

Στον εξωτερικό τομέα το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών του α' τετραμήνου του 2023 βελτιώνεται κατά 3 δισ. ευρώ σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2022, κυρίως λόγω των μειωμένων τιμών ενέργειας, των αυξητικών τάσεων των εξαγωγών και των ταξιδιωτικών υπηρεσιών, καθώς των εισροών από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Αναμένεται να διατηρηθεί όμως σε υψηλά επίπεδα τουλάχιστον μέχρι το 2026 και αυτό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και στενής παρακολούθησης δεδο-

μένου ότι επιδεινώνει τη διεθνή επενδυτική θέση της χώρας. Από την άλλη πλευρά, το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να δικαιολογηθεί σε ένα βαθμό λόγω της αυξημένης ζήτησης για εισαγόμενα κεφαλαιουχικά προϊόντα, η οποία συνδέεται με τις υψηλές χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων που σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα θα έχουν θετικό αντίκτυπο για την οικονομία της χώρας.

Σημαντικές ευκαιρίες για την ελληνική οικονομία αποτελούν η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας, που ξεκίνησε το 2022 και συνεχίζεται το 2023, άρα η μείωση της απόστασης από τον στόχο της επενδυτικής βαθμίδας, η πραγματοποίηση μιας σειράς κρίσιμων μεταρρυθμίσεων, η έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η αξιοποίηση των τραπεζικών καταθέσεων που διατηρούν τη ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ικανοποιητικά επίπεδα και το κλίμα πολιτικής σταθερότητας.

Υπαρκτές είναι ωστόσο, τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, εξωγενείς προκλήσεις και αβεβαιότητες αναφορικά με το θετικό μακροοικονομικό σενάριο της ελληνικής οικονομίας όπως, ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην Ουκρανία, η οικονομική στασιμότητα σε χώρες της Ευρώπης, η όξυνση της ενεργειακής κρίσης, η επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής και η συνεχιζόμενη περιοριστική νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Στο δημοσιονομικό πεδίο η οικονομία κατέγραψε θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα με πρωτογενές πλεόνασμα για το 2022 στο 0,1% του ΑΕΠ και με πρόβλεψη στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024-26 για αντίστοιχο πλεόνασμα το 2023 στο 1,1% του ΑΕΠ. Η ταμειακή εκτέλεση του προϋπολογισμού εξελίσσεται ικανοποιητικά τους πρώτους μήνες του 2023 με σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων περίπου κατά 1,5 δισ. ευρώ έναντι του στόχου στον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2023, κυρίως λόγω αύξησης των εισπράξεων από φόρους σε όλους τις κατηγορίες και αύξησης των μεταβιβάσεων. Θετική είναι η επίδραση της ψηφιοποίησης του φορολογικού συστήματος στην πλευρά των εσόδων, με βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης και αύξησης της φορολογικής βάσης.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2023 υπόκεινται όμως σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου. Επιπλέον, οι αυξήσεις στις τιμές εξακολουθούν να πιέζουν τις δημόσιες δαπάνες εκτός του αναμενόμενου επιπέδου, ιδιαίτερα στους μισθούς του δημοσίου και τις κοινωνικές παροχές.

Το δημόσιο χρέος της χώρας, παρά τη σημαντική αποκλιμάκωση εντός του 2022 κατά 23 ποσοστιαίες μονάδες, με πρόβλεψη για το 2023 στο 162,6% του ΑΕΠ, παραμένει το υψηλότερο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ένα από τα υψηλότερα διεθνώς. Η ισχυρή μεγέθυνση, ο πληθωρισμός και η φορολογική συμμόρφωση αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες για την αξιοσημείωτη αυτή αποκλιμάκωση, η οποία υπό προϋποθέσεις αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια με πρόβλεψη για 135% του ΑΕΠ το 2026. Μεσοπρόθεσμα, η διάρθρωση του δημοσίου χρέους ελαχιστοποιεί τους κινδύνους για τη βιωσιμότητα του, παρόλα αυτά μακροπρόθεσμα, η σταδιακή αναχρηματοδότηση του σε όρους αγοράς αναδεικνύει σοβαρή αβεβαιότητα, και απαιτεί δημοσιονομική επαγρύπνηση.

Το 2023 είναι το πρώτο μετά από μια περίοδο 12 ετών, όπου η ελληνική οικονομία βρίσκεται εκτός του πλαισίου μνημονιακής επιτήρησης ή ενισχυμένης εποπτείας, και η τελευταία χρονιά που παραμένει σε ισχύ η γενική ρήτρα διαφυγής. Ένα νέο πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης ξεκινά με κύριο χαρακτηριστικό την άρση των οριζόντιων μέτρων και την υιοθέτηση ειδικών ανά χώρα δημοσιονομικών περιορισμών. Σε αυτό το πλαίσιο ενισχύεται για την Ελλάδα η εθνική ιδιοκτησία των επιλογών δημοσιονομικής πολιτικής. Συνετές και στοχευμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, που σέβονται τις διεθνείς οικονομικές υποχρεώσεις της χώρας και άρα εγγυώνται τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, είναι η απαραίτητη συνθήκη για τη μακροοικονομική σταθερότητα.

Η αξιόπιστη δημοσιονομική διαχείριση είναι προϋπόθεση για την αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας, η οποία θα επιτρέψει την ενίσχυση των ευάλωτων νοικοκυριών και τελικά τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας.

Η Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

Αναστασία Μιαούλη

Μέρος Α΄
Μακροοικονομικές εξελίξεις
και προοπτικές

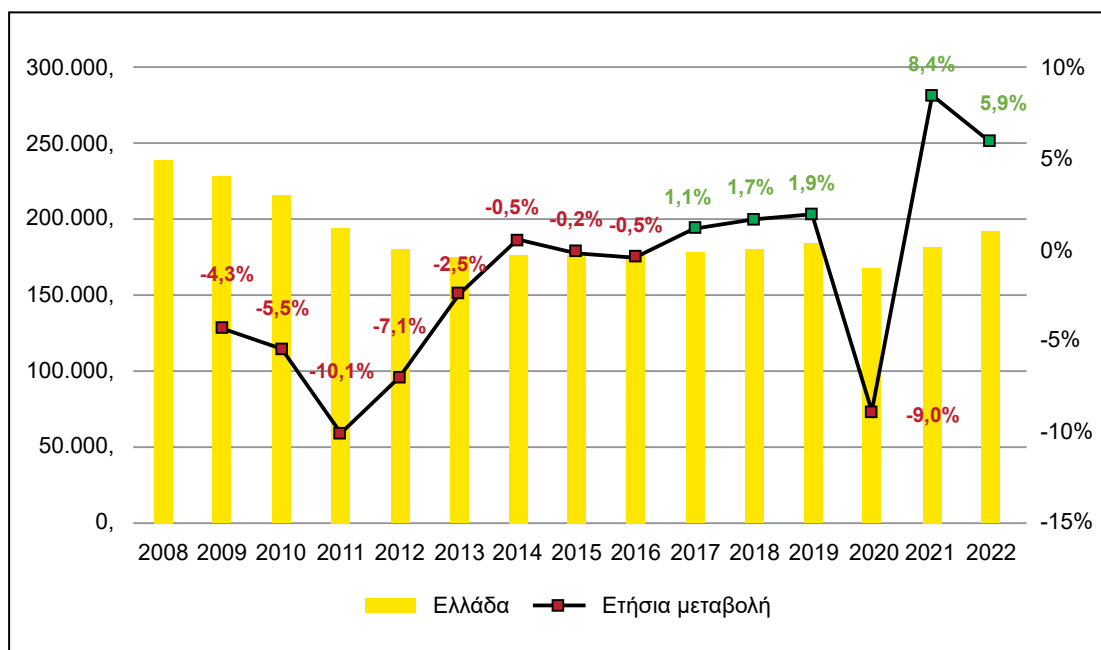
1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

- Η ετήσια μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2022 διαμορφώθηκε στο 5,9%. Η ανάκαμψη το 2022 οφείλεται κυρίως στην αύξηση των παγίων επενδύσεων και στην άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης.
- Ο όγκος της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2022 υπήρξε ο υψηλότερος της τελευταίας δεκαετίας. Οφείλεται κυρίως στην αναβληθείσα ζήτηση, στην χρήση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών που είχαν συσσωρευθεί κατά τη διάρκεια της πανδημίας και τα δημοσιονομικά μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης.
- Σε ανοδική τροχιά παρέμεινε το πραγματικό ΑΕΠ και το α' τρίμηνο του 2023, σε ετήσια βάση (+2,1%) ενώ σε τριμηνιαία βάση έμεινε σχεδόν αμετάβλητο (-0,1%).

1.1 Ανάλυση των εξελίξεων στο ΑΕΠ το 2022

Η ελληνική οικονομία παρά τις διεθνείς προκλήσεις, όπως είναι ο πληθωρισμός και ο πόλεμος στην Ουκρανία, κατέγραψε για δεύτερη συνεχή χρονιά ισχυρή ανάπτυξη (αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ) κατά 5,9% (διάγραμμα 1). Η ισχυρή αύξηση του ΑΕΠ το 2022 σε πραγματικές τιμές ξεπέρασε τα προ πανδημίας επίπεδα με βασικά «οχήματα» την άνοδο των παγίων επενδύσεων, καθώς και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Σε τρέχουσες τιμές το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 14,5%.

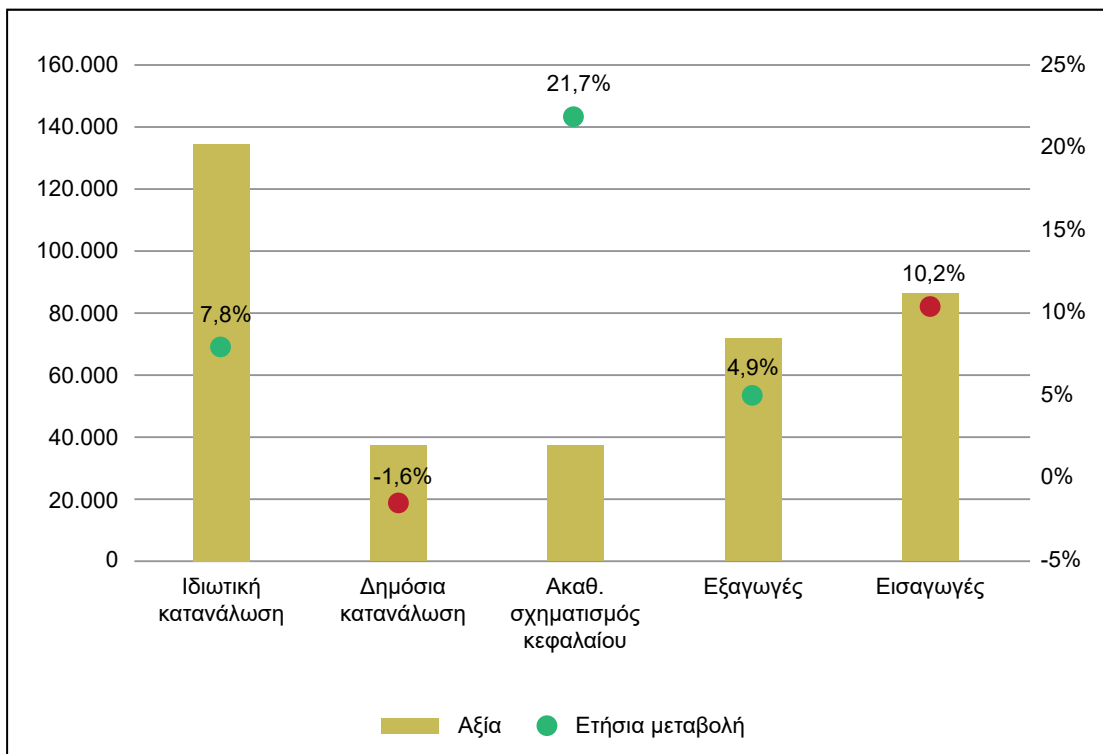
Διάγραμμα 1: ΑΕΠ 2007-2021 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Σταθερές τιμές 2015), επεξεργασία ΕΔΣ.

Βελτίωση σε σχέση με το 2022 καταγράφηκε σε όλες τις συνιστώσες του ΑΕΠ, πλην των δημοσίων επενδύσεων και των εισαγωγών. Πιο συγκεκριμένα, η ισχυρή ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας το 2022 οφείλεται σημαντικά στην άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 7,8%, της οποίας ο όγκος είναι ο υψηλότερος την τελευταία δεκαετία (διάγραμμα 2). Η ανάκαμψη της ζήτησης αποτυπώνεται και από την αύξηση στις εισαγωγές, η οποία όμως έχει αρνητική επίπτωση στο εγχώριο ΑΕΠ. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλλαν παράγοντες όπως η περαιτέρω μείωση της ανεργίας και η αύξηση της απασχόλησης, καθώς και η αύξηση των ονομαστικών αμοιβών ανά εργαζόμενο. Ακόμη, δημοσιονομικά μέτρα στήριξης συνεχίστηκαν λόγω της ενεργειακής κρίσης. Σημαντική αύξηση παρουσίασαν και οι εξαγωγές υπηρεσιών (+9,9%), με αποτέλεσμα να συγκρατηθεί σε κάποιο βαθμό η διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών.

Διάγραμμα 2: ΑΕΠ βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, 2022 (εκατ. ευρώ/αριστερός άξονας και % μεταβολή σε σχέση με το 2021/δεξιός άξονας).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Σταθερές τιμές 2015), επεξεργασία ΕΔΣ.

*Η πράσινη κουκίδα αντιστοιχεί σε θετική - από τη σκοπιά της μεγέθυνσης - εξέλιξη και η κόκκινη σε αρνητική.

Σημαντική άνοδο κατέγραψε και ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου κατά 21,7% (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου και μεταβολή αποθεμάτων), η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ισχυρή ανάκαμψη των «άλλων κατασκευών» (+19,8), του «μηχανολογικού εξοπλισμού και οπλικών συστημάτων» (+15,4%) και των «κατοικιών» (+36,3%) (πίνακας 1). Ο κατασκευαστικός κλάδος φαίνεται ότι απορροφά το μεγαλύτερο μέρος των παγίων επενδύσεων. Ακόμη, θετική επίδοση σημείωσαν οι επενδύσεις σε «μεταφορικό εξοπλισμό» (+28,5%) και στα «άλλα προϊόντα» (+3,9%). Σημαντική πτώση εμφάνισαν οι επενδύσεις σε «εξοπλισμό τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας» (-26,2%), ενώ οι επενδύσεις σε «αγροτικά προϊόντα» κατέγραψαν οριακή μείωση (-0,6%).

Πίνακας 1: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία (2022).

	Αξία* (εκατ. ευρώ)	Ετήσια μεταβολή
Κατοικίες	3.207	36,3%
Άλλες κατασκευές	6.878	19,8%
Αγροτικά προϊόντα	59	-0,6%
Μεταφορικός εξοπλισμός	2.340	28,5%
Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας	2.151	-26,2%
Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	7.403	15,4%
Άλλα προϊόντα	4.637	3,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

*Αλυσωτοί δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2015.

Επιπλέον κατά τη διάρκεια του 2022 καταγράφηκε αύξηση, αν και με ηπιότερο ρυθμό, των συνολικών εξαγωγών (4,9%) η οποία δεν μπόρεσε να καλύψει την αντίστοιχη αύξηση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (10,9%), με αποτέλεσμα την περαιτέρω διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών κατά 3,2 περίπου δις. ευρώ. Παρά τη σημαντική αύξηση των τουριστικών εισπράξεων το 2021, όπως υποδηλώνεται από την άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 38,1%, το 2022 εμφάνισαν περαιτέρω βελτίωση με άνοδο 9,9% (πίνακας 2). Οι εξαγωγές αγαθών έμειναν αμετάβλητες, εμφανίζοντας μικρή αύξηση που προσέγγισε το 0,5%. Οι εισαγωγές αγαθών και οι εισαγωγές υπηρεσιών κατέγραψαν αύξηση κατά 11,2% και 7,2% αντίστοιχα.

Πίνακας 2: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ).

	2021	2022	Δ%
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	68.252	71.584	4,9%
Αγαθά	36.681	36.850	0,5%
Υπηρεσίες	30.914	33.965	9,9%
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	77.670	86.130	10,9%
Αγαθά	58.396	64.958	11,2%
Υπηρεσίες	19.286	20.681	7,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

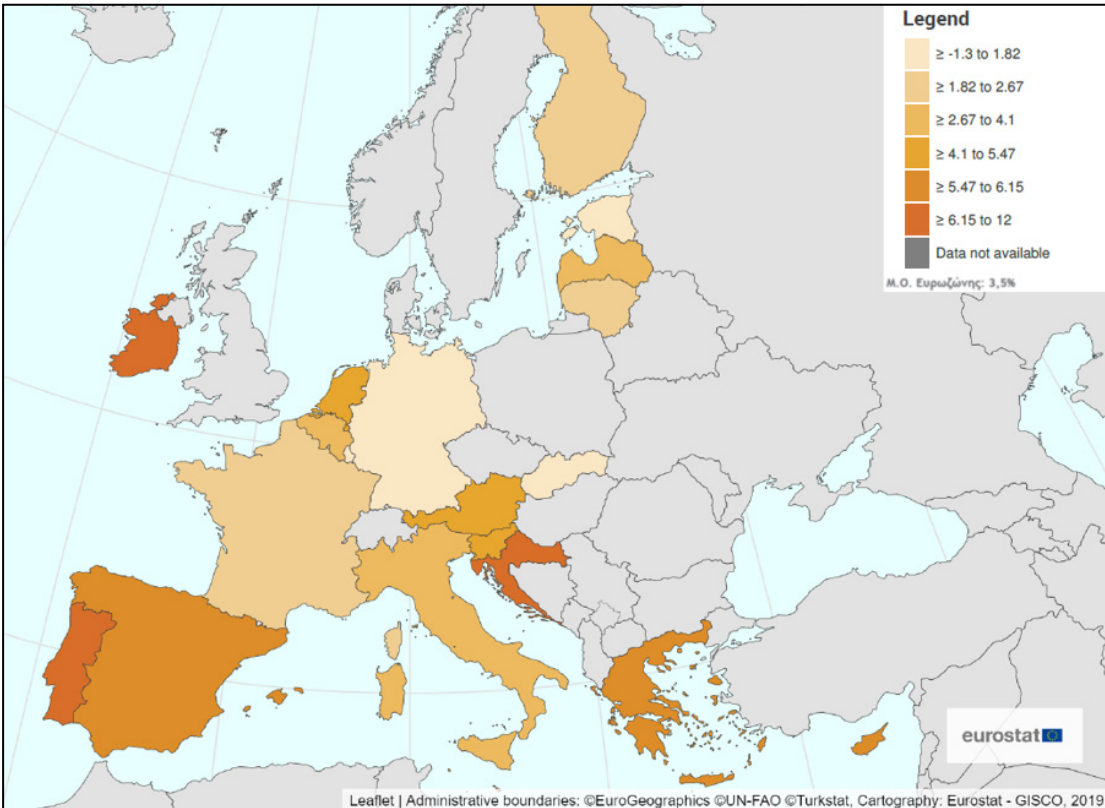
*Αλυσωτοί δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2015.

(1) Η αλύσωση εφαρμόζεται σε κάθε μέγεθος χωριστά. Ως εκ τούτου οι συνιστώσες στους αλυσωτούς δείκτες όγκου δε συναθροίζονται στο σύνολο.

Τέλος, αρνητική επίδραση το 2022 σε σχέση με το 2021 παρουσίασε η δημόσια κατανάλωση, η οποία σημείωσε μείωση κατά 1,6%, κυρίως λόγω της εξάλειψης των υποστηρικτικών δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Σε επίπεδο Ευρωζώνης η ελληνική οικονομία κατέγραψε μία από τις καλύτερες επιδόσεις (την 5η κατά σειρά, στο σύνολο των 20 χωρών) όσον αφορά στην αύξηση του ΑΕΠ, και σημαντικά υψηλότερη από τον μέσο όρο της αύξησης του ΑΕΠ της Ευρωζώνης ο οποίος, για το 2022, διαμορφώθηκε στο 3,5% (διάγραμμα 3).

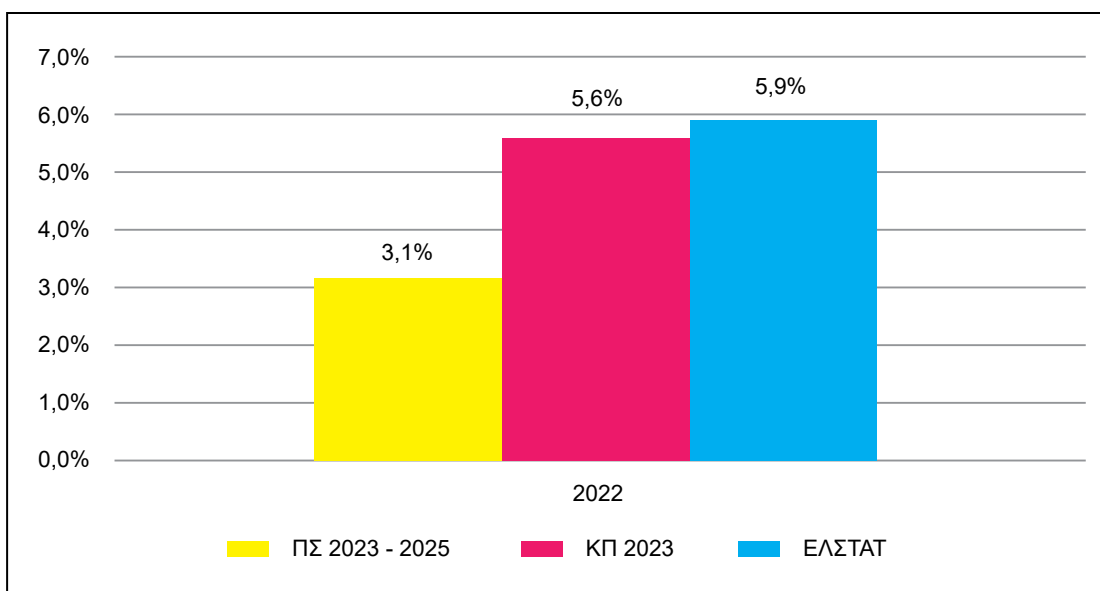
Διάγραμμα 3: Μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2022 στην Ευρωζώνη των 20 μελών.

Πηγή: Eurostat και επεξεργασία ΕΔΣ (Σταθερές τιμές 2015).

Εν κατακλείδι, το 2022 ολοκληρώθηκε επιτυχάνοντας μεγαλύτερη αύξηση του ΑΕΠ από τις εκτιμήσεις του ΥΠΟΙΚ (διάγραμμα 4). Πιο συγκεκριμένα, το ΠΣ 2023–2025 (Απρίλιος 2022) υπήρξε αρκετά συγκρατημένο προβλέποντας μεγέθυνση 3,1%, σχεδόν η μισή από αυτή που τελικά επετεύχθη (5,9%). Ακόμη και η πρόβλεψη του πιο πρόσφατου ΚΠ (Νοέμβριος 2022) υπήρξε ελαφρώς πιο συγκρατημένη (5,6%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδειξη συνετών εκτιμήσεων από πλευράς του ΥΠΟΙΚ, ειδικά σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον, είναι σημαντική παράμετρος για την υγιή πορεία των μακροοικονομικών αλλά και εν τέλει των δημοσιονομικών μεγεθών της οικονομίας.

Διάγραμμα 4: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης το 2022.

Πηγή: ΥΠΟΙΚ: 1) ΠΣ 2023 – 2025 (Απρίλιος 2022), 2) ΚΠ 2023 (Νοέμβριος 2022), 3) ΕΛΣΤΑΤ (Μάρτιος 2023).

1.2. Ανάλυση της μεταβολής του ΑΕΠ και των συνιστωσών του κατά το Α' τρίμηνο του 2023

Το πραγματικό ΑΕΠ του α' τριμήνου αυξήθηκε σημαντικά κατά 2,1% σε ετήσια βάση, ενώ σε τριμηνιαία βάση (σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2022) έμεινε σχεδόν αμετάβλητο (-0,1%). Σημειώνεται ότι η οικονομία μεγεθύνεται σε ετήσια βάση για όγδοο συνεχόμενο τρίμηνο. Στη θετική αυτή εξέλιξη τη σημαντικότερη συνεισφορά σε ετήσια βάση την έχει η ιδιωτική κατανάλωση η οποία κατέγραψε αύξηση κατά 2,9%. Θετικά μεταβλήθηκαν επίσης οι εξαγωγές (+8,9%) και η δημόσια κατανάλωση (+1,4%). Στον αντίποδα, αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ α' τριμήνου 2023 είχαν οι εισαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες αυξήθηκαν κατά 5,6% σε ετήσια βάση. Ωστόσο, εξαιτίας του μεγαλύτερου ρυθμού μεγέθυνσης των συνολικών εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές, υπήρξε βελτίωση του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου. Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου επίσης αυξήθηκε κατά 8,2%. Από την άλλη πλευρά οριακά πτωτικά κινήθηκε ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου (-0,7%), που οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση των αποθεμάτων της οικονομίας.

Πίνακας 3: Μεταβολή ΑΕΠ και συνιστωσών α' τρίμηνο 2023.

	Μεταβολή σε σχέση με το α' τρίμηνο 2022	Μεταβολή σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2022
ΑΕΠ	2,1%	-0,1%
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,9%	1,4%
Δημόσια Κατανάλωση	1,4%	2,1%
Ακαθάριστος Σχηματισμός Κεφαλαίου	-0,7%	-18,6%
Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου	8,2%	-1,0%
Εξαγωγές αγαθ. & υπηρ.	8,9%	5,7%
Εισαγωγές αγαθ. & υπηρ.	5,6%	-5,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΕΔΣ.

*Αλυσωτοί και δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2015, εποχικά διορθωμένα στοιχεία.

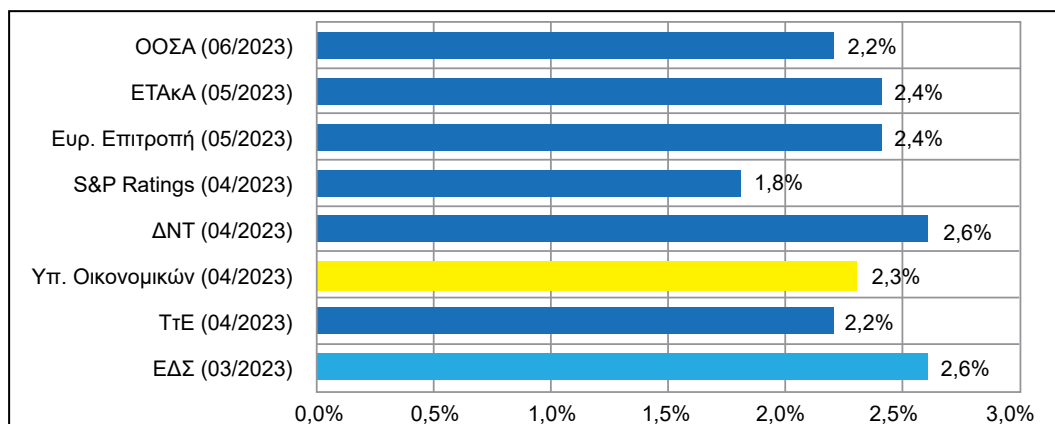
1.3. Προβλέψεις για το ελληνικό ΑΕΠ του 2023: προστιθέμενη αξία κλάδων παραγωγής

Αναφορικά με το 2023, η ελληνική οικονομία εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να μεγεθύνεται, αλλά με ηπιότερο ρυθμό. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει εκτίμηση για περιορισμό της αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης σε σχέση με τη μετα-πανδημική περίοδο. Επίσης, οι πληθωριστικές πιέσεις πιθανότατα θα εκτονωθούν και η περαιτέρω υλοποίηση του ΤΑΑ θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων. Ο τομέας του τουρισμού προβλέπεται να συνεχίσει την αναπτυξιακή τροχιά του, και η ανεργία να εμφανίζει φθίνουσα πορεία.

Οι περισσότεροι διεθνείς και εγχώριοι φορείς προβλέπουν για την ελληνική οικονομία μεγέθυνση της τάξεως του 2,3% για το 2023 (διάγραμμα 5). Η απορροφητικότητα των κονδυλίων του ΤΑΑ θα είναι μείζονος σημασίας παράγοντας για την ένταση της μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας το επόμενο έτη. Αντίθετα, η συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία θα εντείνει την οικονομική αβεβαιότητα και πιθανώς να μετριάσει την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας (βλ. κεφάλαιο 6).

Ειδικότερα, το ΕΔΣ προβλέπει ότι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ θα είναι 2,6%, υψηλότερη δηλαδή από την πρόβλεψη του ΥΠΟΙΚ (2,3%). Ελαφρώς πιο συντηρητικές εκτιμήσεις από το ΥΠΟΙΚ παρουσιάζει η ΤτΕ εκτιμώντας ότι η μεγέθυνση θα είναι 2,2%. Αναφορικά με τους διεθνείς οργανισμούς, οι πιο πρόσφατες προβλέψεις (Ιούνιος 2023) του ΟΟΣΑ προβλέπουν μεγέθυνση της τάξης του 2,2%, ενώ οι εκτιμήσεις του Μαΐου της ΕΤΑΚΑ, καθώς και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπουν μεγέθυνση 2,4%. Πιο αισιόδοξο το ΔΝΤ εκτιμά πως η ελληνική οικονομία θα έχει μεγέθυνση 2,6% κατά το 2023.

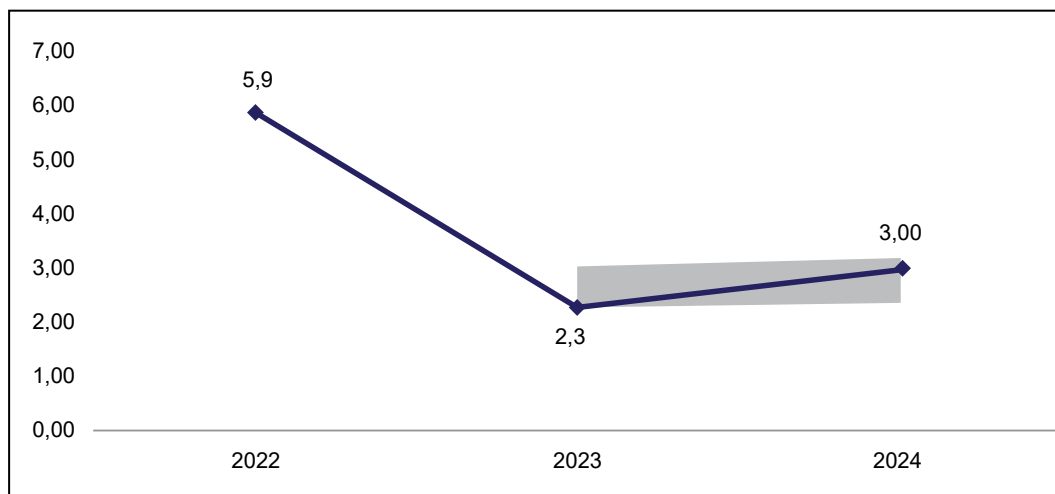
Διάγραμμα 5: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ 2023.

Πηγή: 1) ΟΟΣΑ, «Economic Outlook No 113», Ιούνιος 2023. 2) ΕΤΑΚΑ: «Regional Economic Prospects», Μάιος 2023. 3) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, Μάιος 2023. 4) S&P Global Ratings. Sovereign Risk Indicators 2022 Estimates, Updated as of April 10, 2023. 5) ΔΝΤ: World Economic Outlook Database, Απρίλιος 2023. 6) ΥΠΟΙΚ, ΠΣ 2024-2026, Απρίλιος 2023. 7) ΤτΕ: Έκθεση του Διοικητή, Απρίλιος 2023 8) ΕΔΣ, Εσωτερικές προβλέψεις, Μάρτιος 2023.

Σε κάθε περίπτωση οι προβλέψεις του Υπουργείου βρίσκονται εντός του εύρους των ανεξάρτητων προβλέψεων του ΕΔΣ (διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6: Εκτιμήσεις και προβλέψεις του πραγματικού ΑΕΠ για το 2023 & 2024 (ΕΔΣ).

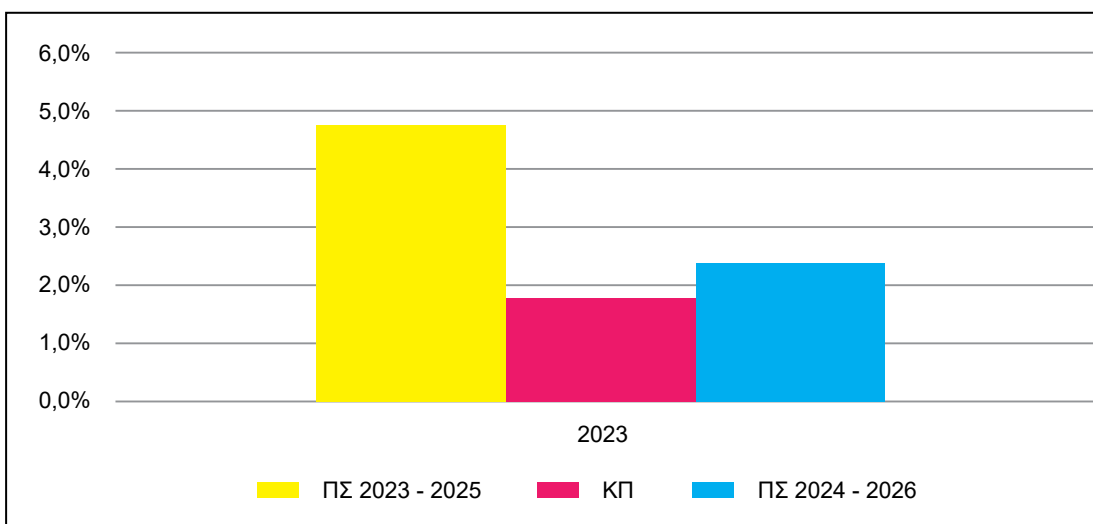

Σημείωση: Στο παραπάνω γράφημα παρατηρούμε ότι οι προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ (ΠΣ 2024-2026) βρίσκονται εντός του εύρους των προβλέψεων του ΕΔΣ. Το εύρος των προβλέψεων του ΕΔΣ προέρχεται από 6 διαφορετικές κατηγορίες οικονομετρικών υποδειγμάτων (Dynamic Factor Model, Vector Error Correction Model (Διανυσματικό Υπόδειγμα Διόρθωσης Λαθών, VECM), MIDAS, AR, ARIMA & ARFIMA). Η γκρι περιοχή υποδηλώνει το εύρος όπου κυμαίνονται οι προβλέψεις (2,2% έως 3,0% για το 2023 & 2,4% έως 3,2% για το 2024).

Στο μακροοικονομικό σενάριο του ΠΣ 2024-2026 για το 2023, αναθεωρείται προς τα πάνω η πρόβλεψη για τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ, σε σχέση με την Εισηγητική Έκ-

θεση του ΚΠ (Νοέμβριος 2022), σε 2,3% από 1,8% (διάγραμμα 7). Η αισιόδοξη αυτή αναθεώρηση δικαιολογείται εν μέρει από τη μεγάλη στατιστική επίδραση βάσης (carry-over effect) του ρυθμού μεγέθυνσης του 2022, που εκτιμάται σε 1,5%. Η προς το δυσμενέστερο αναθεώρηση σε σχέση με το ΠΣ 2023 – 2025 (σε 2,3% από 4,8%) οφείλεται στον σχεδόν διπλάσιο ρυθμό μεγέθυνσης που πραγματοποίησε η ελληνική οικονομία το 2022 από αυτό που προβλεπόταν (5,9% από 3,1%).

Διάγραμμα 7: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης το 2023.

Πηγή: ΥΠΟΙΚ: 1) ΠΣ 2023 – 2025 (Απρίλιος 2022), 2) ΚΠ 2023 (Νοέμβριος 2022), 3) ΠΣ 2024-2026 (Απρίλιος 2023).

1.4. Προβλέψεις για τις συνιστώσες του ΑΕΠ και των μακροοικονομικών δεικτών: Εγχώριοι και διεθνείς φορείς

Όσον αφορά στις συνιστώσες του ΑΕΠ για το 2023 το ΥΠΟΙΚ, εκτιμά ότι η ιδιωτική κατανάλωση θα αυξηθεί κατά 1,2% σε ετήσια βάση, εκτίμηση που μπορεί να υποστηριχθεί, μεταξύ άλλων, από την αναβληθείσα ζήτηση, τη χρήση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών που είχαν συσσωρευθεί κατά τη διάρκεια της πανδημίας και τα δημοσιονομικά μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ελαφρώς πιο αισιόδοξη και εκτιμά πως η ιδιωτική κατανάλωση θα αυξηθεί κατά 1,6% το 2023.

Η δημόσια κατανάλωση προβλέπεται να παρουσιάσει πτώση κατά 0,4% το 2023, λόγω της συγκράτησης των κρατικών δαπανών επειδή η ενεργειακή κρίση φαίνεται να έχει εκτονωθεί, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα, στο -0,2% για το 2023.

Ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου, σύμφωνα με το ΥΠΟΙΚ, αναμένεται να παρουσιάσει αύξηση κατά 13,2%, κυρίως λόγω της αξιοποίησης του ΤΑΑ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πιο συγκρατημένη αναφορικά με τη μεταβολή της αξίας των επενδύσεων με πρόβλεψη για αύξηση της τάξεως του 7,2%.

Επίσης, το ΥΠΟΙΚ προβλέπει ότι οι εξαγωγές θα αυξηθούν λιγότερο σε σχέση με τις εισαγωγές (2,3% και 2,6% αντίστοιχα) για το 2023, χειροτερεύοντας το εμπορικό ισοζύγιο. Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εξαγωγές και εισαγωγές το 2023 ακολουθούν αντίθετο μοτίβο με του ΥΠΟΙΚ, με την Επιτροπή να εμφανίζεται περισσότερο αισιόδοξη για τη διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων το 2023.

Πίνακας 4: Προβλέψεις 2023 για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 (%).

Συνιστώσες ΑΕΠ	2022	2023
Ιδιωτική κατανάλωση	7,8%	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹ (Μάιος 2023)		1,6%
ΥΠΟΙΚ ² (Απρίλιος 2023)		1,2%
Δημόσια κατανάλωση	5,5%	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		-0,2%
ΥΠΟΙΚ		-0,4%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	21,7%	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		7,2%
ΥΠΟΙΚ		13,2%
Εξαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	4,9%	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		6,5%
ΥΠΟΙΚ		2,3%
Εισαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	10,2%	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		4,7%
ΥΠΟΙΚ		2,6%

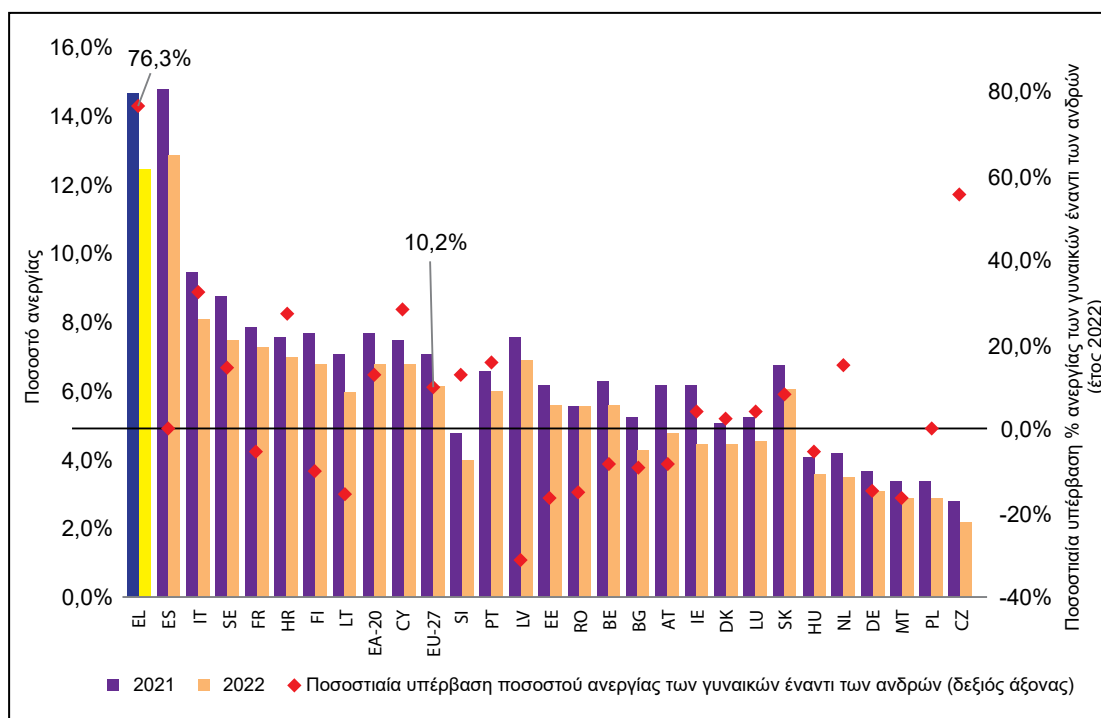
Πηγή:1) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, Μάιος 2023. 2) ΥΠΟΙΚ, ΠΣ 2024-2026, Απρίλιος 2023.

2. Απασχόληση και ανεργία

- Το 2022 ποσοστό ανεργίας συνέχισε να υποχωρεί, παραμένει όμως υψηλό σε σχέση με αυτό των υπολοίπων χωρών της ΕΕ.
- Η απασχόληση κατά το 2022 αυξήθηκε υπερβαίνοντας τις αρχικές προβλέψεις. Ωστόσο, η δυναμική θετικής μεταβολής περιορίστηκε κατά το 2023.
- Το 2022 η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε, οι πραγματικές αμοιβές της μισθωτής εργασίας μειώθηκαν, και το ονομαστικό ωριαίο κόστος εργασίας μειώθηκε.

Το ποσοστό ανεργίας κατά το 2022 συνέχισε να υποχωρεί με αποτέλεσμα η μέση τιμή για το 2022 να διαμορφωθεί σε 12,5%, δηλαδή κοντά στις εκτιμήσεις του Προϋπολογισμού του 2023 (12,7%). Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας παραμένει το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ (διάγραμμα 8). Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, το ποσοστό ανεργίας τον Μάιο του 2023 διαμορφώθηκε στο 10,8% από 12,7% τον Μάιο του 2022. Επίσης, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, δηλαδή το ποσοστό των ανέργων που παραμένει χωρίς απασχόληση για περισσότερο από ένα έτος, ανήλθε σε 63,1%. Σε ό,τι αφορά το διαρθρωτικό ποσοστό ανεργίας (NAWRU), σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το έτος 2022 ανέρχεται σε 10,0% (AMECO, Μάιος 2023) παραμένοντας ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη.

Διάγραμμα 8: Ποσοστό ανεργίας συνολικά και ανεργία ανδρών-γυναικών, Ελλάδα και ΕΕ.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat.

Η απασχόληση για το 2023, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, κατά το α' τρίμηνο του 2023 ανήλθε σε 4.136,6 χιλ. άτομα καταγράφοντας οριακή αύξηση της τάξης των 20,2 χιλιάδων ατόμων (+0,5%) σε σχέση με ένα χρόνο πριν (πίνακας 5). Την ίδια στιγμή, ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 119 χιλιάδες άτομα (-19,2%) και το εργατικό δυναμικό μειώθηκε κατά 98,8 χιλιάδες άτομα. Η πρόβλεψη του ΚΠ του 2023 ήταν ότι θα παρατηρούνταν αύξηση της απασχόλησης της τάξης του 0,2%, ενώ το ΠΣ του 2023 επικαιροποίησε προς τα πάνω την εκτίμηση σε +0,9%.

Ακολουθως, οι προβλέψεις του ΚΠ και του ΠΣ για το ποσοστό ανεργίας το 2023 ήταν 12,6% και 11,8% αντίστοιχα. Σύμφωνα, με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (μηνιαία στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ), το ποσοστό ανεργίας κατά τους πρώτους μήνες του 2023 συνέχισε να μειώνεται με αποτέλεσμα ο μέσος όρος του α' τριμήνου του 2023 να διαμορφωθεί σε 10,8% έναντι 13,1% την αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο πριν.

Πίνακας 5: Απασχολούμενοι, άνεργοι, εργατικό δυναμικό, μη ενεργός πληθυσμός, (Πληθυσμός 15-74) σε χιλ. άτομα, ποσοστό συμμετοχής και ανεργίας στην Ελλάδα.

	Ιαν - Μαρ 2020	Ιαν - Μαρ 2021	Ιαν - Μαρ 2022	Ιαν - Μαρ 2023	Δ%
	σε χιλ. άτομα				
Απασχολούμενοι	3.804,6	3.707,7	4.116,4	4.136,6	0,5%
Άνεργοι	758,5	729,0	620,0	501,0	-19,2%
Εργατικό Δυναμικό	4.563,1	4.436,8	4.736,4	4.637,6	-2,1%
Μη ενεργοί	3.340,9	3.437,4	3.105,7	3.173,4	
Πληθυσμός 15-74	7.904,0	7.874,1	7.842,1	7.810,9	
Ποσοστό συμμετοχής	57,7%	56,3%	60,4%	59,4%	
Ποσοστό ανεργίας	16,6%	16,4%	13,1%	10,8%	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ έρευνα εργατικού δυναμικού, επεξεργασία ΕΔΣ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» του Υπουργείου Εργασίας για τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2023 οι αναγγελίες πρόσληψης ανήλθαν σε 250.239 και οι αποχωρήσεις σε 188.327. Συνεπώς προκύπτει θετικό ισοζύγιο κατά 61.912 θέσεις εργασίας. Το 52,5% των νέων αναγγελιών προσλήψεων αφορούσαν θέσεις πλήρους απασχόλησης, το 37,9% θέσεις μερικής απασχόλησης και το 9,6% εκ περιτροπής απασχόληση. Οι κλάδοι με υψηλότερα θετικά ισοζύγια τον Απρίλιο του 2022 σχετίζονται με τον τουρισμό (καταλύματα και δραστηριότητες εστίασης).

Σε ό,τι αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, αυξήθηκε κατά 0,3%. Την ίδια στιγμή, οι πραγματικές αμοιβές της μισθωτής εργασίας ανά ώρα απασχόλησης το 2022 μειώθηκαν κατά 2,3%, έναντι αύξησης 3,9% στο μέσο όρο της ΕΕ (πίνακας 6). Μείωση παρατηρήθηκε και στο ονομαστικό ωριαίο κόστος εργασίας το οποίο υποχώρησε κατά 2,3% έναντι αύξησης 3,7% στην ΕΕ.

Οι αυξήσεις του κατώτατου μισθού που πραγματοποιήθηκαν το 2022 και το 2023 συγκράτησαν την απώλεια εισοδήματος δε κατάφεραν όμως να αντισταθμίσουν την επιδείνωση που προκάλεσε ο υψηλός πληθωρισμός με αποτέλεσμα το μέσο ακαθάριστο εισόδημα στην Ελλάδα να μειωθεί κατά 7,1% (πίνακας 7).

Πίνακας 6: Αμοιβή μισθωτής εργασίας, πραγματική παραγωγικότητα εργασίας και ονομαστικό ωριαίο κόστος εργασίας, Ελλάδα, ΕΕ των 27.

	2021	2022	Δ%
Αμοιβή μισθωτής εργασίας ανά ώρα απασχόλησης			
ΕΕ27	25,4	26,4	3,9
Ελλάδα	13,0	12,7	-2,3
Πραγματική παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα απασχόλησης (2015=100)			
ΕΕ27	105,6	106,3	0,7
Ελλάδα	96,8	97,1	0,3
Ονομαστικό ωριαίο κόστος εργασίας (2015=100)			
ΕΕ27	109,5	113,1	3,7
Ελλάδα	102,0	99,7	-2,3

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΕΔΣ.

Πίνακας 7: Επιπτώσεις του πληθωρισμού στην μεταβολή του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών την περίοδο 2021-2022 στα κράτη μέλη της ΕΕ.

	Μέσο ακα- θάριστο ονομαστι- κό εισόδη- μα 2021	Μέσο ακα- θάριστο ονομαστι- κό εισόδη- μα 2022	Μέσος ετή- σιος πλη- θωρισμός	Μέσο ακαθά- ριστο εισό- δημα 2022 σε τιμές 2021	Ποσοστιαία μεταβολή πραγματικού εισοδήματος 2021-2022
Εσθονία	9.244,7	9.998,1	19,4	8.373,6	-9,4
Ολλανδία	27.951,8	28.756,4	11,6	25.767,4	-7,8
Ελλάδα	9.807,0	9.956,1	9,3	9.108,9	-7,1
Λετονία	7.638,0	8.379,0	17,2	7.149,3	-6,4
Λιθουανία	9.280,2	10.333,5	18,9	8.690,9	-6,3
Ισπανία	13.785,2	14.180,2	8,3	13.093,4	-5,0
Φινλανδία	24.745,6	25.387,2	7,2	23.682,0	-4,3
Σλοβενία	11.138,0	11.665,8	9,3	10.673,2	-4,2
Γερμανία	26.400,0	27.520,5	8,7	25.317,8	-4,1
Σλοβακία	7.218,9	7.768,8	12,1	6.930,3	-4,0
Αυστρία	25.223,5	26.333,0	8,6	24.247,7	-3,9
Μάλτα	11.975,0	12.243,5	6,1	11.539,6	-3,6
Πορτογαλία	10.340,2	10.803,2	8,1	9.993,7	-3,4
Κύπρος	11.622,0	12.171,1	8,1	11.259,1	-3,1
Ιρλανδία	26.067,7	27.324,5	8,1	25.277,1	-3,0
Ιταλία	16.014,5	16.927,4	8,7	15.572,6	-2,8
Βέλγιο	25.664,0	27.665,9	10,3	25.082,4	-2,3
Λουξεμβούργο	32.758,5	35.094,7	8,2	32.435,1	-1,0
Γαλλία	19.714,3	20.770,2	5,9	19.613,0	-0,5

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΕΔΣ.

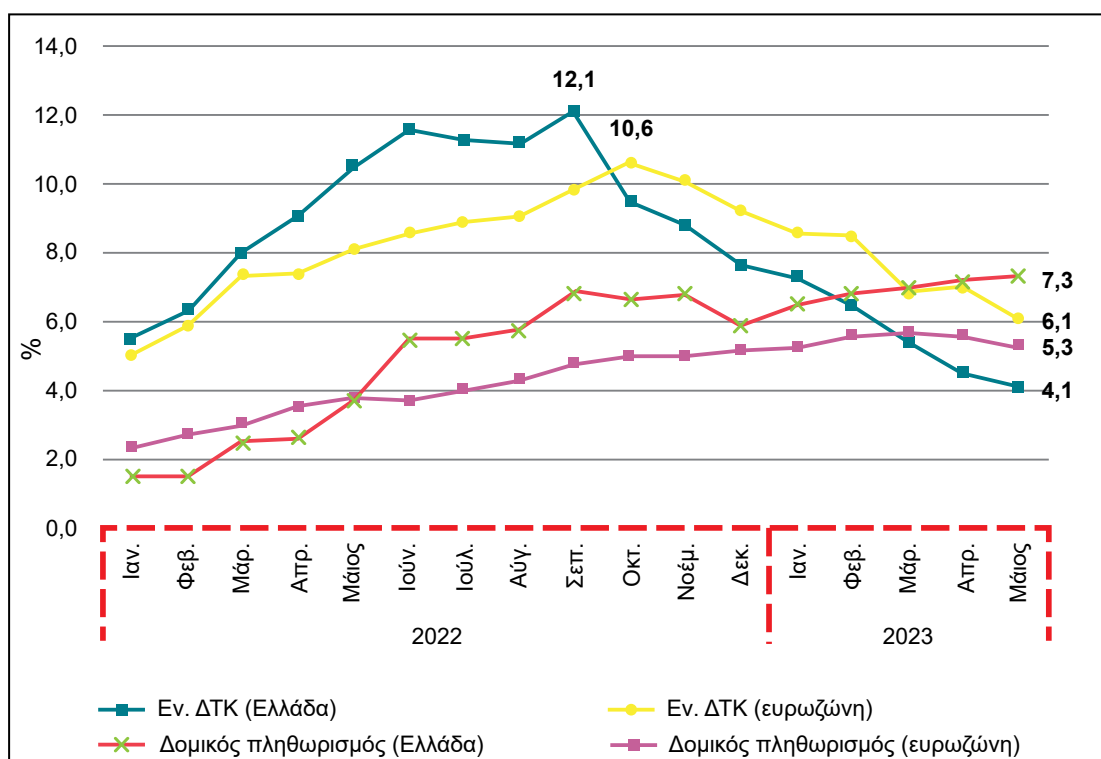
3. Πληθωρισμός

- Σε υψηλά επίπεδα ο πληθωρισμός το 2022 (+9,3%) λόγω του πολέμου στην Ουκρανία και της ενεργειακής κρίσης.
- Επιβράδυνση παρατηρείται από το φθινόπωρο του 2022 και εντεύθεν λόγω αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας (+4,1% το Μάιο του 2023).
- Ο δομικός πληθωρισμός διατηρείται σε υψηλό επίπεδο (+7,3% το Μάιο του 2023).

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η συνακόλουθη ενεργειακή κρίση οδήγησαν τον πληθωρισμό σε υψηλά επίπεδα κατά το 2022. Συγκεκριμένα, ο Εν.ΔΤΚ ανήλθε σε 9,3% στην Ελλάδα το 2022 και σε 8,4% στην Ευρωζώνη. Η σταδιακή εξομάλυνση των τιμών της ενέργειας από το φθινόπωρο και μετά, οδήγησε σε αποκλιμάκωση του πληθωρισμού ο οποίος πάντως παραμένει σε σχετικά υψηλό επίπεδο.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για το Μάιο του 2023 (διάγραμμα 9), ο πληθωρισμός στην Ελλάδα ανήλθε σε 4,1%, σημαντικά μειωμένος σε σχέση με το υψηλό του Σεπτεμβρίου 2022 (12,1%), έχοντας πλέον επανέλθει σε επίπεδα προ του πολέμου στην Ουκρανία (4% ήταν ο πληθωρισμός το Νοέμβριο του 2021). Αντίστοιχη επιβράδυνση έχει σημειωθεί και σε επίπεδο Ευρωζώνης, με τον πληθωρισμό να διαμορφώνεται τον Μάιο σε 6,1% έναντι 10,6% που ήταν το υψηλό τον Οκτώβριο του 2022.

Διάγραμμα 9: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές).

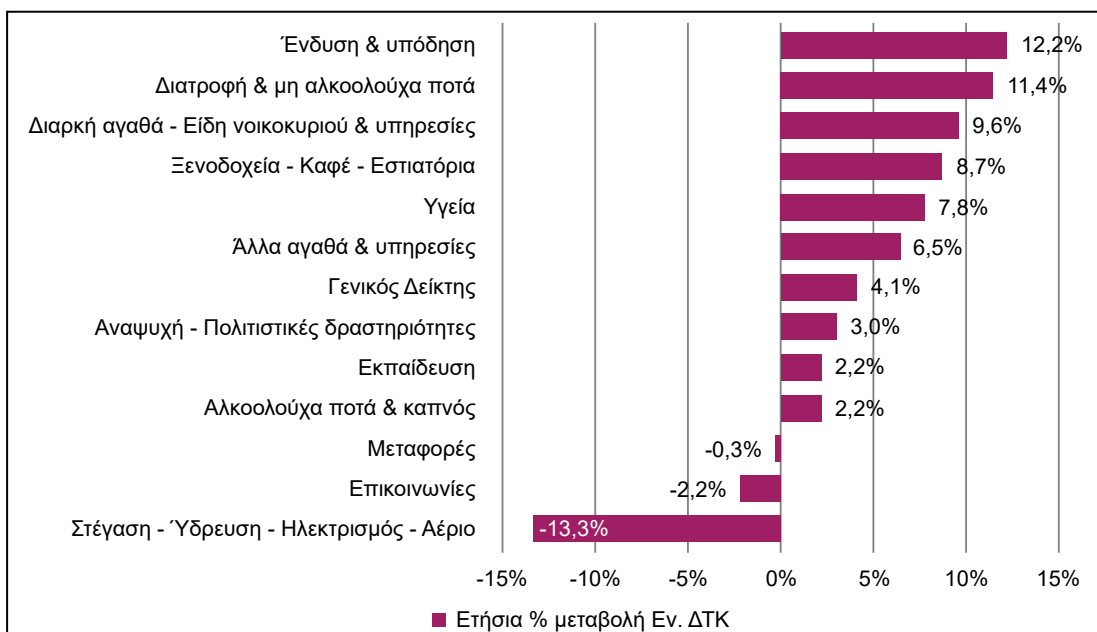
Πηγή: Eurostat.

Αντιθέτως, ο δομικός πληθωρισμός διατήρησε μια αυξητική πορεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη, με μικρή τάση αποκλιμάκωσης στην Ευρωζώνη από το Μάρτιο και μετά.¹ Συγκεκριμένα, το Μάιο του 2023 διαμορφώθηκε σε 7,3% στην Ελλάδα (ιστορικό υψηλό της μετα-πανδημικής περιόδου) και σε 5,3% στην Ευρωζώνη (από 5,7% το Μάρτιο). Η επιμονή του δομικού πληθωρισμού της Ελλάδας σε υψηλά επίπεδα ενδεχομένως αντανάκλα την υψηλή εγχώρια ζήτηση η οποία διαμορφώθηκε σε +15,8% για την ιδιωτική κατανάλωση και +18,2% για τις επενδύσεις κατά το 2022. Σημειώνεται πως

1. Ως δομικός πληθωρισμός (structural inflation) ή πυρήνας του πληθωρισμού (core inflation) θεωρείται ο Εν. ΔΤΚ εάν εξαιρέσουμε από αυτόν τους επιμέρους δείκτες της ενέργειας, των τροφίμων, των αλκοολούχων ποτών και του καπνού (σχετικός δείκτης Eurostat: HICP—all items excluding energy, food, alcohol and tobacco).

η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών δε συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση των ονομαστικών μισθών στην Ελλάδα, κάτι που δείχνει ότι δεν παρατηρείται στην παρούσα φάση αλληλοτροφοδοτούμενη αύξηση μισθών-τιμών (wage-price spiral).² Ωστόσο, η συνεχιζόμενη μείωση της ανεργίας η οποία σταδιακά συγκλίνει προς το «φυσικό» της ποσοστό (NAWRU) θα μπορούσε να αναδείξει ελλείψεις στο εργατικό δυναμικό με αποτέλεσμα μισθολογικές και κατ' επέκταση πληθωριστικές πιέσεις.³

Διάγραμμα 10: Εν.ΔΤΚ Μαΐου 2023 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Επιμέρους ανάλυση του Εν.ΔΤΚ της Ελλάδας ανά ομάδα αγαθών και υπηρεσιών (διάγραμμα 10) καταδεικνύει ότι η αύξηση του πληθωρισμού το Μάιο του 2023 προήλθε κυρίως από τους κλάδους της ένδυσης & υπόδησης (+12,2%), της διατροφής (+11,4%) και των διαρκών αγαθών (+9,6%). Από την άλλη πλευρά, μείωση τιμών εμφάνισαν κυρίως ο κλάδος της στέγασης-ηλεκτρισμού-αερίου (-13,3%) λόγω υποχώρησης των τιμών των ενεργειακών αγαθών, καθώς και ο κλάδος των επικοινωνιών (-2,2%).

2. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (εθνικοί λογαριασμοί), η αποζημίωση ανά εργαζόμενο (compensation of employees/head) αυξήθηκε οριακά κατά 0,3% το 2022. Από την άλλη πλευρά, το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (gross operational surplus), το οποίο αντανακλά την κερδοφορία των επιχειρήσεων, σημείωσε αύξηση κατά 16,2% το 2022.

3. Συγκεκριμένα, η ανεργία στην Ελλάδα το 2022 μειώθηκε σε 12,5% από 14,7% το 2021 (στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού), ενώ το «φυσικό» ποσοστό ανεργίας, όπως αποτυπώνεται με το δείκτη NAWRU, υπολογίζεται σε 10% (στοιχεία AMECO). Σύμφωνα με το ΠΣ 2024-26, η ανεργία προβλέπεται να μειωθεί περαιτέρω στο 11,8% το 2023 και να συγκλίνει στο «φυσικό» της ποσοστό το 2025 (10%). Σε εθνικολογιστική βάση, η ανεργία προβλέπεται ότι θα προσεγγίσει το «φυσικό» της ποσοστό ήδη από το 2023 (10,1%).

Ο πληθωρισμός αναμένεται να αποκλιμακωθεί το 2023 και να διαμορφωθεί μεταξύ 3,9%-4,5% σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ και των διεθνών οργανισμών (πίνακας 8). Τα επόμενα έτη μέχρι το 2026 προβλέπεται περαιτέρω μείωση και σύγκλιση προς το 2%.

Πίνακας 8: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (Εν.ΔΤΚ).

Φορέας	Ημερομηνία δημοσίευσης	2022	2023	2024	2025	2026
ΔΝΤ	Απρίλιος 2023	9,3%	4,0%	2,9%	2,3%	2,0%
ΥΠΟΙΚ	Απρίλιος 2023	9,3%	4,5%	2,4%	2,0%	2,0%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Μάιος 2023	9,3%	4,2%	2,4%	-	-
ΟΟΣΑ	Ιούνιος 2023	9,3%	3,9%	3,2%	-	-

Πηγή: 1) IMF World Economic Outlook, Απρίλιος 2023, 2) ΥΠΟΙΚ, ΠΣ 2024-2026, Απρίλιος 2023, 3) European Commission, European Economic Forecast, Μάιος 2023, 4) OECD Economic Outlook, Volume 2023 Issue 1, Ιούνιος 2023.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΣ 2024-2026, ο πληθωρισμός αναμένεται να αποκλιμακωθεί σημαντικά το 2023 και να διαμορφωθεί σε 4,5% από 9,3% το 2022. Σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη του ΚΠ 2023 (ΚΠ 2023) η αποκλιμάκωση είναι λίγο μεγαλύτερη, καθώς τότε ο πληθωρισμός για το 2023 προβλεπόταν να ανέλθει σε 5%. Κατά τα έτη 2024-2026, ο πληθωρισμός αναμένεται να περιοριστεί περαιτέρω στο επίπεδο περίπου του 2% (πίνακας 9). Οι τιμές αυτές είναι μεγαλύτερες από εκείνες του προηγούμενου ΠΣ 2023-2025 (ΠΣ 2023-25), το οποίο προέβλεπε πτώση του πληθωρισμού κάτω από το 2%, ήδη από το 2023.

Πίνακας 9: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για Εν.ΔΤΚ (ετήσια % μεταβολή).

	ΠΣ 2023-2025			ΚΠ 2023	ΠΣ 2024-2026				
	2023	2024	2025	2023	2022	2023	2024	2025	2026
Πληθωρισμός (Εν.ΔΤΚ)	1,6%	1,7%	1,7%	5,0%	9,3%	4,5%	2,4%	2,0%	2,0%

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΠΣ 2023–2025 (Απρίλιος 2022), ΚΠ 2023 (Νοέμβριος 2022), ΠΣ 2024-2026 (Απρίλιος 2023).

Σε κάθε περίπτωση, η συνεχιζόμενη πτώση των τιμών της ενέργειας αναμένεται να αμβλύνει περαιτέρω τις πληθωριστικές πιέσεις, ιδίως όταν οι σχετικές μειώσεις διαχυθούν στο σύνολο της οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας φαίνεται ότι οδηγούν την οικονομία στα παραγωγικά της όρια. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΣ 2024-26, το παραγωγικό κενό (output gap) σχεδόν κλείνει το 2023 (-0,2%) και μεταπίπτει σε έντονα θετικό έδαφος τα επόμενα χρόνια (+4,8% το 2026). Αυτό ενδεχομένως σηματοδοτεί μια κατάσταση «υπερθέρμανσης» της οικονομίας που ίσως επηρεάσει ανοδικά το γενικό επίπεδο των τιμών.

Σε επίπεδο Ευρωζώνης, η νομισματική πολιτική παραμένει συσταλτική κυρίως λόγω της επιμονής του δομικού πληθωρισμού που διαμορφώθηκε το Μάιο σε 5,3%, εμφανίζοντας μικρή κάμψη σε σχέση με το υψηλό του Μαρτίου (5,7%). Ειδικότερα, η ΕΚΤ αύξησε δι-αδοχικά τα επιτόκια κατά συνολικά 2 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με τον περασμέ-νο Νοέμβριο, με αποτέλεσμα το επιτόκιο διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων (deposit facility rate) να έχει πλέον διαμορφωθεί σε +3,5% από -0,5% πέρυσι τον Ιούνιο.^{4,5}

4. Αύξηση 0,5% στις 21/12/22, 0,5% στις 08/02/23, 0,5% στις 22/03/23, 0,25% στις 10/05/23 και 0,25% στις 21/06/23.

5. https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html

4. Ισοζύγιο πληρωμών

- Περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά το 2022 με το σχετικό έλλειμμα να ανέρχεται σε 9,7% του ΑΕΠ έναντι 6,8% το 2021.
- Κύρια πηγή της σχετικής επιδείνωσης αποτέλεσε η μεγάλη αύξηση των εισαγωγών αγαθών η οποία μερικώς μόνο αντισταθμίστηκε από τη βελτίωση των εξαγωγών αγαθών και του τουρισμού.
- Αξιόλογη αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων κατά 816 εκατ. ευρώ (+14,7%), οι οποίες ανήλθαν σε 6,4 δισ. ευρώ.

Η επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συνεχίστηκε και το 2022, με αποτέλεσμα να υπερβεί τα 20 δισ. ευρώ και να ανέλθει σε 9,7% του ΑΕΠ από 6,8% το 2021 και 1,5% προ της πανδημίας (2019). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη μεγάλη αύξηση των εισαγωγών αγαθών κατά 26,5 δισ. ευρώ (+40%) και δευτερευόντως στην επιδείνωση των ισοζυγίων πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων, η επίπτωση των οποίων μερικώς μόνο αντισταθμίστηκε από την αύξηση των εξαγωγών αγαθών κατά 14,2 δισ. (+36,1%) και τη βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά 6,6 δισ. ευρώ (+51,6%).

Σε επίπεδο Ευρωζώνης, η Ελλάδα εμφάνισε το υψηλότερο έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατά το 2022 (9,7%), ακολουθούμενη από την Κύπρο με 9,1% και τη Σλοβακία με 8,3%. Από την άλλη πλευρά, τα υψηλότερα πλεονάσματα καταγράφηκαν στην Ιρλανδία (8,8%), το Λουξεμβούργο (5%) και την Ολλανδία (4,4%).

Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών

Ειδικότερα στα επιμέρους ισοζύγια (πίνακας 10), το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών διαμορφώθηκε στα 39 δισ. ευρώ αυξημένο κατά 12,3 δισ. (+46%) σε σχέση με το 2021. Οι εισαγωγές ανήλθαν σε 92,5 δισ. ευρώ, επίδοση η οποία συνιστά ιστορικό υψηλό με διαφορά από τη δεύτερη χειρότερη επίδοση που είχε σημειωθεί το 2008 με 66,3 δισ. εισαγωγών.⁶ Επισημαίνεται πως περίπου το 1/3 των εισαγωγών αφορά τα καύσιμα (30,8 δισ. ευρώ) τα οποία καλύπτουν το 55% της αύξησης των εισαγωγών αντανακλώντας εν μέρει την αύξηση των διεθνών τιμών των καυσίμων. Παρόλα αυτά, ακόμα και χωρίς καύσιμα και πλοία, οι εισαγωγές ανήλθαν σε 61,4 δισ. ευρώ (+23%), επίδοση η οποία ομοίως συνιστά ιστορικό υψηλό, με τη δεύτερη χειρότερη να σημειώνεται το 2008 με 46,9 δισ. ευρώ. Από την άλλη πλευρά, ιστορικό υψηλό εμφάνισαν και οι εξαγωγές οι οποίες ανήλθαν σε 53,5 δισ. ευρώ αυξημένες κατά 14,2 δισ. ευρώ (+36%) σε σχέση με το 2021, το οποίο αποτελεί τη δεύτερη καλύτερη επίδοση. Χωρίς καύσιμα και πλοία, οι εξαγωγές αγαθών ανήλθαν σε 35,8 δισ. αυξημένες κατά 6,8 δισ. ευρώ (+23%) σε σχέση με το 2021.⁷

6. Ειδικότερα, οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 40,1% σε τρέχουσες τιμές και κατά 16,9% σε σταθερές τιμές (στοιχεία ΤτΕ).

7. Σε σταθερές τιμές η αύξηση ήταν 4,3% (στοιχεία ΤτΕ).

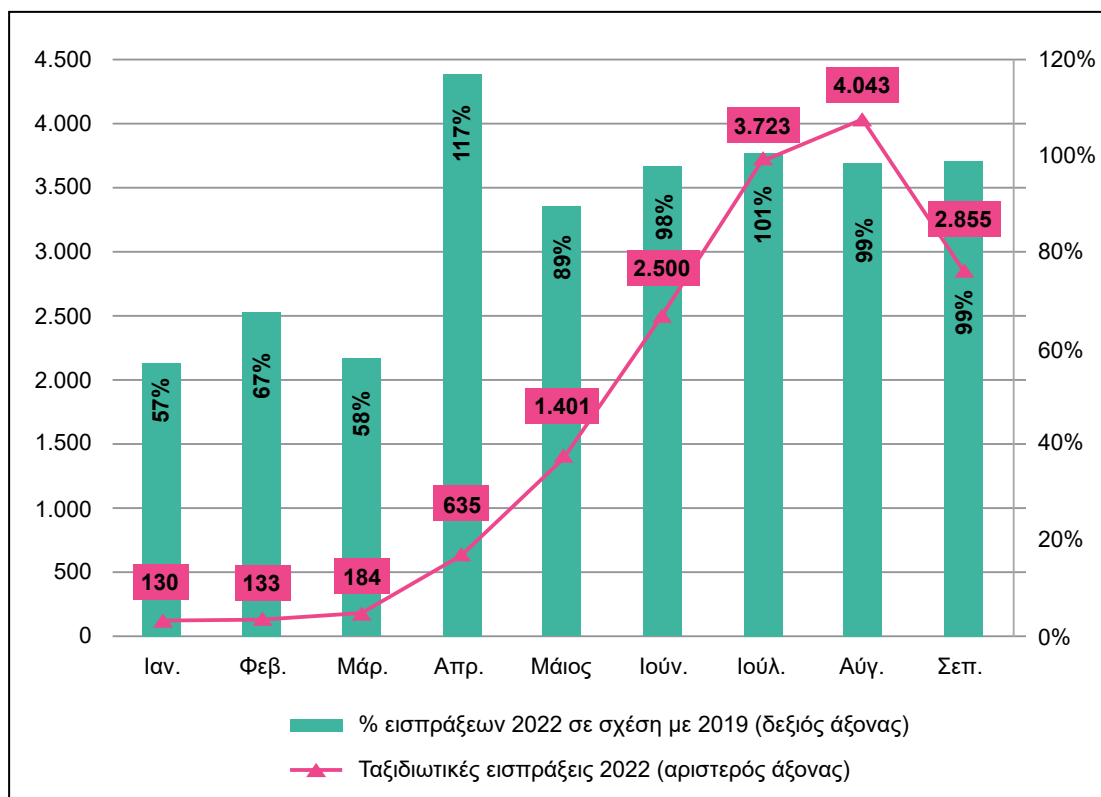
Πίνακας 10: Εξέλιξη ισοζυγίου πληρωμών (εκατ. ευρώ).

	2019	2020	2021	2022	Δ 2022/21
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-2.725	-10.964	-12.272	-20.093	-7.822
ως % του ΑΕΠ	-1,5%	-6,6%	-6,8%	-9,7%	-
I. Ισοζύγιο αγαθών	-22.833	-18.528	-26.719	-39.020	-12.301
α. Εξαγωγές αγαθών	32.434	28.904	39.328	53.507	14.179
β. Εισαγωγές αγαθών	55.267	47.433	66.047	92.527	26.480
II. Ισοζύγιο υπηρεσιών	21.116	7.278	12.845	19.468	6.623
α. Ταξιδιωτικό ισοζύγιο	15.435	3.526	9.390	15.752	6.361
β. Ισοζύγιο μεταφορών	5.926	3.941	3.649	3.855	206
γ. Ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών	-245	-189	-195	-139	56
III. Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	-1.592	-276	369	-240	-609
IV. Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	583	561	1.234	-302	-1.535
Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	-2.247	-7.748	-7.108	-15.596	-8.489
εκ του οποίου: Άμεσες επενδύσεις	-3.910	-2.332	-4.413	-4.485	-72
α. Απαιτήσεις	562	569	1.148	1.891	743
β. Υποχρεώσεις (ΑΞΕ)	4.473	2.901	5.560	6.376	816

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Από την άλλη πλευρά, σημαντική βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο υπηρεσιών κατά 6,6 δισ. ευρώ (+52%) λόγω της περαιτέρω ανάκαμψης της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις το 2022 ανήλθαν σε 17,7 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 7,2 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2021 (+68%). Ειδικότερα, κατόπιν της άρσης των περιοριστικών μέτρων κατά της πανδημίας που ίσχυσαν στην αρχή του 2022, οι τουριστικές εισπράξεις από τον Απρίλιο και μετά ανέκαμψαν σημαντικά και διαμορφώθηκαν τελικά στο 97% των εισπράξεων του 2019 (διάγραμμα 11). Η βελτίωση αυτή των τουριστικών εισπράξεων το 2022 οφείλεται στον σχεδόν υπερδιπλασιασμό της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης, η οποία αυξήθηκε κατά 14,6 εκατ. επισκέπτες (+96%) και ανήλθε σε 29,9 εκατ. τουρίστες (στο 88% της τουριστικής κίνησης του 2019). Αντιθέτως, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 97 ευρώ (-14%) και διαμορφώθηκε στα 592 ευρώ (στο 111% της μέσης δαπάνης του 2019).

Διάγραμμα 11: Ταξιδιωτικές εισπράξεις 2022 και σύγκριση με 2019 (εκατ. ευρώ).

Πηγή: ΤΤΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Ισοζύγιο πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων⁸

Όσον αφορά τα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων εμφάνισαν επιδείνωση κατά 609 και 1.535 εκατ. ευρώ αντιστοίχως. Σημειώνεται πως η επιδείνωση του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι το Δεκέμβριο του 2022 δεν έλαβε χώρα η καταβολή στο ελληνικό δημόσιο των αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων (ANFA/SMP), οι οποίες όμως είχαν καταβληθεί το Δεκέμβριο του 2021.

8. Στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων καταγράφονται οι χρηματικές ροές που προκύπτουν από συναλλαγές (εισπράξεις και πληρωμές) μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων και αφορούν εισοδήματα από εργασία, από άμεσες επενδύσεις, από επενδύσεις χαρτοφυλακίου και από λοιπές επενδύσεις (δάνεια και καταθέσεις). Το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων απεικονίζει τις τρέχουσες μεταβιβάσεις. Ως τρέχουσες μεταβιβάσεις χαρακτηρίζονται οι μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που δε συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

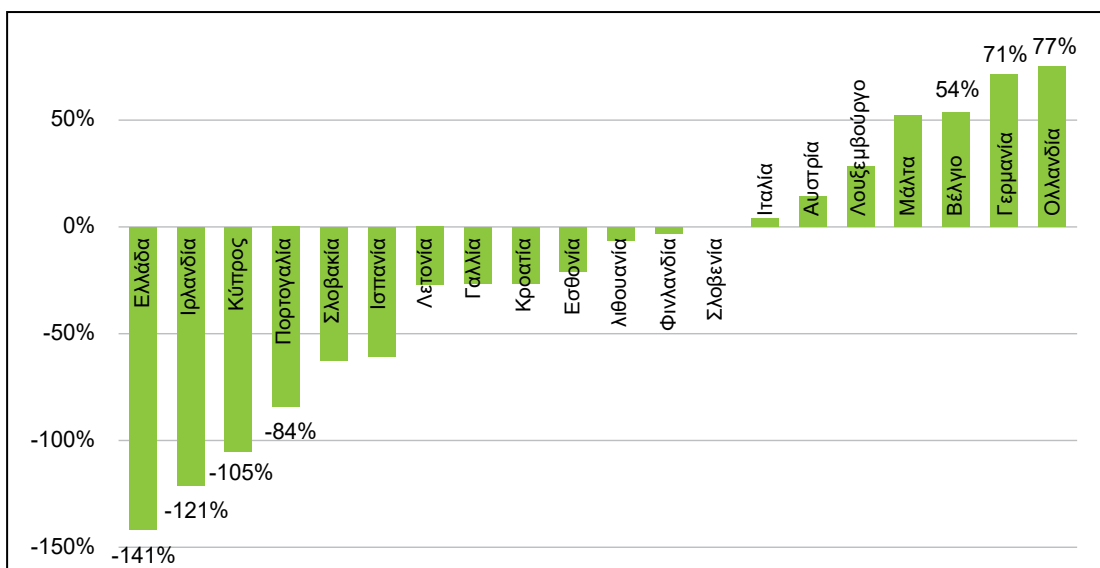
Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών – Άμεσες ξένες επενδύσεις

Αναφορικά με το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, το σχετικό έλλειμμα διευρύνθηκε κατά 8,5 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2021. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) κατά 816 εκατ. ευρώ (+14,7%), οι οποίες ανήλθαν το 2022 στο ιστορικά υψηλό επίπεδο των 6,4 δισ. ευρώ (3,1% του ΑΕΠ). Οι εν λόγω επενδύσεις αφορούσαν κυρίως συγχωνεύσεις/εξαγορές, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου και επενδύσεις σε ακίνητα.

Διεθνής επενδυτική θέση

Τέλος, η ΚΔΕΘ της χώρας παρέμεινε η πλέον αρνητική σε επίπεδο Ευρωζώνης ανερχόμενη σε -141% του ΑΕΠ το 2022 (διάγραμμα 12).⁹ Ήταν πάντως βελτιωμένη σε σχέση με το 2021 που είχε διαμορφωθεί σε -172% του ΑΕΠ, κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ. Σημειώνεται, επίσης, πως το μεγαλύτερο μέρος της αρνητικής ΚΔΕΘ αφορά δάνεια της γενικής κυβέρνησης από το Μηχανισμό Στήριξης με χαμηλό επιτόκιο και μεγάλη διάρκεια, οπότε ο σχετικός κίνδυνος για τη χώρα είναι προς το παρόν περιορισμένος.

Διάγραμμα 12: Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (ΚΔΕΘ) χωρών Ευρωζώνης το 2022 (ως % ΑΕΠ).

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΕΔΣ.

9. Η ΚΔΕΘ αποτυπώνει σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή τη διαφορά μεταξύ των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων των κατοίκων Ελλάδος έναντι μη κατοίκων. Μεταβολές στη ΚΔΕΘ αντανακλούν μεταβολές στις επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα και κατοίκων στο εξωτερικό, καθώς και μεταβολές στην αποτίμηση των επενδύσεων αυτών. Ανάλογα με το πρόσημο, θετικό ή αρνητικό, η ΚΔΕΘ χαρακτηρίζει τη χώρα ως καθαρό πιστωτή ή χρεώστη αντιστοίχως έναντι του υπόλοιπου κόσμου.

Στοιχεία α΄ τριμήνου 2023 και προβλέψεις για τα επόμενα έτη

Κατά το α΄ τρίμηνο του 2023, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε έλλειμμα 3,9 δισ. ευρώ, μειωμένο κατά 3,1 δισ. σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Η βελτίωση αυτή οφείλεται στον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών κατά 1,8 δισ. ευρώ και στην αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων κατά 1,9 δισ. ευρώ, οι οποίες υπεραντισταθμισαν την επιδείνωση του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων κατά 567 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται πως η βελτίωση του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων οφείλεται κυρίως στην εκταμίευση της όγδοης και τελευταίας δόσης των αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων (ANFA/SMP) η οποία έλαβε χώρα το Μάρτιο του 2023 (αντί για το Δεκέμβριο του 2022), καθώς και στην καταβολή τον Ιανουάριο του 2023 της δεύτερης δόσης στο πλαίσιο του ΤΑΑ.¹⁰

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΣ 2024-2026, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα μέχρι και το 2026 (πίνακας 11). Συγκεκριμένα, προβλέπεται μικρή αποκλιμάκωση από 9,4% το 2022 σε 9,1% το 2026, η οποία είναι πιο περιορισμένη από αυτήν που προβλεπόταν στον ΚΠ 2023 και στο προηγούμενο ΠΣ 2023-2025.

Πίνακας 11: Προβλέψεις ισοζυγίου αγαθών & υπηρεσιών (ως % του ΑΕΠ).

	ΠΣ 2023-25			ΚΠ 2023	ΠΣ 2024-26				
	2023	2024	2025	2023	2022	2023	2024	2025	2026
Ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών	-6,3%	-5,5%	-4,9%	-7,4%	-9,4%	-9,3%	-9,3%	-9,2%	-9,1%

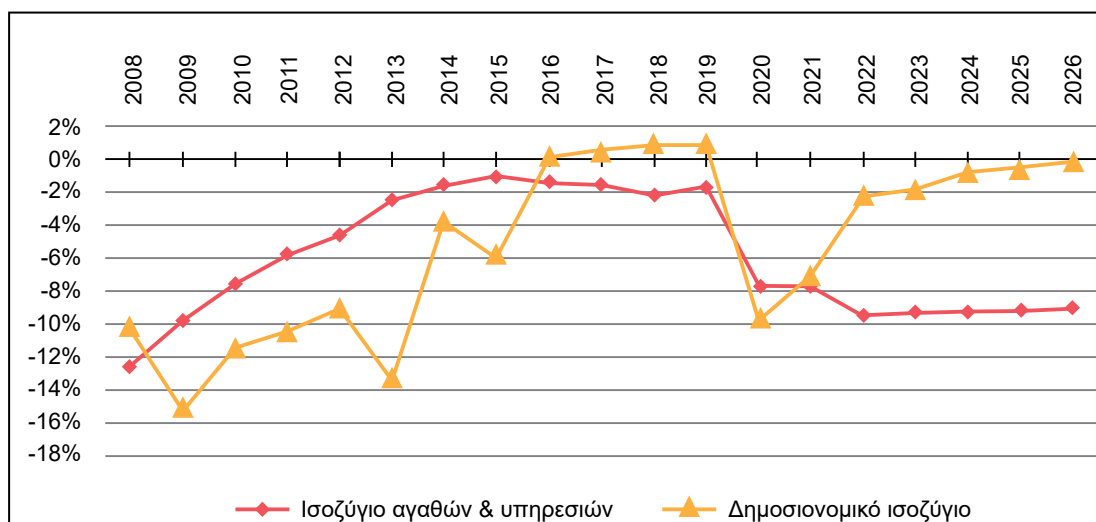
Πηγή: ΥΠΟΙΚ, (σε εθνικολογιστική βάση) επεξεργασία ΕΔΣ.

Δίδυμα ελλείμματα

Αξιοσημείωτη είναι η διαφαινόμενη απόκλιση στην εξέλιξη του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών και του δημοσιονομικού ισοζυγίου (διάγραμμα 13). Συγκεκριμένα, ενώ μέχρι και το 2021 τα δύο ισοζύγια εμφάνιζαν παρόμοια πορεία (δίδυμα ελλείμματα), από το 2022 και μετά φαίνεται, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΣ 2024-26, πως παρότι το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να παρουσιάσει σταθερή βελτίωση και να ισοσκελιστεί το 2026, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών θα διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα. Αυτό πιθανόν να οφείλεται σε υπερβάλλουσα ζήτηση για εισαγόμενα κεφαλαιουχικά και καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες, η οποία προέρχεται από τις αυξημένες χρηματοδοτήσεις του ΤΑΑ και των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, καθώς και από το υψηλό απόθεμα καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα.

10. Η αντίστοιχη πρώτη δόση κατά την προηγούμενη χρονιά είχε καταβληθεί τον Απρίλιο του 2022.

Διάγραμμα 13: Ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών και δημοσιονομικό ισοζύγιο (ως % του ΑΕΠ).

Πηγή: Eurostat, προβλέψεις ΥΠΟΙΚ για την περίοδο 2023-2026 από ΠΣ 2024-2026 και επεξεργασία ΕΔΣ.

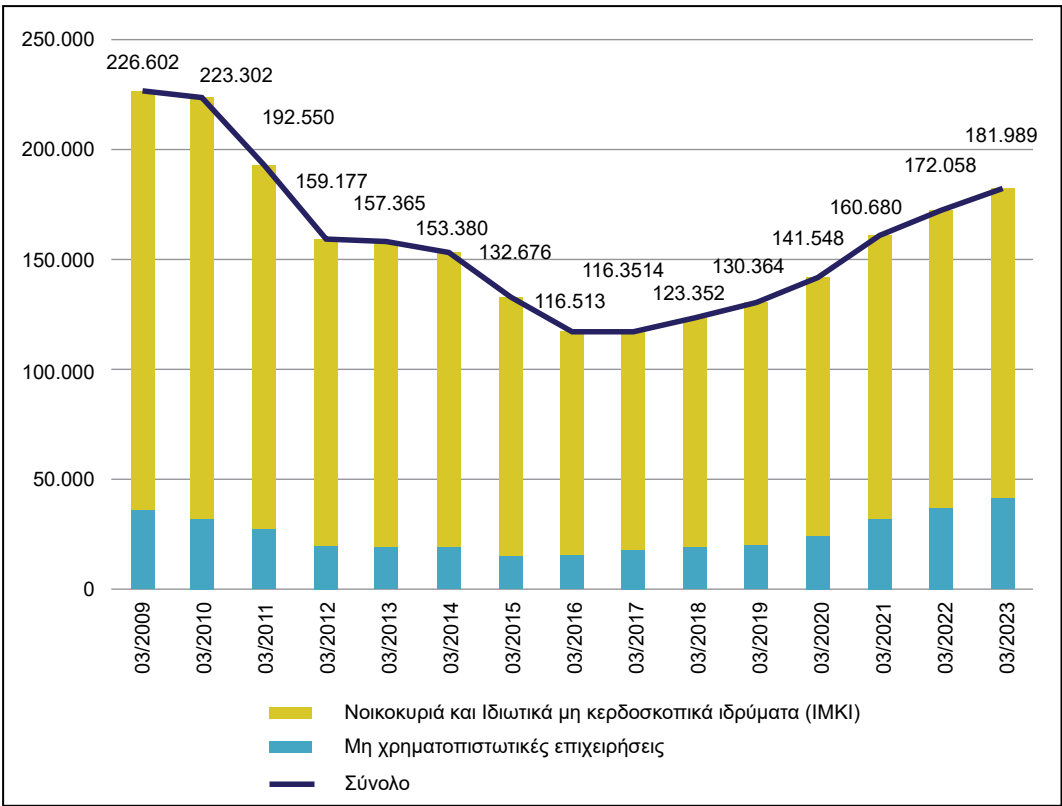
5. Χρηματοπιστωτικός Τομέας

- Συνολικά οι καταθέσεις παρουσιάζονται το Μάρτιο αυξημένες κατά 10 δισ. ευρώ σε σχέση με πέρυσι εμφανίζοντας θετική μεταβολή της τάξης του 6%.
- Το υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, παρουσιάζει ανοδική τάση με μικρές διακυμάνσεις τους τελευταίους δώδεκα μήνες.
- Όλες οι κατηγορίες των ΜΕΔ παρουσιάζουν αποκλιμάκωση με διαφορετικό ωστόσο ρυθμό.

5.1 Καταθέσεις

Τον Μάρτιο του 2023 το σύνολο των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ανήλθαν στα 182 δισ. Ευρώ (διάγραμμα 14). Συγκεκριμένα οι καταθέσεις των νοικοκυριών ανήλθαν στα 141 δισ. ευρώ και οι καταθέσεις των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ανήλθαν στα 41 δισ. ευρώ. Συνολικά οι καταθέσεις παρουσιάζονται αυξημένες κατά 10 δισ. ευρώ σε σχέση με πέρυσι εμφανίζοντας θετική μεταβολή της τάξης του 6%. Η ανοδική πορεία των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων συνεχίζεται αμείωτη από το Μάρτιο του 2017.

Διάγραμμα 14: Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρημ/κών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2009 -2023 σε χιλ. ευρώ.

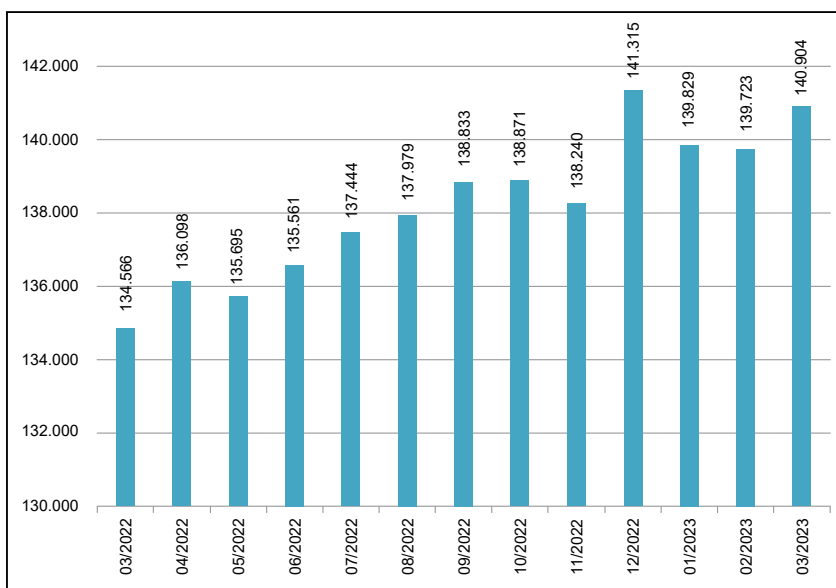

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 και Μαρτίου 2023 υπήρξε αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά 6 δισ. ευρώ (4%) (διάγραμμα 15). Το ίδιο χρονικό διάστημα για τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις υπήρξε αύξηση των καταθέσεων κατά 3,9 δισ. ευρώ (10%). Οι αυξήσεις των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 και Μαρτίου 2023 σημειώνονται παρά τον υψηλό πληθωρισμό. Ωστόσο, σαφής πτώση των καταθέσεων των επιχειρήσεων κατά 2,7 δισ. ευρώ (6%) παρατηρείται κατά το χρονικό διάστημα Δεκεμβρίου 2022 και Μαρτίου 2023 με ανοδικές τάσεις κατά τον μήνα Μάρτιο. (διάγραμμα 16) Η αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 και Μαρτίου

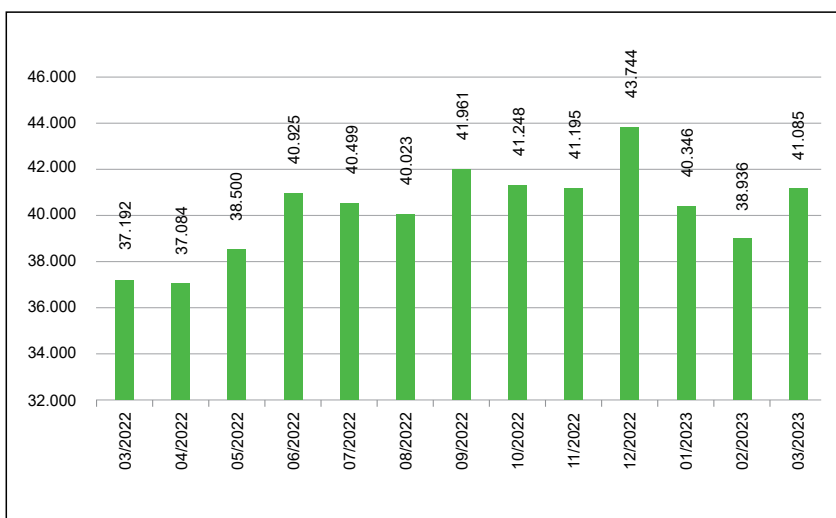
ου 2023 πιθανώς να συνδέεται με την αύξηση της απασχόλησης και τα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης λόγω της ενεργειακής κρίσης που υπερίσχυσαν της αύξησης των δαπανών των νοικοκυριών λόγω πληθωρισμού. Αρνητικό κίνητρο για την αποταμίευση αποτέλεσαν και τα χαμηλά ονομαστικά επιτόκια καταθέσεων.

Διάγραμμα 15: Καταθέσεις νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 - Μαρ. 2023 σε χιλ. ευρώ.

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Διάγραμμα 16: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου 2022 - Μαρτίου 2023 σε χιλ. ευρώ.

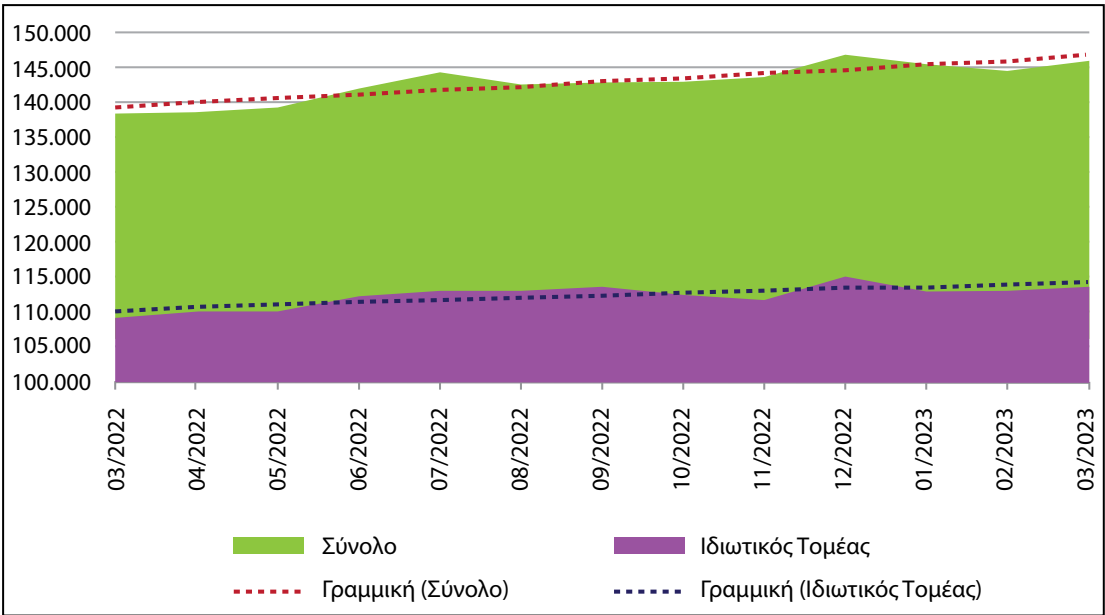

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

5.2 Χορηγήσεις

Το υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, παρουσιάζει ανοδική τάση με μικρές διακυμάνσεις τους τελευταίους δώδεκα μήνες, με αποτέλεσμα τον Μάρτιο του 2023 να ανέλθει στα 145,9 δισ. ευρώ, από 138,6 δισ. ευρώ που βρισκόταν ένα έτος πριν (διάγραμμα 17). Η αύξηση αυτή οφείλεται αφενός στις αυξημένες ανάγκες της Γενικής Κυβέρνησης της οποίας το υπόλοιπο χρηματοδότησης από 29,4 δισ. ευρώ περίπου τον Μάρτιο του 2022 ανήλθε σε 32,1 δισ. ευρώ τον Μάρτιο του 2023. Αφετέρου, η συνολική αύξηση, επηρεάστηκε από την αύξηση του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα (νοικοκυριά και επιχειρήσεις) από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το οποίο διαμορφώθηκε τον Μάρτιο του 2023 στα 113,8 δισ. ευρώ, από 109,2 δισ. ευρώ.

Διάγραμμα 17: Υπόλοιπο συνολικής χρηματοδότησης και χρηματοδότησης εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δισ. ευρώ).

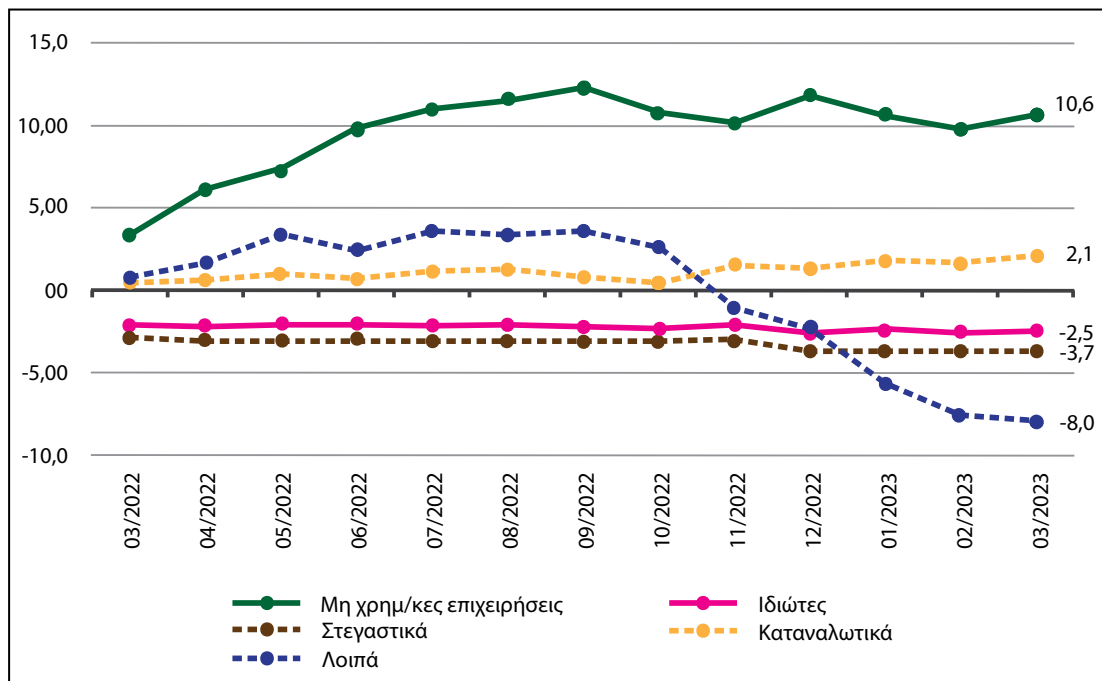

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Καθ' όλη τη διάρκεια του τελευταίου έτους ο ρυθμός μεταβολής της πιστωτικής επέκτασης από τις τράπεζες προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διατηρήθηκε θετικός (διάγραμμα 18). Διαμορφώθηκε δε, το Μάρτιο του 2023 σε 10,6% σε ετήσια βάση. Αντίθετα, η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά (στεγαστικά, καταναλωτικά κ.λπ. δάνεια) παρέμεινε σε αρνητικό πεδίο περί το 2,5% σε ετήσια βάση, τους τελευταίους δώδεκα μήνες. Στις επιμέρους κατηγορίες των δανείων προς τους ιδιώτες (νοικοκυριά και ΙΜΚΙ) τα στεγαστικά δάνεια κατέγραψαν καθ' όλη τη διάρκεια των τελευταίων δώδεκα μηνών συνεχή συρρίκνωση με τον μέσο ρυθμό πτώσης να διαμορφώνεται στο 3,3% σε ετήσια βάση. Αντίθετα, η καταναλωτική πίστη μεταβλήθηκε με θετικούς ρυθμούς κατά τη διάρκεια της περιόδου Μάρτιος 2022-2023, με μέσο ρυθμό αύξησης 1,1% σε ετήσια βάση, η

οποία τον Μάρτιο του 2023 επιταχύνθηκε φτάνοντας στο 2,1%. Οι υπόλοιπες κατηγορίες δανείων προς ιδιώτες πέρασαν σε αρνητικό ρυθμό μετά τον Νοέμβριο του 2022, ο οποίος διαμορφώθηκε τον Μάρτιο του 2023 σε -8%, σε ετήσια βάση.

Διάγραμμα 18: Ρυθμός μεταβολής, σε ετήσια βάση, των υπολοίπων χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα.

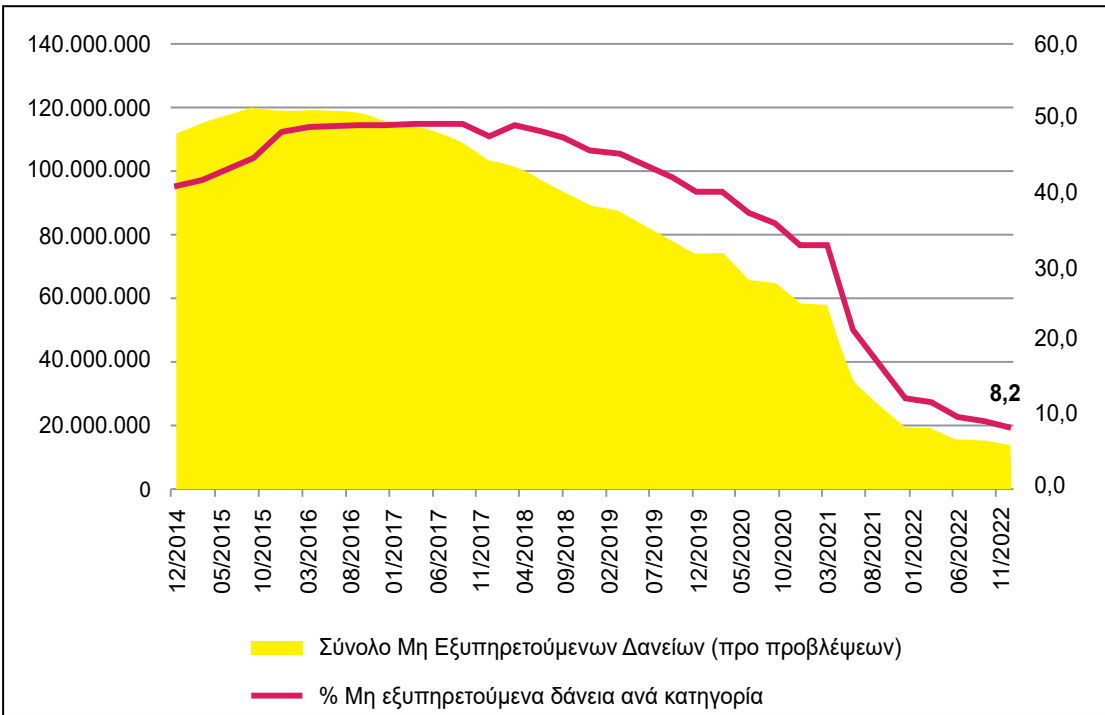
Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Σημείωση: Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται με βάση τις καθαρές ροές τραπεζικής χρηματοδότησης οι οποίες με τη σειρά τους προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων «διορθωμένες» για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, συναλλαγματικές διαφορές και αναταξινομήσεις.

5.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ)

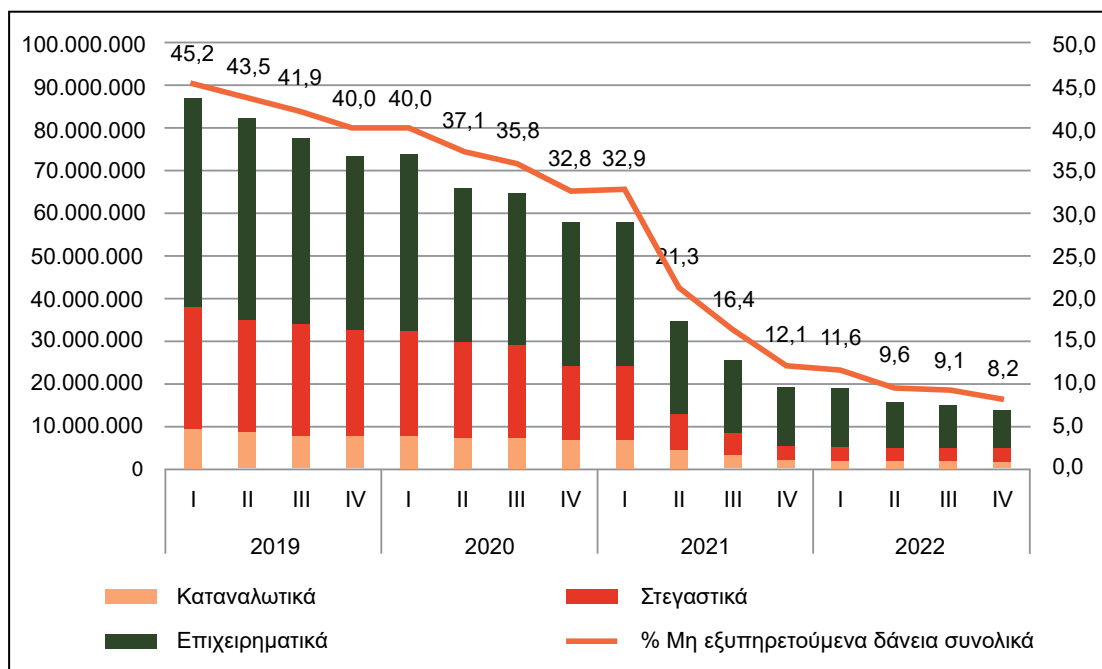
Ο όγκος των ΜΕΔ, από τον Μάρτιο του 2016 (119,3 δισ. ευρώ) 49% επί του συνόλου των δανείων, βαίνει συνεχώς μειούμενος (διάγραμμα 19). Απότομη πτώση κατά 40% σημειώνεται το β' τρίμηνο του 2021 λόγω της εφαρμογής του Προγράμματος «Ηρακλής». Τον Δεκέμβριο του 2021 τα ΜΕΔ ανέρχονταν σε 19,3 δισ. ευρώ και αποτελούσαν το 12,1% του συνολικού όγκου των χορηγημένων δανείων. Τον Δεκέμβριο του 2022 τα ΜΕΔ ανέρχονταν σε 13,8 δισ. ευρώ και αποτελούσαν το 8,2% του συνολικού όγκου των χορηγημένων δανείων σημειώνοντας πτώση κατά 28%.

Διάγραμμα 19: ΜΕΔ (όγκος και ποσοστό επί του συνόλου των δανείων) σε ενοποιημένη βάση και σε χιλ. ευρώ.

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Διάγραμμα 20: ΜΕΔ (σε χιλ. ευρώ και ως % επί του συνόλου).

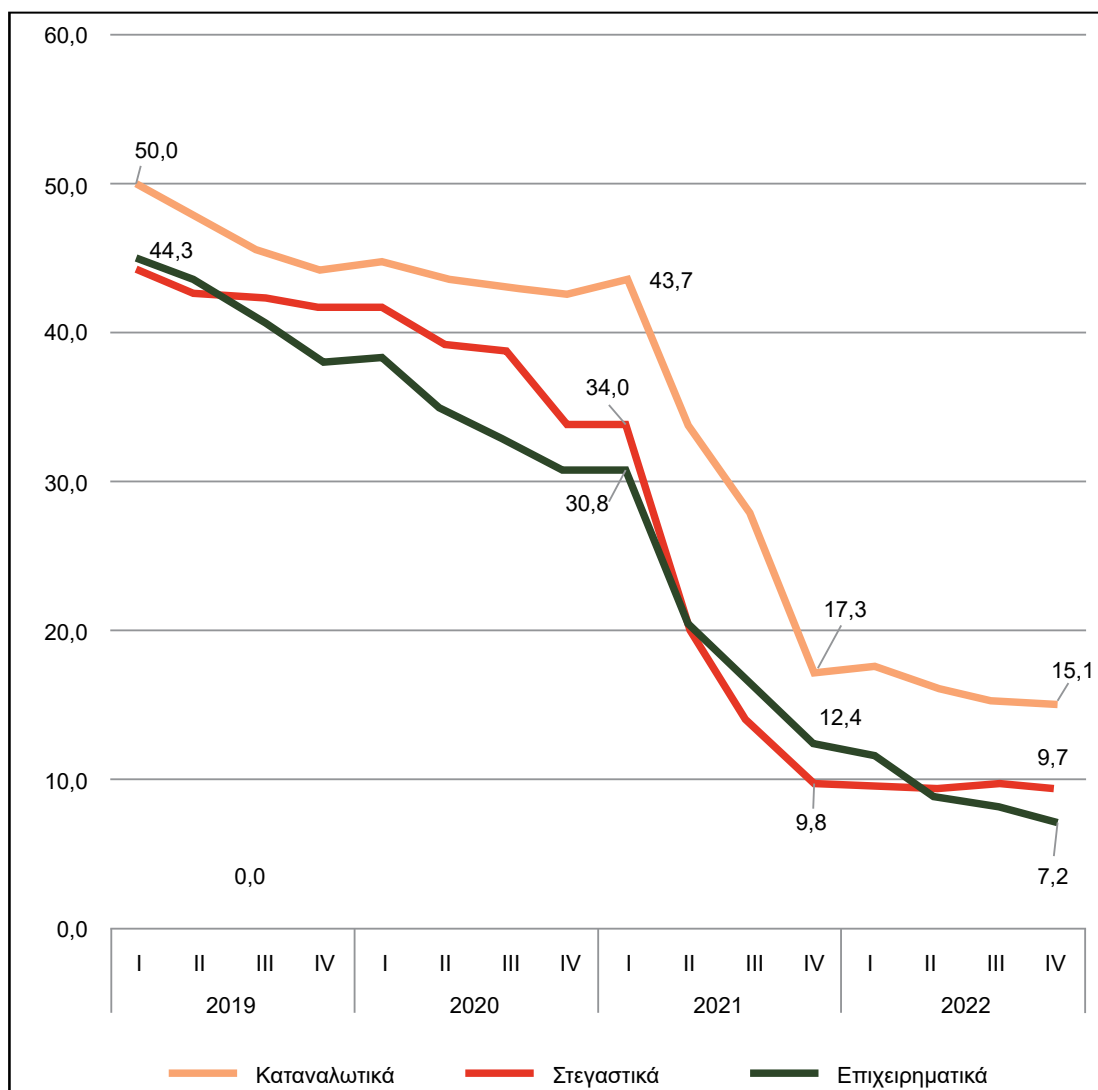

Πηγή: ΤτΕ, επεξεργασία ΕΔΣ.

Ως προς τη διάρθρωση των ΜΕΔ, το 11% των συνολικών ΜΕΔ είναι καταναλωτικά, το 24% στεγαστικά και το 64% επιχειρηματικά (διάγραμμα 20). Περίπου το 36% του συνόλου των ΜΕΔ βρίσκεται σε καθεστώς ρύθμισης, ωστόσο, υψηλό ποσοστό δανείων σε καθεστώς ρύθμισης εμφάνισε πάλι καθυστέρηση στην εξυπηρέτηση του σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα δεν έχει ακόμη καταγραφεί η πλήρης επίδραση της ενεργειακής κρίσης και του πληθωρισμού στην ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών.¹¹

11. Κεφάλαιο 1, Απρίλιος 2023, ΤτΕ.

Διάγραμμα 21: ΜΕΔ ανά κατηγορία (ως % επί του συνόλου της κατηγορίας).

Πηγή: ΤΤΕ, επεξεργασία ΕΔΣ..

Όλες οι κατηγορίες των ΜΕΔ παρουσιάζουν αποκλιμάκωση με διαφορετικό ωστόσο ρυθμό (διάγραμμα 21). Σχετικά μεγαλύτερη βελτίωση παρουσιάζουν τα επιχειρηματικά ΜΕΔ (7,2%) με τα καταναλωτικά να παραμένουν υψηλά (15,1%) επί του συνόλου των καταναλωτικών δανείων.

Τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια από 12,4% επί του συνόλου των επιχειρηματικών δανείων, το δ' τρίμηνο του 2021, μειώθηκαν σε 7,2%, το δ' τρίμηνο του 2022, τα μη εξυπηρετούμενα στεγαστικά δάνεια παρέμειναν στα ίδια ποσοστά και τα μη εξυπηρετούμενα καταναλωτικά δάνεια από 17,3% μειώθηκαν σε 15,1% κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.

Το ποσοστό των ΜΕΔ στο σύνολο των δανείων παραμένει ιδιαίτερος υψηλό σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το δ' τρίμηνο του 2022 ο ευρωπαϊκός μέσος όρος των ΜΕΔ για τα συστημικά, τραπεζικά ιδρύματα ανέρχεται στο 2,28%, ενώ για την Ελλάδα

στο 6,02%.¹² Θετική εξέλιξη θεωρείται το γεγονός ότι η Eurostat δεν καταγράφει στο δημόσιο χρέος τις εγγυήσεις ύψους 20 δισ. ευρώ του Προγράμματος Ηρακλής.

Σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον, με υψηλό βαθμό αβεβαιότητας λόγω της ενεργειακής κρίσης, με υψηλό πληθωρισμό, αύξηση των επιτοκίων δανεισμού από ΕΚΤ, αυξημένο κόστος χρηματοδότησης και κάμψη της ζήτησης, ενδέχεται να οδηγήσει στην δημιουργία μιας νέας γενιάς ΜΕΔ.

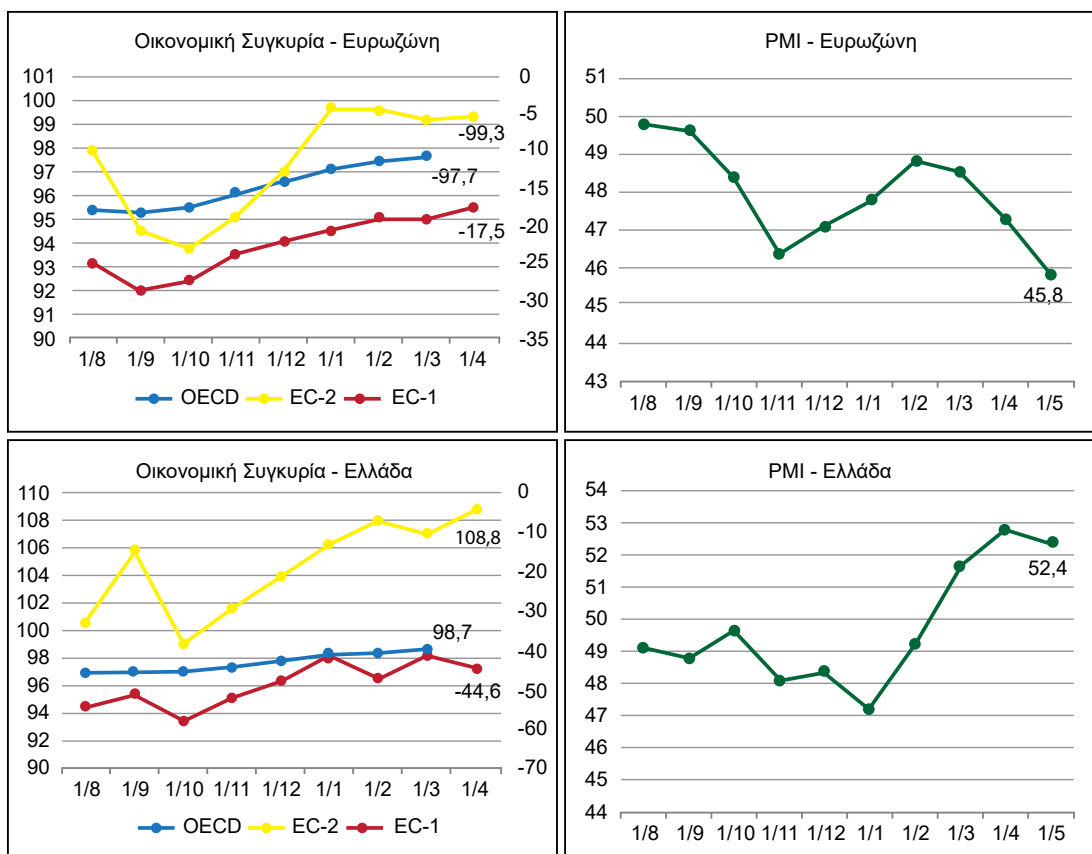
12. Supervisory Banking Statistics, fourth quarter 2022, Απρίλιος 2023, European Central Bank. Στην έκθεση αναφέρονται τα ΜΕΔ σε συστημικά ιδρύματα εξαιρώντας τα «ταμειακά υπόλοιπα σε κεντρικές τράπεζες και σε άλλες καταθέσεις όψεως». Η διαφορά των αναφερόμενων ποσοστών προέρχεται λόγω του ότι υπολογίζονται μόνο τα ΜΕΔ των συστημικών τραπεζών και όχι το σύνολο αυτών.

6. Βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες μακροοικονομικές αβεβαιότητες

- Πιθανή επιβράδυνση της ανάπτυξης ή ακόμα και οικονομική στασιμότητα στις χώρες της Ευρώπης.
- Όξυνση της ενεργειακής κρίσης και περαιτέρω αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ.
- Καθυστερήσεις στην εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- Καθυστέρηση αναβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας.
- Τραπεζική αστάθεια.
- Αυστηροποίηση του νέου ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου.

Το ελληνικό ΑΕΠ κατέγραψε για δεύτερο συνεχόμενο έτος υψηλή επίδοση, η οποία σωρευτικά το 2021-2022 ξεπέρασε το 14,3%. Για το 2023 το ΥΠΟΙΚ προβλέπει διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής με ρυθμό μεγέθυνσης ο οποίος εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 2,3%, για την επίτευξη του οποίου υπάρχει γενική συναίνεση από εγχώριους και διεθνείς οργανισμούς (βλ. κεφάλαιο 1).

Διάγραμμα 22: Πρόδρομοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας Ευρωζώνη και Ελλάδα.

Πηγή: Eurostat, OECD, S&P Global, επεξεργασία ΕΔΣ.

OECD: Δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης - ΟΟΣΑ.

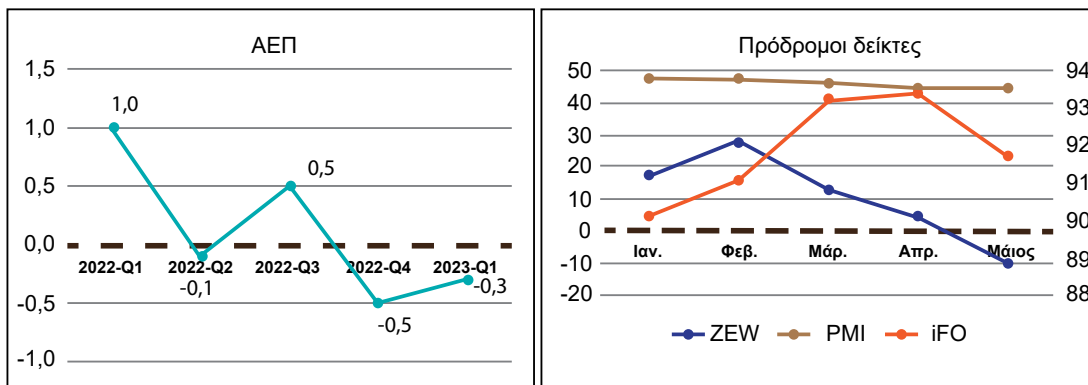
EC-1: Δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

EC-1: Δείκτης οικονομικού κλίματος - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

PMI: Δείκτης προσδοκιών των υπευθύνων προμηθειών στη Βιομηχανία.

Οι πρόδρομοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας (διάγραμμα 22) δείχνουν διατήρηση της θετικής τάσης αναφορικά με την οικονομική δραστηριότητα, η οποία πιθανώς να υποδηλώνει συνέχιση της αύξησης του ΑΕΠ και το α' τρίμηνο του 2023. Από την άλλη πλευρά σε επίπεδο Ευρωζώνης τα σημάδια είναι μικτά. Οι δείκτες οικονομικής συγκυρίας δείχνουν βελτιωμένη εικόνα για την οικονομία της Ευρωζώνης, ενώ στον αντίποδα δείκτης PMI υποδηλώνει κάμψη. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με πρώτες εκτιμήσεις (flash estimates) της Eurostat η γερμανική οικονομία φαίνεται τεχνικά να μπαίνει σε ύφεση, με το γερμανικό ΑΕΠ να υποχωρεί κατά 0,3% σε τριμηνιαία βάση το α' τρίμηνο του 2023. Αντίστοιχα και οι δείκτες οικονομικής συγκυρίας για τη γερμανική οικονομία (διάγραμμα 23) δείχνουν αρνητικές τάσεις.

Διάγραμμα 23: Ποσοστιαία μεταβολή γερμανικού ΑΕΠ σε τριμηνιαία βάση (αριστερά) και πρόδρομοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας για τη Γερμανική οικονομία (δεξιά).

Πηγή: Eurostat, ZEW – Leibniz Centre for European Economic Research, ifo Institute, S&P Global, επεξεργασία ΕΔΣ.

Σε κάθε περίπτωση υπάρχουν τόσο σε βραχυπρόθεσμο, όσο και σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα διάφορες προκλήσεις και αβεβαιότητες αναφορικά με το θετικό σενάριο για τις μακροοικονομικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες μπορούν να συνοψισθούν όπως παρακάτω:

Συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία – Όξυνση ενεργειακής κρίσης – Επιτόκια ΕΚΤ

Ένα τέτοιο σενάριο θα ήταν δυσμενές ως προς τις μακροοικονομικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία στο σκέλος της προσφοράς, κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών της ενέργειας, γεγονός το οποίο θα αύξανε το κόστος παραγωγής των ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, θα επιδρούσε αρνητικά ως προς την εξέλιξη του πληθωρισμού μειώνοντας το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Επιπλέον, στο βαθμό που ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα είναι υψηλότερος σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες της ζώνης του ευρώ (σημαντικός εμπορικός εταίρος) θα επιδεινώσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, με πιθανές δυσμενείς επιδράσεις στις ελληνικές εξαγωγές.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η διατήρηση του πληθωρισμού σε σχετικά υψηλό επίπεδο θα ενέτεινε τις αυξήσεις των επιτοκίων της ΕΚΤ, οι οποίες πιθανώς θα υπονόμευαν το επενδυτικό κλίμα. Παράλληλα, περαιτέρω σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ θα θέσει περιορισμούς στη ζήτηση τραπεζικών πιστώσεων και στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών με πιθανή αρνητική επίπτωση στην ιδιωτική κατανάλωση. Ακόμα η συνέχιση της σύσφιξης της ποσότητας χρήματος από την ΕΚΤ θα είχε πιθανές δυσμενείς επιδράσεις στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών με τη δημιουργία νέας γενιάς ΜΕΔ. Τέλος η διατήρηση της πολιτικής αύξησης των επιτοκίων από την ΕΚΤ, παράλληλα με μία πιθανή ποσοτική σύσφιξη (Quantitative Tightening), θα προκαλούσε πιέσεις στις αποδόσεις των κρατικών ομολόγων των χωρών της Ευρωζώνης, συνεπώς και σε αύξηση

του κόστους του νέου κρατικού δανεισμού.¹³

Οικονομική στασιμότητα στις χώρες της Ευρώπης

Όπως προαναφέρθηκε, η Γερμανική οικονομία φαίνεται να μπαίνει σε τροχιά ύφεσης, αφού κατέγραψε για δύο διαδοχικά τρίμηνα πτώση του ΑΕΠ (διάγραμμα 23), η οποία οφείλεται κατά βάση στην πτώση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, λόγω αυξημένων τιμών. Πιθανή ύφεση στην γερμανική οικονομία το 2023 θα είχε αρνητικό αντίκτυπο (spillover effects) σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικονομία και κατ' επέκταση στην ελληνική, κυρίως μέσω του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (χαμηλότερες τουριστικές εισπράξεις και εξαγωγές αγαθών).

Μη έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Η ελληνική οικονομία είχε λάβει έως σήμερα (26/5/2023), 11,1 δισ. ευρώ από τα 30,1 δισ. ευρώ που αφορούν στη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας μέσω του ΤΑΑ.¹⁴ Υπολείπονται 19 δισ. ευρώ χρηματοδοτήσεις (δάνεια και μεταβιβάσεις) έως το 2026. Αν το υπολειπόμενο αυτό κεφάλαιο δεν αξιοποιηθεί εγκαίρως και αποτελεσματικά η ελληνική οικονομία θα απωλέσει μέρος των ευεργετικών συνεπειών και περαιτέρω ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα, ενώ ταυτόχρονα θα περιορίσει την κινητοποίηση πόρων από τον ιδιωτικό τομέα.

Καθυστέρηση αναβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας

Μια ενδεχόμενη καθυστέρηση της αναβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας σε επενδυτική βαθμίδα, εντός του επόμενου διαστήματος, μπορεί να αποτελέσει ένα αρνητικό σήμα προς τις διεθνείς αγορές. Μια πιθανή καθυστέρηση της αναβάθμισης θα μπορούσε να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην διατήρηση της ρευστότητας και παράλληλα θα διατηρούσε το κόστος δανεισμού της ελληνικής κυβέρνησης και των ελληνικών επιχειρήσεων σε υψηλά επίπεδα.

Τραπεζική αστάθεια

Μία όξυνση και μετάδοση της παγκόσμιας τραπεζικής αναταραχής στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα έντονη και επίμονη σύσφιξη της τραπεζικής χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας, με δυσμενείς επιδράσεις στην ιδιωτική

13. Με παύση ή σημαντικό περιορισμό της αγοράς κρατικών ομολόγων από την ΕΚΤ και γενικότερη επιτάχυνση της συρρίκνωσης του συνολικού ισολογισμού της ΕΚΤ

14. https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html

επενδυτική και ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη.

Το νέο ευρωπαϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο

Την παρούσα περίοδο βρίσκεται σε εξέλιξη ο σχεδιασμός του νέου ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου, με την κατεύθυνση που δίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να είναι προς τη μείωση του αριθμού των δημοσιονομικών κανόνων και στη γενικότερη απλούστευση του πλαισίου. Αν και η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει ένα σχετικά ευέλικτο πλαίσιο, υπάρχουν αντιδράσεις από ευρωπαϊκές κυβερνήσεις οι οποίες προτείνουν τη διατήρηση ενός αυστηρού πλαισίου που θα εφαρμόζεται ενιαία για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ένα τέτοιο αυστηρό σενάριο θα θέσει εμπόδια στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας στην ελληνική οικονομία, ειδικά λόγω της απαίτησης για ταχεία αποκλιμάκωση του ελληνικού δημοσίου χρέους, το οποίο θα συνεπάγεται σφικτή δημοσιονομική πολιτική το επόμενο χρονικό διάστημα. Σε κάθε περίπτωση η αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ για να είναι διατηρήσιμη θα πρέπει να στηρίζεται κατά βάση στην ανάπτυξη και όχι σε υπερβολική δημοσιονομική συστολή.

Μέρος Β΄
Δημοσιονομικές εξελίξεις
και προοπτικές

7. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης 2019-2022

- Επιστροφή σε θετικά δημοσιονομικά αποτελέσματα με την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος το 2022.
- Απόσυρση των υποστηρικτικών δημοσιονομικών μέτρων λόγω πανδημίας.
- Σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων λόγω ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας και πληθωρισμού.
- Επιδείνωση του διαρθρωτικού αποτελέσματος και ανάγκη προσεκτικής αξιολόγησης της δομικής μεταβολής των πρωτογενών δαπανών.

7.1 Εξέλιξη συνολικών δημοσιονομικών μεγεθών Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) 2019-2022

Η δημοσιονομική διαχείριση μεταξύ των ετών 2019 και 2022 χαρακτηρίστηκε από τις ιδιαίτερες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν λόγω της πανδημίας τα έτη 2020 και 2021 αλλά και της αύξησης του κόστους της ενέργειας το 2022 ως απόρροια των γεωπολιτικών εξελίξεων στην Ουκρανία. Το δημοσιονομικό αποτύπωμα των έκτακτων αυτών περιστάσεων υπήρξε ιδιαίτερα έντονο. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι δαπάνες του ΚΠ το 2021 σε σχέση με το 2019 αυξήθηκαν κατά 15,1 δισ. ευρώ λόγω της ανάγκης στήριξης των επιχειρήσεων και νοικοκυριών τα οποία υπέστησαν τις οικονομικές συνέπειες του περιορισμού της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας. Ως εκ τούτου, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης για τα έτη 2020 και 2021 ήταν εξαιρετικά επιδεινωμένο σε σχέση με το 2019 και διαμορφώθηκε σε έλλειμμα 9,7% και 7,1% αντίστοιχα ως ποσοστό επί του ονομαστικού ΑΕΠ (πίνακας 12). Η δημοσιονομική επίδοση για το 2022 ήταν βελτιωμένη καθώς το μεγαλύτερο μέρος των υποστηρικτικών λόγω πανδημίας μέτρων αποσύρθηκαν (παρέμειναν έκτακτες δαπάνες ύψους 2,2 δισ. ευρώ), αντικαταστάθηκαν σε εξαιρετικά μικρότερο βαθμό φυσικά από τα μέτρα στήριξης της κοινωνίας λόγω της ενεργειακής κρίσης και της συνεπακόλουθης μεγάλης αύξησης του πληθωρισμού. Το τελικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2022 διαμορφώθηκε σε έλλειμμα 2,3% του ΑΕΠ, σημαντικά βελτιωμένο σε σχέση με την πρόβλεψη για έλλειμμα 4,1% του ΑΕΠ που συμπεριλήφθηκε στο ΚΠ 2023. Το πρωτογενές αποτέλεσμα (0,1% του ΑΕΠ) του 2022 κατεγράφη θετικό έστω και ισχνό, γεγονός που δημιουργεί και ευνοϊκότερες συνθήκες για την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2023. Τα ταμειακά στοιχεία από την εκτέλεση του ΚΠ για τους πρώτους μήνες του 2023 συνηγορούν υπέρ αυτής της διαπίστωσης.

Με βάση τα ανωτέρω, η επάνοδος σε δημοσιονομική σταθερότητα μετά την αναπόφευκτη εκτροπή των ετών 2020 και 2021 έχει ήδη επιτευχθεί, όπως επιτάσσουν εξάλλου και τα θεμελιώδη ποσοτικά ορόσημα του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης καθώς το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2022 είναι συνεπές με τις βασικές δημοσιονομικές υποχρεώσεις της χώρας. Σε κάθε περίπτωση, η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας παραμένει σε ισχύ και για το 2023. Παρά ταύτα, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναδειχθούν δύο προβληματισμοί. Το ευνοϊκό δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2022 προήλθε κυρίως από την αύξηση των εσόδων και ιδιαίτερα των φορολογικών εσόδων από τον Φ.Π.Α. σε ένα βαθμό λόγω του εξέχοντος πληθωρισμού. Οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για το 2022 παρουσιάζονται μειωμένες ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με το 2021 (52,46% το 2022 έναντι 57,7% το 2021) όμως σε απόλυτα μεγέθη προκύπτει μια αύξηση κατά 4,3 δισ. ευρώ. Τα δε επόμενα έτη αναμένονται μόνιμες αυξήσεις στις κρατικές δαπάνες, μεταξύ άλλων λόγω και του σχεδιαζόμενου νέου μισθολογίου στον δημόσιο τομέα αλλά και της εκ νόμου προσαρμογής της συνταξιοδοτικής δαπάνης λόγω πληθωρισμού. Ενδεικτικά, η αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης μεταξύ 2022 και 2023 προβλέπεται να είναι 1,4 δισ. ευρώ.

Πίνακας 12: Δημοσιονομικά μεγέθη ΓΚ κατά ESA, 2019-2022.

	2019	2020	2021	2022	2023*
Αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)	0,9	-9,7	-7,1	-2,3	-2,0
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)	3,9	-6,7	-4,7	0,1	0,7
Διαρθρωτικό Αποτέλεσμα (% ΑΕΠ)	2,9	-3,5	-6,2	-2,1	-1,7
Πρόβλεψη ΜΠΔΣ 2022-2025 για το διαρθρωτικό αποτέλεσμα		-3,3	-6,0	-0,8	1,1
Παραγωγικό Κενό**	-6,1	-13,8	-6,3	-1,1	0,3
Α.Ε.Π. (σε τρέχουσες τιμές)	183.351	165.406	181.675	208.830	224.134

Πηγή : ΥΠΟΙΚ, ΕΛΣΤΑΤ, Εαρινή έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής, επεξεργασία ΕΔΣ.

* Προβλέψεις ** Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Κατά δεύτερο, το διαρθρωτικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης για τα επόμενα έτη, σύμφωνα με ΠΣ του 2023 που κατέθεσε η Κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρουσιάζεται αρνητικό και πέραν των ορίων που θέτει το δημοσιονομικό σύμφωνο (-0,5%).¹⁵ Αναμφίβολα, η εκτίμηση για κλείσιμο του παραγωγικού κενού επιδρά δυσμενώς σε αυτό.¹⁶ Όμως, το υφιστάμενο ΜΠΔΣ 2022-2025 (Ιούνιος 2021), με όχι σημαντικά αποκλίνο-
νους προβλέψεις για το παραγωγικό κενό, είχε προβλέψει θετικό διαρθρωτικό απο-
τέλεσμα για το 2023. Αυτό καταδεικνύει ότι (και με δεδομένη τη σημαντική αύξηση των
εσόδων) οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη – δομικού
χαρακτήρα αύξηση. Με μια σύγκριση των βασικών προβλέψεων του ΜΠΔΣ 2022-2025
και του σχεδίου Προϋπολογισμού για το 2023 προκύπτει το συμπέρασμα ότι η μεταβολή
των δαπανών προέρχεται σε σημαντικό βαθμό από έκτακτες δαπάνες που πραγματο-
ποιήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια, και πλέον έχουν λάβει έναν μόνιμο χαρακτήρα. Οι
προβλεπόμενες δαπάνες του ΚΠ για το 2023 είναι υψηλότερες κατά 7,4 δισ. ευρώ σε
σχέση με το ΜΠΔΣ 2022-2025, διαφορά που αποδίδεται στην δημοσιονομικά ουδέτερη
αύξηση των δαπανών του ΠΔΕ (αφού αντιστοιχίζεται από ανάλογα έσοδα), στην αύξηση
της δαπάνης για τόκους λόγω της αύξησης των επιτοκίων (κατά 1,4 δισ. ευρώ περίπου)
αλλά και στην αύξηση των επιχορηγήσεων προς τα νομικά πρόσωπα, τους ΟΤΑ και τους
ΟΚΑ. Ενδεικτικά αναφέρεται ως παράδειγμα δημοσιονομικής επιβάρυνσης λόγω πανδη-
μίας που τελικά μονιμοποιήθηκε η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών
στον ιδιωτικό τομέα ενώ νέα μόνιμη δημοσιονομική επίπτωση έχει η κατάργηση της ει-
δικής εισφοράς αλληλεγγύης κόστους περίπου 1,2 δισ. ευρώ. Αυτές οι παρεμβάσεις αν
και έχουν άμεση επίπτωση στα έσοδα, αναπόφευκτα δημιουργούν ένα χρηματοδοτικό
κενό ως προς τις υποχρεώσεις των ΟΚΑ να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και
καλύπτονται από αυξημένη δαπάνη του ΚΠ για την επιχορήγηση τους.

Με βάση το προτεινόμενο πλαίσιο δημοσιονομικού συντονισμού, διακυβέρνησης και
εποπτείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι εξαιρετικά πιθανό το διαρθρωτικό αποτέ-
λεσμα να μην αποτελεί πλέον έναν αποφασιστικό δείκτη για τη δημοσιονομική εποπτεία

15. Το διαρθρωτικό αποτέλεσμα της ΓΚ δεν περιλαμβάνει την επίδραση του οικονομικού κύκλου πάνω στην
δημοσιονομική διαχείριση (Κυκλικά Διορθωμένο Ισοζύγιο - Cyclically Adjusted Balance (CAB)) καθώς και την
επίπτωση των εφάπαξ μέτρων είτε δαπανών είτε εσόδων.

16. Ως παραγωγικό κενό νοείται η διαφορά μεταξύ του πραγματικού ΑΕΠ και του δυνητικού ΑΕΠ ως ποσοστό
επί του δυνητικού ΑΕΠ. Το δυνητικό ΑΕΠ υπολογίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση την κοινή μεθο-
δολογία (μεθοδολογία συνάρτησης παραγωγής) για όλα τα κράτη μέλη.

καθώς, η μεταβολή των καθαρών πρωτογενών δαπανών θα διαδραματίζει πλέον τον εξέχοντα ρόλο, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για προσεκτική εξέταση της εξέλιξης των βασικών κατηγοριών των δημοσίων δαπανών.

7.2 Εξέλιξη εσόδων-δαπανών Κρατικού Προϋπολογισμού 2019-2022

Ο βασικός παράγοντας που επηρέασε θετικά τις δημοσιονομικές συνθήκες το 2022 ως προς το σκέλος των εσόδων υπήρξε η σημαντική ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και ο αυξημένος πληθωρισμός που οδήγησαν συνακόλουθα σε αυξημένα φορολογικά έσοδα κυρίως από φόρους κατανάλωσης. Αλλά και το σύνολο των δαπανών το 2022 υπήρξε αρκετά αυξημένο σε σχέση με το 2019, σε χαμηλότερα επίπεδα όμως συγκριτικά με το 2021, αφού ο λόγος της αύξησης δεν ήταν η πανδημία, όπως τα προηγούμενα χρόνια, αλλά η ανάγκη στήριξης της κοινωνίας λόγω της επίδρασης της αύξησης της ενέργειας στο κόστος διαβίωσης αλλά και παραγωγής (πίνακας 13).

Τα φορολογικά έσοδα το 2022 ανήλθαν στα 56,2 δισ. ευρώ ενώ τα αντίστοιχα έσοδα το 2019 διαμορφώθηκαν στα 51,2 δισ. ευρώ, προκύπτει δηλαδή μια αύξηση κατά 9,8 %. Οι φόροι κατανάλωσης αυξήθηκαν σε σχέση με το 2019 κατά 5,1 δισ. ευρώ ενώ οι φόροι εισοδήματος 1,2 δισ. ευρώ. Σε σχέση λοιπόν με τις προβλέψεις του προϋπολογισμού του 2022, μεγάλες αποκλίσεις προς το ευνοϊκότερο παρατηρούνται κυρίως στους φόρους κατανάλωσης, καθώς η διαφορά μεταξύ 2021 και 2022 ανέρχεται στα 5,5 δισ. ευρώ, ενώ η κατηγορία των φορολογικών εσόδων με τη μεγαλύτερη διαχρονικά σταθερότητα και εισπραξιμότητα είναι οι φόροι περιουσίας. Οι προβλέψεις του προϋπολογισμού του 2023 για την αύξηση των φορολογικών εσόδων είναι σε συνάφεια με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο του ΥΠΟΙΚ και αξιολογούνται από το ΕΔΣ. ως ρεαλιστικοί και επιτεύξιμοι.

Πίνακας 13: Έσοδα – Δαπάνες ΚΠ κατά ESA, 2019-2022.

	2019	2020	2021	2022	2023*
Έσοδα ΚΠ	58.961	53.177	58.590	67.620	68.249
Φόροι	51.189	44.489	48.224	56.264	56.748
εκ των οποίων :					
φόροι κατανάλωσης	27.869	24.219	26.617	32.161	32.504
φόροι εισοδήματος	16.568	13.869	15.123	17.337	17.772
φόροι περιουσίας	2.722	2.536	2.645	2.497	2.380
λοιποί φόροι	4.030	3.865	3.839	4.269	4.092
Μεταβιβάσεις	4.511	5.666	7.095	8.548	6.972
εκ των οποίων :					
Έσοδα ΠΔΕ	2.815	4.216	4.721	4.700	4.566
Έσοδα ΤΑΑ			307	2.816	3.662
Πωλήσεις Αγαθών και υπηρεσιών	722	556	598	721	837
Λοιπά Έσοδα	2.539	2.466	2.673	2.087	3.692
Δαπάνες ΚΠ	55.970	68.719	71.009	70.046	69.945
Παροχές σε εργαζόμενους (μισθοδοσία)	12.914	13.334	13.483	13.640	13.756
Μεταβιβάσεις	28.296	38.123	38.171	34.564	31.620
Αγορές Αγαθών και Υπηρεσιών	1.500	1.474	2.307	2.133	1.431
Πιστώσεις υπό κατανομή (ΠΔΕ-ΤΑΑ)	5.642	8.711	8.885	11.216	15.351
εκ των οποίων :					
Δαπάνες ΠΔΕ	5.642	10.647	8.694	8.800	8.300
Δαπάνες ΤΑΑ			307	2.816	3.662
Αγορές παγίων (εξοπλιστικές δαπάνες)	252	768	1.641	1.574	229
Λοιπές Δαπάνες (επιδοτ., κοιν. παροχές, κτλ)	7.366	6.309	6.522	6.919	7.558

Πηγή : ΥΠΟΙΚ, Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2019-2022, Επεξεργασία ΕΔΣ.

* Προβλέψεις

Τα έσοδα από μεταβιβάσεις παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη αύξηση, ιδιαίτερα από το 2021 και έπειτα λόγω των ροών από το ΤΑΑ. Η μείωση όμως που προβλέπεται για το 2023 σε σχέση με το 2022 στην κατηγορία με οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ολοκλήρωση του προγράμματος επιστροφής των ANFAs και SMPs καθώς και των τόκων EFSF. Αυτά τα έκτακτα έσοδα ανήλθαν το 2022 στα 748 εκ. ευρώ.

Οι δαπάνες του ΚΠ αποτυπώνονται το 2023 μειωμένες συγκριτικά με το 2022 αλλά αυξημένες σε σχέση με τα προ-πανδημίας επίπεδα. Μεγάλο μέρος της αύξησης οφείλεται στην αύξηση των δαπανών του ΠΔΕ και των δαπανών που χρηματοδοτούνται από το ΤΑΑ. Ειδικά οι δαπάνες του ΤΑΑ αντιστοιχίζονται πλήρως δημοσιονομικά με τα έσοδα, αν και ταμειακά φυσικά είναι δυνατό να υπάρξουν αποκλίσεις.

Η μισθολογική δαπάνη σε σχέση με το 2019 επίσης παρουσιάζεται αυξημένη το 2023

κατά 842 εκατ. ευρώ που δικαιολογείται από τις μισθολογικές ωριμάνσεις αλλά και την πρόσληψη περίπου 8.500 μόνιμων εκπαιδευτικών. Οι μεταβιβάσεις από τον ΚΠ προς τους φορείς της ΓΚ προβλέπονται να μειωθούν το 2023 σε σχέση με το 2022 κατά 3 δισ. ευρώ λόγω της πλήρους απόσυρσης των υποστηρικτών μέτρων για την πανδημία αλλά και της πρόβλεψης για ουδέτερη δημοσιονομική επίπτωση των μέτρων στήριξης για την ενεργειακή κρίση. Ειδικά ως προς τα τελευταία, το 2022 οι υποστηρικτικές πολιτικές πήραν διάφορες μορφές με κυριότερη την επιδότηση των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος, μέρος της οποίας καλύφθηκε δημοσιονομικά από τη φορολόγηση των υπερ-κερδών των πάροχων ηλεκτρικής ενέργειας. Η συνολική δημοσιονομική επιβάρυνση εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης για το 2022 ανήλθε περίπου στα 4 δισ. ευρώ. Αυτό το ποσό, όπως προαναφέρθηκε, δεν αφορούσε μόνο την επιδότηση του λογαριασμού ρεύματος αλλά χρησιμοποιήθηκε και για άλλες δράσεις όπως για παράδειγμα τα κουπόνια επιδοτήσεων (fuel-pass, power pass) αλλά και η επιδότηση των οδηγών ταξί. Για το 2023 έχει κατ' αρχήν προβλεφθεί μια επιβάρυνση 1 δισ. ευρώ η οποία θα διατεθεί ανάλογα με τις ενεργειακές εξελίξεις.

Τέλος, οι εξοπλιστικές δαπάνες για το 2023 παρουσιάζονται εξαιρετικά μειωμένες λόγω του ότι οι πληρωμές των πρόσφατων εξοπλιστικών προγραμμάτων είχαν εξαιρετικά εμπροσθοβαρή χαρακτήρα.

8. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου - Απριλίου 2023

- Ο ΚΠ κινείται εντός στόχων.
- Στο α' τετράμηνο του έτους παρατηρείται:
 - Σημαντική βελτίωση των εσόδων τόσο σε σχέση με πέρυσι όσο και σε σχέση με τους στόχους.
 - Αύξηση των δαπανών σε επίπεδο ΓΚ σε σχέση με πέρυσι η οποία οφείλεται κατά βάση:
 - στην αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης,
 - στην αύξηση των πληρωμών τόκων για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους,
 - σε επιδοτήσεις που αφορούν μέτρα στήριξης για τον πληθωρισμό.

Ο ΚΠ (πίνακας 14) κατέγραψε έλλειμμα, κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου του 2023, ύψους 789 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 2,5 δισ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022, και βελτιωμένο κατά 3 δισ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2023.

Το πρωτογενές αποτέλεσμα το α' τετράμηνο του 2023 διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 2,4 δισ. ευρώ έναντι ελλείμματος 0,8 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022, και 3,3 δισ. ευρώ υψηλότερα από το στόχο του ΚΠ 2023.

Σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022, ιδιαίτερα βελτιωμένες επιδόσεις καταγράφηκαν στο σκέλος των εσόδων του ΚΠ, ενώ οι δαπάνες αυξήθηκαν σε σχέση με πέρυσι κυρίως λόγω αυξημένων μεταβιβάσεων. Ειδικότερα, οι δαπάνες του ΚΠ αυξήθηκαν σε σχέση με πέρυσι κατά 839 εκατ. ευρώ, ενώ τα καθαρά έσοδα είναι υψηλότερα κατά 3,4 δισ. ευρώ. Σημαντική συμβολή στην ενίσχυση των εσόδων, είχε η είσπραξη 603 εκατ. ευρώ από ΑΝΦΑ'S, που δεν είχαν προβλεφθεί στην Εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού, τα αυξημένα έσοδα από ΠΔΕ, τα αυξημένα έσοδα από ΦΠΑ και τα αυξημένα έσοδα από φόρους εισοδήματος του περασμένου έτους.

Το μέρος των πραγματοποιήσεων που οφείλεται στο δημοσιονομικό σχεδιασμό του Προϋπολογισμού του 2023, βάσει των προβλέψεών του για την πορεία της οικονομίας, αποτυπώνεται στον πίνακα 14 που ακολουθεί στη στήλη (γ).

Πίνακας 14: Εκτέλεση ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).

	Πραγματοποιήσεις		Στόχος ΚΠ 2023	Μεταβολή	
	Ιαν. - Απρ. 2022	Ιαν. - Απρ. 2023		2023- 2022	Πραγμ/ σεις- Εκτιμήσεις
	(α)	(β)	(γ)	(β) - (α)	(β) - (γ)
1. Καθαρά Έσοδα ΚΠ (α-β)	17.691	21.057	18.545	3.366	2.512
α. Συνολικά έσοδα	19.372	23.185	20.284	3.813	2.901
β. Επιστροφές φόρων	1.681	2.128	1.739	447	389
2. Δαπάνες ΚΠ	21.007	21.846	22.375	839	-529
α. Πρωτογενείς Δαπάνες	15.910	15.799	16.414	-111	-615
β. Τόκοι	2.528	3.236	2.960	708	276
γ. Δαπάνες ΠΔΕ	2.558	2.670	2.330	112	340
δ. Δαπάνες ΤΑΑ	11	141	671	130	-530
3. Ισοζύγιο ΚΠ (1-2)	-3.316	-789	-3.830	2.527	3.041
ως % του ΑΕΠ	-1,59%	-0,36%	-1,73%		
4. Πρωτογενές Αποτέλεσμα*	-794	2.447	-870	3.241	3.317
ως % του ΑΕΠ	-0,38%	1,11%	-0,39%		
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) *	208.030	221.439			

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Απρίλιος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ.

*Η εκτίμηση για το ΑΕΠ προέρχεται από το σενάριο για τις μακροοικονομικές προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ.

8.1 Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού

Τα καθαρά έσοδα του ΚΠ (πίνακας 15) το α' τετράμηνο του 2023, διαμορφώθηκαν σε 21.057 εκατ. ευρώ αυξημένα κατά 3.366 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2022 και κατά 2.512 εκατ. ευρώ σε σχέση με το στόχο.

Σε σχέση με πέρυσι, η αύξηση των εσόδων προέρχεται από όλες τις μείζονες κατηγορίες. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφονται στα φορολογικά έσοδα (1,7 δισ. ευρώ) και στην κατηγορία «Μεταβιβάσεις» (1,5 δισ. ευρώ). Σε σχέση με το στόχο, που είχε τεθεί από την Εισηγητική του Προϋπολογισμού, παρατηρείται αύξηση των 2.512 εκατ. ευρώ, η οποία βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στην αύξηση των εισπράξεων από φόρους (1.567 εκατ. ευρώ) και στην αύξηση των μεταβιβάσεων (812 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 15: Έσοδα ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).

	Ιαν.- Απρ. 2022	Ιαν.- Απρ. 2023	Διαφορά 2023- 2022	% Μεταβ. 2023- 2022	Στόχος ΚΠ 2023- Απρίλ.	Διαφορά Πραγματ/ σεις- Στόχος	% Μεταβ. Πραγμ/ σεις - Στόχος
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (β) - (ε)	(ζ) = (στ) / (β)
Καθαρά Έσοδα ΚΠ (I+II+III+IV+V-β)	17.691	21.057	3.366	19%	18.545	2.512	11,9%
I. Φόροι	16.040	17.803	1.763	11%	16.236	1.567	9,7%
II. Κοινωνικές Εισφορές	19	19	0	0%	19	0	0,0%
III. Μεταβιβάσεις	2.443	3.959	1.516	62%	3.147	812	20,5%
IV. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	236	284	48	20%	266	18	6,3%
V. Λοιπά τρέχοντα έσοδα (συμπ/νων πωλήσεων παγίων και τιμαλφών)	631	1.120	489	77%	614	506	45,2%
β. Επιστροφές φόρων	1.681	2.128	447	27%	1.739	389	18,3%
Πληροφοριακά Στοιχεία							
Έσοδα από ΠΔΕ (περιέ- χεται στις Μεταβιβάσεις & Λοιπά τρέχοντα έσοδα)	839	1.756	917	109%	1.415	341	19,40%
Έσοδα από ΤΑΑ (περιέχεται στις μεταβιβάσεις)	1.718	1.718	0		1.718	0	0,00%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Απρίλιος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ.

Ειδικότερα ως προς τα φορολογικά έσοδα (πίνακας 16), αύξηση των εισπράξεων καταγράφεται σε όλες σχεδόν τις επιμέρους κατηγορίες σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα εκτός από τις εισπράξεις ΕΝΦΙΑ. Η καταγραφόμενη αύξηση των 1,7 δισ. ευρώ προέρχεται κυρίως από τη αύξηση των εισπράξεων από το ΦΠΑ κατά 1,0 δισ. ευρώ, και από την αύξηση των εισπράξεων από φόρους εισοδήματος κατά 637 εκατ. ευρώ. Η καταγραφόμενη μείωση στις εισπράξεις του ΕΝΦΙΑ οφείλεται στην αλλαγή του τρόπου εισπράξης του. Ο ΕΝΦΙΑ εισπράττεται σε δέκα δόσεις από πέντε που εισπράττονταν

πέρυσι, συνεπώς το αποτέλεσμα αφορά αποκλειστικά ετεροχρονισμό εισπράξεων χωρίς να επηρεαστούν σημαντικά οι συνολικές εισπράξεις του ΕΝΦΙΑ εντός του 2023.

Ως προς τον στόχο, καταγράφεται αύξηση φορολογικών εσόδων κατά 1,6 δισ. ευρώ, με τις μεγαλύτερες υπερβάσεις να παρουσιάζονται στις εισπράξεις από ΦΠΑ (481 εκατ. ευρώ) και από φόρους εισοδήματος (473 εκατ. ευρώ).

Η υπερεκτέλεση ως προς τον στόχο οφείλεται κυρίως στην καλύτερη απόδοση των φόρων εισοδήματος του προηγούμενου έτους και στην καλύτερη απόδοση των εσόδων από ΦΠΑ του τρέχοντος έτους. Τα τέλη κυκλοφορίας, που προβλέπονταν να εισπραχθούν μέσα στο 2022, εισπράχθηκαν μέχρι το τέλος του Φεβρουαρίου του 2023, με αποτέλεσμα να αυξηθούν τα έσοδα κατά 470 εκατ. ευρώ. Στην αύξηση των φορολογικών εσόδων συνέβαλλε και η άνοδος του ονομαστικού ΑΕΠ όπως αυτή καταγράφηκε στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ α' τριμήνου.

Πίνακας 16: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).

	Ιαν.- Απρ. 2022	Ιαν.- Απρ. 2023	Διαφορά 2023-2022	% Μεταβ. 2023-2022	Στόχος Π.Υ. Απρίλιος 2023	Διαφορά Πραγμ/σεις - Στόχος	% Μεταβ. Πραγμ/ σεις - Στόχος
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (β) - (ε)	(ζ)=(στ)/(β)
Έσοδα από φόρους (Α+Β+Γ+Δ+Ε+ΣΤ+Ζ)	16.040	17.803	1.763	11,0%	16.236	1.567	8,80%
Α.Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (1+2+3)	9.504	10.729	1.225	13,0%	10.096	633	5,90%
1. Φ.Π.Α.	6.615	7.574	959	14,5%	7.093	481	6,40%
1.α ΦΠΑ στα πε- τρελαιοειδή	746	686	-60	-8,0%	717	-31	-4,50%
1.β ΦΠΑ καπνι- κών προϊόντων	189	193	4	2,1%	195	-2	-1,00%
1.γ ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών	5.680	6.694	1.014	17,9%	6.181	513	7,70%
2. Ειδικόι Φόροι Κατανάλωσης	2.042	2.032	-10	-0,5%	2.112	-80	-3,90%
2.α ΕΦΚ ενεργεια- κών προϊόντων	1.268	1.202	-66	-5,2%	1.314	-112	-9,30%
2.β ΕΦΚ καπνι- κών προϊόντων	611	650	39	6,4%	625	25	3,80%
2.γ ΕΦΚ λοιπών προϊόντων	163	181	18	11,0%	173	8	4,40%
3. Λοιποί φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	847	1.124	277	32,7%	890	234	20,80%
Β.Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	134	114	-20	-14,9%	134	-20	-17,50%
Γ.Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	541	353	-188	-34,8%	395	-42	-11,90%
εκ των οποίων: ΕΝΦΙΑ	529	317	-212	-40,1%	387	-70	-22,10%
Δ.Λοιποί φόροι επί παραγωγής	626	544	-82	-13,0%	480	64	11,80%
Ε. Φόρος εισοδήματος (Ε.1+Ε.2+Ε.3)	4.354	4.991	637	15,0%	4.518	473	9,50%
Ε1.Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	3.161	3.453	292	9,0%	3.174	279	8,10%
Ε2. Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρείες (ΝΠ)	792	1.022	230	29,0%	917	105	10,30%
Ε3. Λοιποί φόροι εισοδήματος	401	516	115	29,0%	427	89	17,20%
ΣΤ.Φόροι κεφαλαίου	78	83	5	6,0%	78	5	6,00%
Ζ. Λοιποί τρέχοντες φόροι	803	988	185	23,0%	534	454	46,00%
εκ των οποίων: Φόροι Οχημάτων	438	652	214	49,0%	166	486	74,50%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Απρίλιος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ.

8.2 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του ΚΠ για την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου 2023 (πίνακας 17) ανήλθαν στα 21,8 δισ. ευρώ και παρουσιάζουν αύξηση κατά 839 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022, κυρίως λόγω των αυξημένων μεταβιβάσεων (881 εκατ. ευρώ).

Ως προς τον μηνιαίο στόχο, (22.375 εκατ. ευρώ) οι δαπάνες του ΚΠ παρουσιάζονται μειωμένες κατά 529 εκατ. ευρώ. Η μείωση αυτή προέρχεται κυρίως από την κατηγορία «Αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων» λόγω ετεροχρονισμού των πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων (838 εκατ. ευρώ) και από την κατηγορία «Δαπάνες από ΤΑΑ» (530 εκατ. ευρώ).

Αύξηση παρατηρείται στην κατηγορία «τόκοι σε ακαθάριστη βάση», η οποία προήλθε από το αυξημένο κόστος δανεισμού, λόγω αύξησης των επιτοκίων. Υποεκτέλεση δαπανών παρατηρείται και στην κατηγορία «Αγαθών και Υπηρεσιών», η οποία οφείλεται κυρίως στη μείωση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης στις από το προηγούμενο έτος προϋπολογισθείσες κρατικές προμήθειες. Αντιθέτως, αύξηση των δαπανών παρουσιάζεται στις «Μεταβιβάσεις» κατά 758 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται στην επιχορήγηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για την εξυπηρέτηση του market pass (508 εκατ. ευρώ), και στην εκροή 367 εκατ. ευρώ (προς το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης), τα οποία προήλθαν από υπερκέρδη των παραγωγών ενέργειας.

Πίνακας 17: Δαπάνες ΚΠ Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. ευρώ).

	Ιαν.- Απρ. 2022	Ιαν.- Απρ. 2023	Διαφορά 2023- 2022	% Μεταβ. 2023- 2022	Ετήσιος Στόχος ΚΠ 2023	Διαφορά Ετήσιος Στόχος - Πραγμ/σεις	Ποσοστό Εκτέλεσής %
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (ε) - (β)	(ζ) = (β)/(ε)
Δαπάνες ΚΠ	21.007	21.846	839	4%	71.871	50.025	30,40%
I. Παροχές σε εργαζομένους	4.464	4.602	138	3%	13.796	9.194	33,40%
II. Κοινωνικές Παροχές	110	137	27	25%	397	260	34,50%
III. Μεταβιβάσεις	9.537	10.418	881	9%	32.476	22.058	32,10%
IV. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	344	325	-19	-6%	1.541	1.216	21,10%
V. Λοιπές Δαπάνες	41	112	71	173%	161	49	69,60%
VI. Πιστώσεις υπό κατανομή πλην ΠΔΕ και ΤΑΑ	0	0	0	0,00%	3.156	3.156	0,00%
VII. Αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων	1.414	206	-1.208	-85%	2.531	2.325	8,10%
VIII. Τόκοι σε ακαθάριστη βάση	2.528	3.236	708	28%	5.851	2.615	55,30%
IX. Δαπάνες ΠΔΕ	2.558	2.670	112	4%	8.300	5.630	32,20%
X. Δαπάνες ΤΑΑ	11	141	130	1.118%	3.662	3.521	3,90%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Απρίλιος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ.

8.3 Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης

Βελτιωμένη παρουσιάζεται η εικόνα των δημοσιονομικών της ΓΚ κατά το α' τετράμηνο του 2023 σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Ειδικότερα, το αποτέλεσμα της ΓΚ το α' τετράμηνο του 2023 αφορά σε έλλειμμα 1,2 δισ. ευρώ, σε σχέση με έλλειμμα 1,8 δισ. ευρώ το αντίστοιχο τετράμηνο του 2022. Αντίστοιχα, το α' τετράμηνο του 2023 δημιουργήθηκε πρωτογενές πλεόνασμα 1.856 εκατ. ευρώ (0,84% του ΑΕΠ), σε σχέση με πρωτογενές πλεόνασμα 587 εκατ. ευρώ (0,28% του ΑΕΠ) το 2022.

Η βελτίωση του αποτελέσματος προέκυψε αποκλειστικά από το σκέλος των εσόδων τα οποία εμφανίζονται βελτιωμένα κατά 2,9 δισ. ευρώ (10,2%) σε σχέση με πέρυσι. Όπως έχει προαναφερθεί, η αύξηση αυτή αφορά σε φορολογικά έσοδα, κυρίως λόγω της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ στο α' τρίμηνο του 2023, σε αύξηση των εισπράξεων από ασφαλιστικές εισφορές λόγω της περαιτέρω αποκλιμάκωσης της ανεργίας και ενίσχυσης των μεταβιβάσεων κυρίως λόγω της είσπραξης ANFA'S.

Αντίθετα στο σκέλος των δαπανών καταγράφηκε δημοσιονομική επιδείνωση, λόγω της σημαντικής αύξησής τους κατά 3.248 εκατ. ευρώ (12,2%) σε σχέση με το περυσινό α' τετράμηνο. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αφορά στην αύξηση των κοινωνικών παροχών κατά 1.305 εκατ. ευρώ (9,7%). Από τα 1.305 εκατ. ευρώ, τα 825 αφορούν δαπάνες για τις συντάξεις οι οποίες αυξήθηκαν αφενός λόγω επιτάχυνσης των εκκαθαρίσεων και αφετέρου λόγω αυξήσεων αυτών, περίπου 200 εκατ. ευρώ αφορούν κοινωνικές παρο-

χές. Οι πληρωμές των τόκων αυξήθηκαν κατά 679 εκατ. ευρώ (28,8%), λόγω αύξησης των επιτοκίων. Τέλος, θετική δημοσιονομική επίπτωση είχε η μείωση των δαπανών για την απόκτηση μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων κατά 953 εκατ. ευρώ, η οποία αφορά μειωμένες πληρωμές για εξοπλιστικά προγράμματα. Η αύξηση κατά 600 εκατ. ευρώ σε σχέση με πέρυσι της δαπάνης για επιδοτήσεις, αφορά σε μέτρα στήριξης αναφορικά με την ενεργειακή κρίση.

Πίνακας 18: Αποτελέσματα σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 (εκατ. ευρώ).

	Ιαν.-Απρ. 2022	Ιαν.- Απρ. 2023	Διαφορά 2022-2023	% Μεταβ. 2022-2023
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)
A. Έσοδα	28.373	31.258	2.885	10,20%
Φόροι	15.923	17.535	1.612	10,10%
Ασφαλιστικές εισφορές	7.613	8.112	499	6,60%
Μεταβιβάσεις	3.509	4.232	723	20,60%
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	1.119	975	-144	-12,90%
Λοιπά έσοδα	209	405	196	93,80%
εκ των οποίων τόκοι εισπραχθέντες	127	52	-75	-59,10%
B. Δαπάνες	26.522	29.770	3.248	12,20%
Αμοιβές προσωπικού	6.089	6.283	194	3,20%
Κοινωνικές παροχές	13.424	14.729	1.305	9,70%
Μεταβιβάσεις	1.758	2.017	259	14,70%
Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	1.989	2.198	209	10,50%
Επιδοτήσεις	901	1.502	601	66,70%
Τόκοι καταβληθέντες	2.359	3.038	679	28,80%
Λοιπές Δαπάνες	2	4	2	100,00%
Γ. Καθαρή απόκτηση μη χρημ/ κών περιουσιακών στοιχείων	3.623	2.670	-953	
Ισοζύγιο (πλεόνασμα)/ έλλειμμα (Α-Β-Γ-)	-1.772	-1.182	590	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	-0,85%	-0,53%		
Πρωτογενές αποτέλεσμα	587	1.856	1.269	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	0,28%	0,84%		
ΑΕΠ	208.030	221.439		

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Απρίλιος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ.

Το βελτιωμένο αποτέλεσμα σε επίπεδο ΓΚ οφείλεται τόσο σε μόνιμες μεταβολές όσο και σε προσωρινές (one-off). Η σημαντικότερη μη επαναλαμβανόμενη θετική επίδραση αφορά στην είσπραξη ANFAs (603 εκατ. ευρώ). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μεταβολές με μονιμότερα χαρακτηριστικά οι οποίες έχουν τόσο θετικές όσο και αρνητικές

δημοσιονομικές επιδράσεις. Η αύξηση των φορολογικών εσόδων έχει θετική δημοσιονομική επίδραση, η οποία ενδέχεται να συνεχιστεί στο βαθμό που διατηρηθεί η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας. Η δημοσιονομική επιβάρυνση που προκλήθηκε λόγω της αύξησης της συνταξιοδοτικής δαπάνης (βλ. «Κοινωνικές Παροχές», πίνακας 18) έχει επίσης μόνιμα χαρακτηριστικά, αρνητικά ωστόσο σε δημοσιονομικό επίπεδο. Επιπλέον, η αυξημένη δαπάνη για τόκους αναμένεται να διατηρηθεί για όσο διάστημα τα επιτόκια παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Τέλος, οι δαπάνες για επιδοτήσεις που αφορούν στην ενεργειακή κρίση θα εξαρτηθούν από την πορεία της κρίσης. Φαίνεται ωστόσο, ότι αυτές εξομαλύνονται.

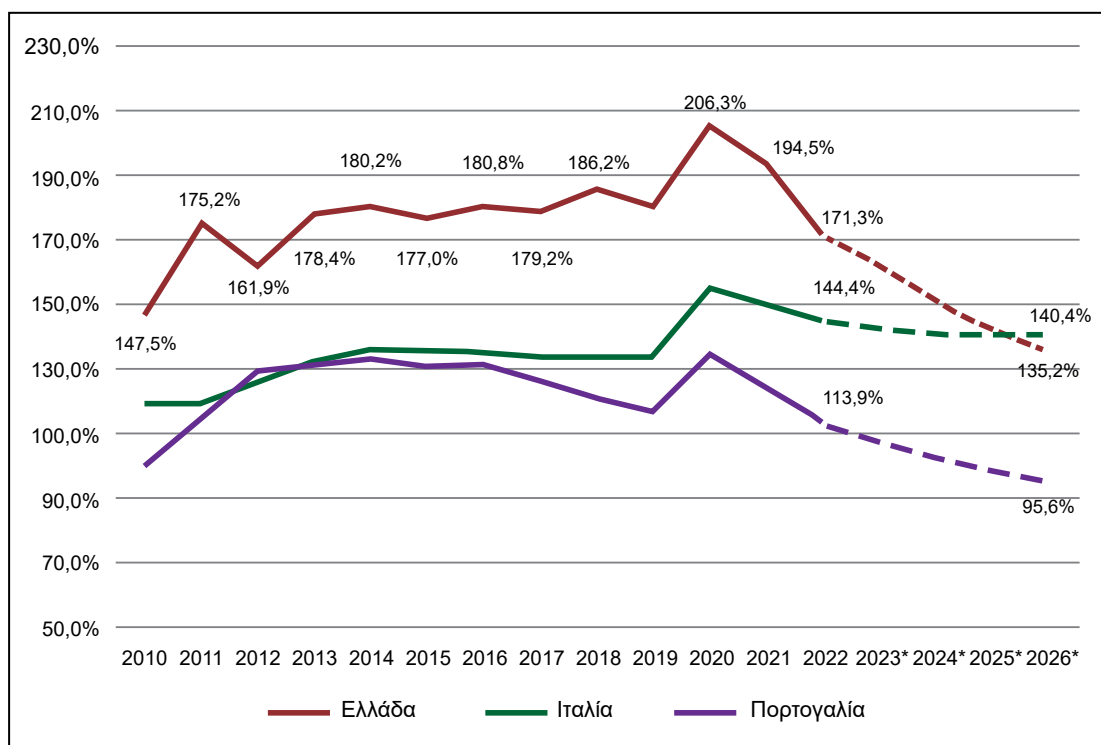
Συμπερασματικά, ο Προϋπολογισμός της ΓΚ κινείται πλησίον του στόχου που έχει τεθεί στο ΠΣ 2024-2026 (πρωτογενές πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ), ο οποίος θεωρείται επιτεύξιμος.

9. Δημόσιο χρέος και επιτόκια κρατικού δανεισμού

- Σημαντική μείωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, το 2022 (23,2 ποσοστιαίες μονάδες).
- Η αποκλιμάκωση του λόγου αυτού προήλθε από την ισχυρή άνοδο του ονομαστικού ΑΕΠ, απόρροια κυρίως του υψηλού πληθωρισμού, καθώς και της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 5,9% (denominator effect).
- Αύξηση του ενδοκυβερνητικού δανεισμού μέσω πρόσθετων πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements κατά 13 δισ. ευρώ το 2022.
- Το 2022, το ύψος του βραχυχρόνιου χρέους που καλύπτεται μέσω έκδοσης ΕΓΕΔ και συμφωνιών επαναγοράς (repos), ανήλθε σε 11.800 εκατ. ευρώ και 49.934 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.
- Σε υψηλά επίπεδα παραμένει το κόστος νέου δανεισμού έναντι του γερμανικού, παρά την αποκλιμάκωση που παρατηρείται το 2023 στις αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων (10ετές).
- Ζητούμενο εξακολουθεί να αποτελεί η κατάταξη των ελληνικών ομολόγων σε επενδυτική βαθμίδα.
- Ξεκινά από το 2023 η αποπληρωμή δανείων που έχουν αντληθεί από το Μηχανισμό Στήριξης EFSF.

Μετά το ιστορικό υψηλό επίπεδο που κατέγραψε ο λόγος χρέος προς ΑΕΠ το 2020 (206,3%) και την εν συνεχεία αποκλιμάκωσή του κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2021, ο λόγος αυτός κατέγραψε νέα σημαντική μείωση κατά 23,2 ποσοστιαίες μονάδες, το 2022. Συγκεκριμένα, και παρά το αρνητικό δημοσιονομικό ισοζύγιο (έλλειμμα 4,2% ως ποσοστό του ΑΕΠ), ο λόγος του χρέους ως ποσοστό στο ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 171,3% στο τέλος του 2022, σημαντικά χαμηλότερος από τα επίπεδα που καταγράφονταν πριν το ξέσπασμα της πανδημίας (διάγραμμα 24). Σύμφωνα με το νέο ΠΣ 2024-2026, η τάση αποκλιμάκωσης προβλέπεται να συνεχιστεί με τη μέση ετήσια μείωση στο λόγο χρέος προς ΑΕΠ να υπολογίζεται σε 9 ποσοστιαίες μονάδες περίπου για την τετραετία 2023-2026.

Διάγραμμα 24: Εξέλιξη χρέους της ΓΚ ως ποσοστό στο ΑΕΠ 2010-2026.

Πηγή: Eurostat, ΠΣ 2024-2026, Draft Budgetary Plan 2023, επεξεργασία ΕΔΣ.

*προβλέψεις

Το 2022, κράτη μέλη της Ευρωζώνης με υψηλό δημόσιο χρέος, όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία, κατέγραψαν επίσης αποκλιμάκωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, μικρότερης ωστόσο έντασης. Συγκεκριμένα, στην Ιταλία το 2022 το δημόσιο χρέος διαμορφώθηκε στο 144,4% του ΑΕΠ, καταγράφοντας μείωση 5,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2021. Σύμφωνα με το πρόσφατο ιταλικό ΠΣ που κατατέθηκε στην ΕΕ τον Απρίλιο, το ιταλικό δημόσιο χρέος θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα, χωρίς να προβλέπεται αξιοσημείωτη αποκλιμάκωση του λόγου μεσοπρόθεσμα. Το 2026 αναμένεται να διαμορφωθεί στο 140,4% του ΑΕΠ, το οποίο σύμφωνα με τις προβλέψεις, θα είναι να το υψηλότερο στην Ευρωζώνη. Αντίθετα η Πορτογαλία, χώρα με το τρίτο κατά σειρά υψηλό επίπεδο χρέους στην Ευρωζώνη, μετά το ιστορικό υψηλό επίπεδο του 2020 (134,9%), κατέγραψε πορεία αποκλιμάκωσης παρόμοια με αυτή της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, το 2022 ο λό-

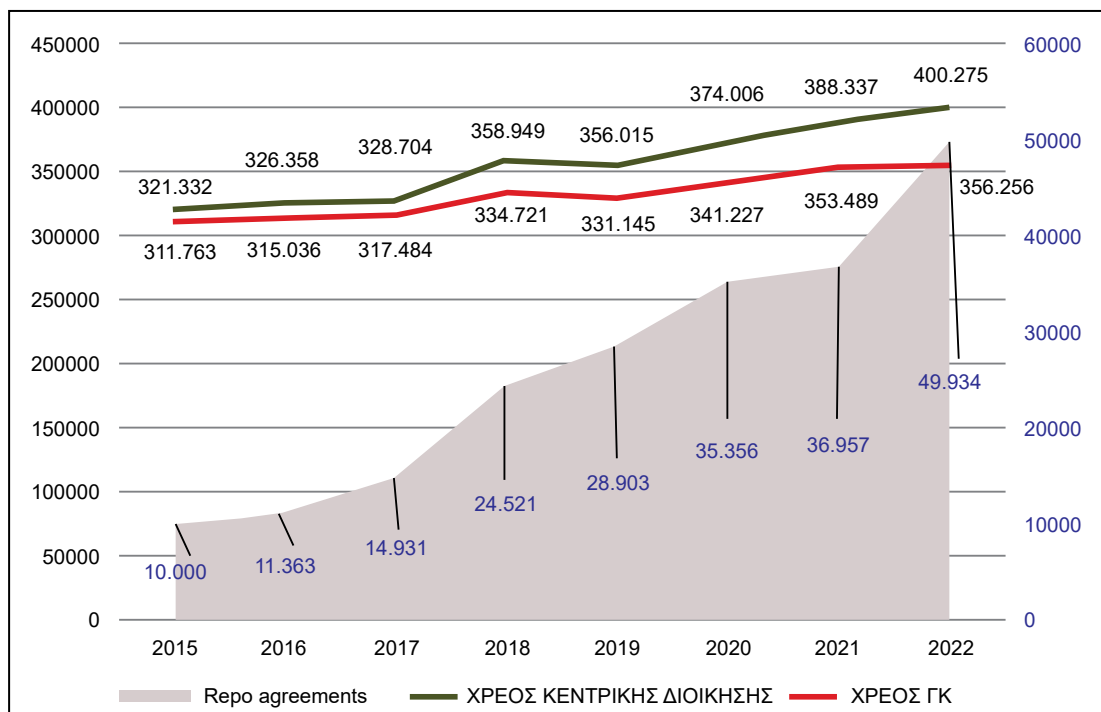
γος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 113,9%, με την αποκλιμάκωση του να προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί καθ' όλη την περίοδο του ΠΣ 2024-2026, και ότι θα διαμορφωθεί κάτω από το 100% του ΑΕΠ το 2026.

Η επίδραση των μακροοικονομικών μεγεθών και το χρέος ως απόλυτο μέγεθος

Η σημαντική μείωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ κατά 23,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2022, οφείλεται αποκλειστικά σχεδόν στην επίδραση των μακροοικονομικών μεγεθών (denominator effect) και συγκεκριμένα στην σημαντική αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, απόρροια του υψηλού πληθωρισμού (9,3%), και της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ (5,9%).¹⁷ Αντίθετα, συνεχίστηκε η αυξητική πορεία του χρέους ως απόλυτο μέγεθος, τόσο σε επίπεδο ΓΚ, όσο και σε επίπεδο Κεντρικής Διοίκησης (διάγραμμα 25). Συγκεκριμένα, το χρέος της ΓΚ ως απόλυτο μέγεθος, αυξήθηκε το 2022 κατά 2,8 δισ. ευρώ περίπου σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ μεγαλύτερης έκτασης ήταν η αύξηση που καταγράφηκε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης κατά 12 δισ. ευρώ περίπου, το οποίο ανήλθε σε 400.275 εκατ. ευρώ (από 388.337 εκατ. ευρώ το 2021). Η εν λόγω αύξηση προήλθε από τον αυξημένο ενδοκυβερνητικό δανεισμό, κυρίως μέσω των πράξεων διαχείρισης των ρευστών διαθεσίμων των φορέων (repo agreements).

17. Σύμφωνα με την Έκθεση της ΕΕ «Debt Sustainability Monitor 2022» ισχνή, αλλά θετική ήταν η συμβολή των stock flow adjustments στην μείωση του χρέους το 2022 κατά 1,3 ποσοστιαία μονάδα. Αντίθετα, το πρωτογενές έλλειμμα επιβάρυνε τη μεταβολή του χρέους κατά 1,6 ποσοστιαία μονάδα.

Διάγραμμα 25: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, του χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ως απόλυτο μέγεθος), και μέγεθος βραχυχρόνιου δανεισμού με τη μορφή Repo agreements 2015-2022.

Πηγή: ΟΔΔΗΧ, Εισηγητικές Εκθέσεις ΚΠ 2017-2023, επεξεργασία ΕΔΣ.

Συμφωνίες επαναγοράς (repo agreements)

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του βραχυχρόνιου δανεισμού με πράξεις διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements τις οποίες συνάπτει ο ΟΔΔΗΧ. Συνέπεια αυτού είναι η αύξηση του ενδοκυβερνητικού χρέους το οποίο και απεικονίζεται στα υψηλά επίπεδα χρέους της Κεντρικής Διοίκησης. Συγκεκριμένα, στο τέλος του 2022 οι συνολικές πωλήσεις τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς ανήλθαν σε 50 δισ. ευρώ περίπου, αυξημένες κατά 13 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2021 και κατά 40 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2015 (διάγραμμα 25). Το εν λόγω τμήμα του δημοσίου χρέους, στην πλειονότητά του, δεν προσμετράται στον υπολογισμό του επίσημου δείκτη δημοσίου χρέους, καθόσον οι πράξεις συμφωνιών επαναγοράς συνάπτονται με φορείς της ΓΚ προκειμένου να αξιοποιηθούν τα ταμειακά τους διαθέσιμα. Η πρακτική αυτή αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής που αναπτύχθηκε από τον ΟΔΔΗΧ τα τελευταία χρόνια μέσω της οποίας, αφενός συγκρατείται η αύξηση του χρέους της ΓΚ και αφετέρου, το κόστος εξυπηρέτησης για το νέο δανεισμό, δεν επιβαρύνει το ετήσιο δημοσιονομικό αποτέλεσμα σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης (είναι δημοσιονομικά ουδέτερο).

Η εκδοτική δραστηριότητα το 2023

Το 2023, το ελληνικό δημόσιο συνεχίζει την εκδοτική δραστηριότητα μέσω κοινοπρακτικών εκδόσεων και επανεκδόσεων ομολόγων σταθερού επιτοκίου (πίνακας 19). Παράλληλα, συνεχίζεται έντονα η αναχρηματοδότηση βραχυχρόνιου χρέους μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξαμήνης και ετήσιας διάρκειας, καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας (repo agreements), για την αξιοποίηση των διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (διάγραμμα 25).¹⁸ Έως το Μάιο του 2023, είχαν αντληθεί συνολικά από τις κεφαλαιαγορές 6,7 δισ. ευρώ, προκειμένου να καλυφθεί μέρος των ακαθάριστων δανειακών αναγκών του έτους, με αυξημένο ωστόσο κόστος δανεισμού.

Πίνακας 19 : Εκδόσεις ελληνικών ομολόγων Ιανουάριος-Μάιος 2023.

Είδος Έκδοσης	Ημερομηνία	Αντληση	Επιτόκιο
Δεκαετές	Ιανουάριος	3,5 δισ.	4,25%
Πενταετές	Μάρτιος	2,5 δισ.	3,87%
επανεκδοση	Απρίλιος	300 εκατ.	4,25%
επανεκδοση	Μάιος	150 εκατ.	4,00%
επανεκδοση	Μάιος	250 εκατ.	4,25%
ΣΥΝΟΛΟ		6.700 εκατ.	

Πηγή : ΟΔΔΗΧ επεξεργασία ΕΔΣ.

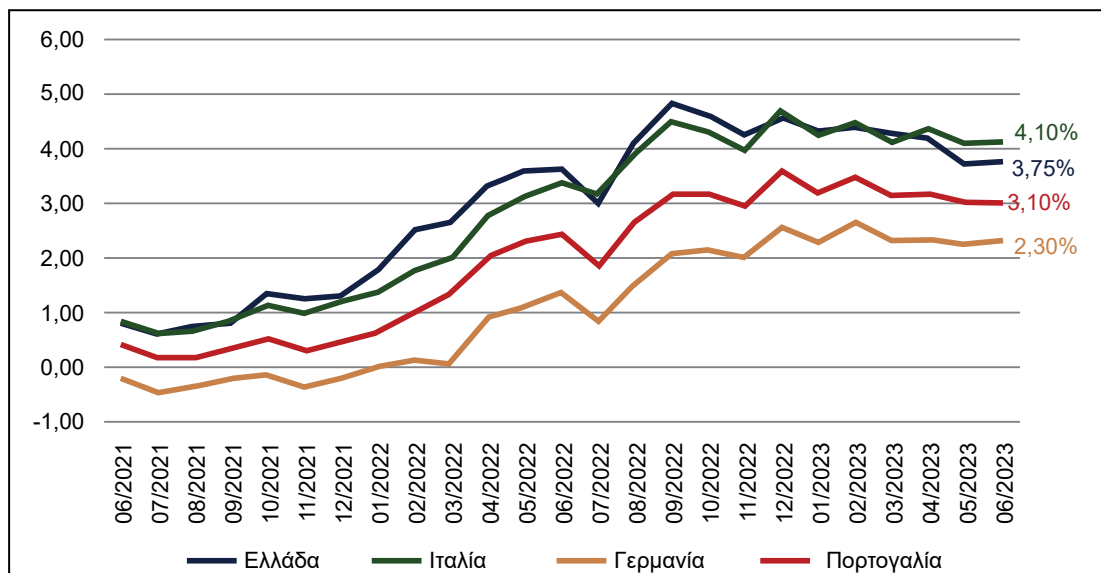
Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων

Αποκλιμάκωση παρατηρείται στις αποδόσεις των ελληνικών δεκαετών ομολόγων το τρέχον έτος σε σχέση με τα υψηλά επίπεδα του τελευταίου τριμήνου του 2022 (διάγραμμα 26). Παρόμοια πορεία καταγράφεται και στις αντίστοιχες αποδόσεις ομολόγων άλλων χωρών της Ε.Ε. (Γερμανία, Ιταλία, Πορτογαλία), με το κόστος δανεισμού της ιταλικής κυβέρνησης να είναι τον Ιούνιο, το υψηλότερο για χώρα μέλους της Ευρωζώνης.¹⁹ Συγκεκριμένα, την 01/06 το ελληνικό δεκαετές ομόλογο τέθηκε υπό διαπραγμάτευση στην δευτερογενή αγορά κοντά στο 3,75%, με την τιμή του αντίστοιχου ιταλικού να διαμορφώνεται στο 4,10%. Το επιτόκιο αυτό προσεγγίζει τις προ ενός έτους αποδόσεις (3,62%), ωστόσο είναι σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με τις τιμές που επικρατούσαν την αντίστοιχη περίοδο του 2021.

18. Το α' τρίμηνο του 2023 το ύψος του βραχυχρόνιου δανεισμού που καλύπτονταν με τη μορφή repo agreements ανερχόταν σε 51.745 εκατ. ευρώ αυξημένο κατά επιπλέον 1.821 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022 (49.924 εκατ. ευρώ)

19. Cut-off date 01/06/2023

Διάγραμμα 26: Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων σε Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Ισπανία σε μηνιαία βάση (Ιαν. 2021-Ιουν. 2023).²⁰

Πηγή: Bloomberg, επεξεργασία ΕΔΣ.

Οι συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων αναχρηματοδότησης από την ΕΚΤ αλλά και οι επίμονες πληθωριστικές πιέσεις, καθιστούν την αποκλιμάκωση των αποδόσεων των ομολόγων λιγότερο πιθανή βραχυπρόθεσμα. Ο βαθμός στον οποίο αυτή η εξέλιξη θα επηρεάσει αρνητικά μεσοπρόθεσμα τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους εκτιμάται ότι δε θα είναι σημαντικός, καθόσον οι ετήσιες ακαθάριστες δανειακές ανάγκες παραμένουν χαμηλές, ενώ για το μέρος του υφιστάμενου χρέους, που επηρεάζεται από τις μεταβολές των επιτοκίων, έχουν πραγματοποιηθεί πράξεις ανταλλαγής (swap) που αντισταθμίζουν τον επιτοκιακό κίνδυνο.²¹ Ωστόσο, σημαντικοί παραμένουν οι αβεβαιότητες στο μακροοικονομικό περιβάλλον (βλ. κεφάλαιο 6 και κεφάλαιο 1.1) που θα μπορούσαν να περιορίσουν την αποκλιμάκωση του λόγου δημοσίου χρέος προς το ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για περαιτέρω αναβάθμιση των ελληνικών ομολόγων του δημοσίου και την κατάταξή τους σε επενδυτική βαθμίδα.²² Το γεγονός αυτό θα αποκλιμακώσει περαιτέρω το κόστος νέου δανεισμού, με τα ελληνικά ομόλογα να γίνονται πλέον αποδεκτά ως εγγύηση για όλες τις πράξεις χρηματοδότησης του ευρωσυστήματος από την ΕΚΤ.

20. Αναφέρονται σε αποδόσεις κάθε 1η εκάστου μήνα

21. Για το τμήμα του δανεισμού σε κυμαινόμενο επιτόκιο, που προήλθε κυρίως από τα διμερή δάνεια με χώρες της ΕΕ (GLF) κατά τη διάρκεια του 1ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής ύψους 52,9 δισ.ευρώ, έχουν πραγματοποιηθεί συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίζεται το αυξημένο κόστος εξυπηρέτησης του που προκαλείται από τις αυξήσεις του επιτοκίου. Σήμερα το συνολικό πόσο του δανεισμού για το οποίο έχουν πραγματοποιηθεί πράξεις Swap ανέρχεται σε 77 δισ. ευρώ περίπου (cut off date 31/03/2023).

22. Το Μάρτιο του 2023 ο οίκος Moody's διατήρησε την κατηγορία Ba3 για τα ελληνικά ομόλογα, αλλάζοντας την προοπτική από ουδέτερη σε θετική, παραμένοντας ωστόσο 3 βαθμίδες κάτω από την επενδυτική βαθμίδα. Αντίθετα, στους επενδυτικούς οίκους Fitch και S&P τα ελληνικά ομόλογα κατατάσσονται στην κατηγορία BB+, απέχοντας μια κατηγορία από την επενδυτική βαθμίδα. Ο οίκος DBRS κατατάσσει τα ελληνικά ομόλογα στην κατηγορία BBH Stable.

Η αποπληρωμή των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης

Η εφαρμογή των τριών προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής (2010-2018) συνοδεύτηκε από την λήψη δανειακών κεφαλαίων συνολικού ύψους 288,7 δισ. ευρώ που αντλήθηκαν στο πλαίσιο του GLF, του EFSF, του ESM αλλά και από το ΔΝΤ, με σχετικά ευνοϊκούς όρους (χαμηλά επιτόκια, μακρά περίοδο αποπληρωμής). Σήμερα, τα δανειακά κεφάλαια που προήλθαν από το ΔΝΤ (32,1 δισ. ευρώ) έχουν πλήρως αποπληρωθεί, ενώ το ανεξόφλητο υπόλοιπο ύψους 234,2 δισ. ευρώ, αφορά αποκλειστικά δανειακά κεφάλαια των κρατών μελών της Ευρωζώνης που αντλήθηκαν από το Μηχανισμό Στήριξης (GLF, EFSF, ESM), με την αποπληρωμή τους να εκτείνεται έως το 2070.²³

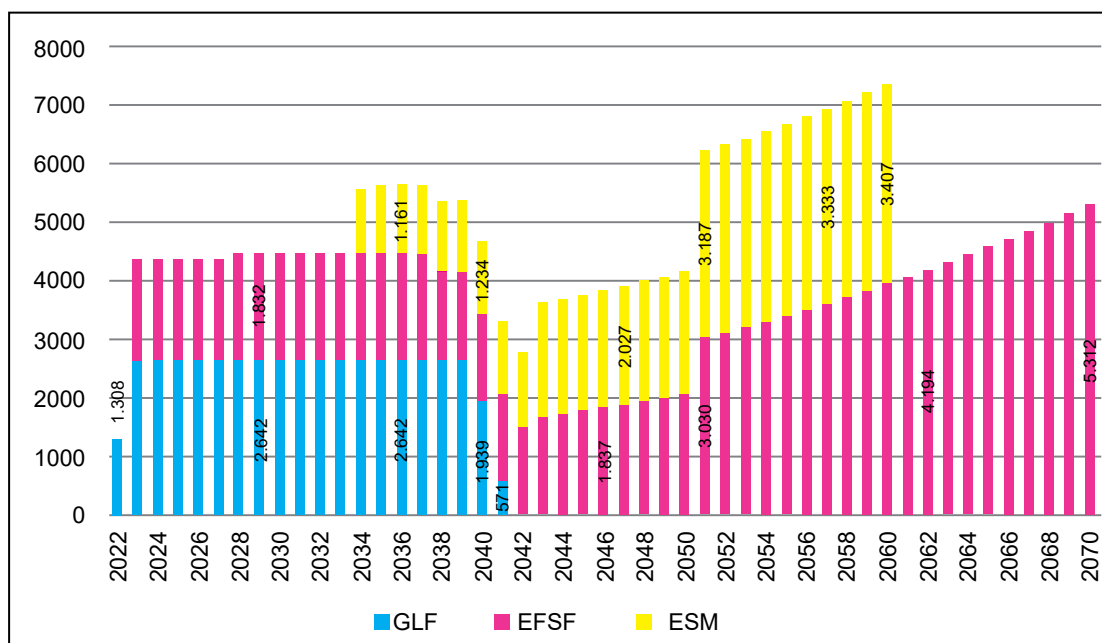
Συγκεκριμένα, από τα διμερή δάνεια που προήλθαν από χώρες της ΕΕ (GLF) κατά τη διάρκεια του 1ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής ύψους 52,9 δισ. ευρώ, το ανεξόφλητο μέρος ανέρχεται σήμερα σε 45 δισ. ευρώ περίπου. Η αποπληρωμή των εν λόγω κεφαλαίων έχει ήδη ξεκινήσει και η πλήρης εξόφλησή τους θα πραγματοποιηθεί το 2040 (διάγραμμα 27).²⁴ Από τα δανειακά κεφάλαια του EFSF ύψους 141,8 δισ. ευρώ, το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε περίπου 127 δισ. ευρώ²⁵. Με βάση το υφιστάμενο χρονοδιάγραμμα, η καταβολή των ετήσιων δόσεων θα ξεκινήσει από το τρέχον έτος και θα επεκταθεί έως το 2070. Τέλος, η χρηματοδοτική βοήθεια ύψους 61,9 δισ. ευρώ που αντλήθηκε από τον ESM κατά τη διάρκεια του 3ου προγράμματος, αναμένεται να αποπληρωθεί από το 2034 έως το 2060.

23. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 66% περίπου του συνολικού χρέους της ΓΚ (Cut-off date 31/03/2023).

24. Η αποπληρωμή των δανείων του GLF έχει ήδη ξεκινήσει και το 2022 η Ελλάδα αποπλήρωσε πρόωρα τη δόση των 2.645 εκατ. ευρώ.

25. Στις 27/02/2015 το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) επέστρεψε 10,9 δισ. ευρώ σε ομόλογα που εκδόθηκαν από το EFSF για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών. Αυτό περιελάμβανε πλήρη αποπληρωμή των 7,2 δισ. ευρώ που εκταμιεύτηκαν στις 31/05/2013 και μερική αποπληρωμή 3,7 δισ. ευρώ της δόσης του δανείου που εκταμιεύτηκε στις 19/12/2012.

Διάγραμμα 27: Χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής δανείων Μηχανισμού Στήριξης.

Πηγή: ΟΔΔΗΧ, ESM, επεξεργασία ΕΔΣ.

Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες και οι αναλύσεις βιωσιμότητας χρεών

Η αποκλιμάκωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ ή η διατήρησή του σε συνετά επίπεδα, αναμένεται να αποτελέσει το κεντρικό σημείο αναφοράς του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, που αναμένεται να ισχύσει από το 2024. Χώρες με λόγο δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ μεγαλύτερο από 60%, θα υποχρεωθούν να διαμορφώσουν ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει δημοσιονομικούς, μεταρρυθμιστικούς και επενδυτικούς στόχους, ώστε να επιτευχθεί σταδιακή και βιώσιμη μείωση του δημοσίου χρέους. Στο νέο απλουστευμένο δημοσιονομικό πλαίσιο της Ένωσης, οι αναλύσεις βιωσιμότητας του χρέους θα διαδραματίζουν μεγαλύτερο ρόλο για τη διαμόρφωση της δημοσιονομικής πολιτικής των κρατών μελών.²⁶ Η ανάλυση του χρέους που θα προηγείται, θα αποτελεί τον άξονα για τον υπολογισμό του ετήσιου επιτρεπτού ορίου των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών, η τήρηση του οποίου θα διασφαλίζει την πτωτική του πορεία του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, ή θα το διατηρεί σε συνετά επίπεδα μεσοπρόθεσμα. Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα παρέχει καθοδήγηση για την απαιτούμενη ελάχιστη δημοσιονομική προσαρμογή, λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τις ιδιαίτερες προκλήσεις χρέους που αντιμετωπίζουν.

Ενόψει της θεσμοθέτησης του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρείχε το Μάρτιο του 2023 κατευθυντήριες οδηγίες στα κράτη μέλη για την κατάρτιση των ΠΣ 2024-2026.²⁷ Με βάση αυτές, η χώρα μας κατέθεσε το νέο ΠΣ, το

26. Όπως αυτό διατυπώθηκε στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Νοέμβριο του 2022 https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-11/com_2022_583_1_en.pdf

27. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-03/COM_2023_141_1_EN_ACT_part1_v4.pdf

οποίο είναι σύμφωνο με την τιμή αναφοράς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για έλλειμμα μικρότερο του 3% του ΑΕΠ, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την εύλογη και συνεχή μείωση του δημοσίου χρέους, καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (διάγραμμα 24). Για πρώτη φορά, η προβλεπόμενη δημοσιονομική τροχιά συνδέεται άμεσα με την πορεία του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, βασιζόμενη στην ανάλυση βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2023 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.²⁸ Με βάση αυτή, προβλέπεται να συνεχιστεί η καθοδική πορεία του λόγου χρέος προς ΑΕΠ ως το 2033, ωστόσο, η αποκλιμάκωση του προϋποθέτει ταυτόχρονες θετικές δημοσιονομικές και μακροοικονομικές επιδόσεις καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (2023-2033).

Από το 2024, η αποκλιμάκωση του χρέους, θα θέσει επίσημα πλέον τους όρους της δημοσιονομικής διαχείρισης ιδιαίτερα για χώρες με υψηλά επίπεδα χρέους. Η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και αναπτυξιακών στρατηγικών θα αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Η καθιέρωση ενός μοναδικού δείκτη μέτρησης του ρυθμού μεταβολής των πρωτογενών δαπανών απαντά στην ανάγκη απλούστευσης του υφιστάμενου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, παρέχοντας στα κράτη μέλη μεγαλύτερη αυτονομία στην διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού τους σχεδιασμού. Παράλληλα, στο νέο πλαίσιο, η αποκλιμάκωση του χρέους θα απαιτεί συστηματικά πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα για αρκετά χρόνια προκειμένου να εδραιωθεί η καθοδική πορεία του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, γεγονός που υπογραμμίζει τον ακόμα μεγαλύτερο ρόλο της συνετής δημοσιονομικής πολιτικής για τη δημοσιονομική σταθερότητα.²⁹ Στο παράρτημα «Η σημασία της διαφοράς πραγματικού επιτοκίου και ρυθμού ανάπτυξης για τη δυναμική εξέλιξη του δημοσίου χρέους», αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο γίνονται αυτού του είδους οι υπολογισμοί ενώ αναδεικνύεται η καθοριστική σχέση μεταξύ επιτοκίων κρατικού δανεισμού και ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας για τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών μέσο-μακροπρόθεσμα.

28. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-04/ip199_en_1.pdf

29. Στην πρόσφατη ανάλυση βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους (Debt Sustainability Monitor 2022), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο βασικό της σενάριο, προϋποθέτει την επίτευξη πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος της τάξης του 2% σαν ποσοστό του ΑΕΠ.

10. Εξέλιξη εγγυήσεων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ελληνικού δημοσίου

- Υψηλό παραμένει το επίπεδο των παρεχόμενων εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου με το μεγαλύτερο μέρος να αφορά τις εγγυήσεις για την υλοποίηση του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ».
- Αύξηση καταγράφεται στο ανεξόφλητο υπόλοιπο των κρατικών εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί για δάνεια φορέων εντός και εκτός ΓΚ το 2023.
- Διατηρείται υψηλά το απόθεμα ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του ελληνικού δημοσίου (2,8 δισ. ευρώ περίπου), με το σημαντικότερο μέρος εξ αυτών να αφορά σε υποχρεώσεις των νοσοκομείων.

10.1 Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου

Έως τον Απρίλιο του 2023 οι συνολικές εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου ανέρχονται σε 29.654 δισ. Ευρώ, αντιστοιχώντας στο 15% περίπου του ΑΕΠ 2022 (πίνακας 20).³⁰ Το μεγαλύτερο μέρος από το ποσό αυτό (17.310 εκατ. ευρώ), αφορά εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί στο πλαίσιο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ», για την κάλυψη ομολογιών υψηλής διαβάθμισης που προκύπτουν από τιτλοποιήσεις ΜΕΔ των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.³¹ Από το υπόλοιπο μέρος, τα 7.889 εκατ. ευρώ αφορούν εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός ΓΚ. Επιπλέον σημαντικό μέρος των εγγυήσεων παρασχέθηκε την τελευταία τριετία για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας, της ενεργειακής κρίσης καθώς και της κρίση από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία (υποστοιχεία 3,5 & 6 πίνακα 20), ενώ τα 1.832 εκατ. ευρώ αφορούν εγγυήσεις προς την ΕΤΕπ για την παροχή επιχειρηματικών δανείων.

Πίνακας 20: Παρασχεθείσες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου Απρίλιος 2023 (σε εκατ. ευρώ).

1.	Εγγυήσεις του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»	17.310
2.	Εγγυήσεις προς φορείς εντός και εκτός ΓΚ	7.889
3.	Εγγυήσεις της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας (εκ των οποίων για την ίδρυση του ταμείου εγγυοδοσίας για την αντιμετώπιση της πανδημίας)	1.882 (1.806)
4.	Εγγυήσεις προς την ΕΤΕπ	1.832
5.	Εγγυήσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας (Pan-European Guarantee Fund-SURE)	696
6.	Εγγυήσεις στα πλαίσια στήριξης της Ουκρανίας	45
	Συνολικό ανεξόφλητο υπόλοιπο	29.654

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού-Στοιχεία Απριλίου 2023, επεξεργασία ΕΔΣ.

α) Εγγυήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»

Το ελληνικό δημόσιο παρείχε την εγγύησή του για ομολογίες υψηλής διαβάθμισης, οι οποίες προέκυπταν από τις τιτλοποιήσεις των ΜΕΔ των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.³² Απώτερος στόχος ήταν η μείωση του όγκου των ΜΕΔ, με όσο το δυνατόν χαμηλότερη επιβάρυνση των ισολογισμών τους, επιτρέποντας τους να μειώσουν το κόστος του κινδύνου και να απελευθερώσουν χώρο για νέο δανεισμό. Αρχικά, προβλέπονταν να πα-

30. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (07/06/2023), το πραγματικό ΑΕΠ το 2022 ανήλθε σε 191.923 εκατ. ευρώ.

31. Αποφάσεις 10.10.2019 C (2019) 7309 & C (2021) 2545/09.04.2021 (2021/N) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

32. Ν. 4649/2019 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4818/2021 κεφ. Γ.

ρασχεθούν συνολικές εγγυήσεις μέχρι του ποσού των 12 δισ. ευρώ για χρονικό διάστημα 18 μηνών, ωστόσο έπειτα από παράταση που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2021 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η υλοποίηση του προγράμματος επεκτάθηκε για επιπλέον 18 μήνες, με το ελληνικό δημόσιο να δύναται να παράσχει επιπλέον εγγυήσεις ύψους 12 δισ. ευρώ έως τον Οκτώβριο του 2022.

Έως τις 31/12/2022 το απόθεμα ΜΕΔ που είχε ενταχθεί στο σχέδιο «Ηρακλής» υπολογιζόταν σε 43,8 δισ. ευρώ, με το ύψος των εγγυήσεων που παρασχέθηκαν από το ελληνικό δημόσιο να ανέρχεται συνολικά σε 18,7 δισ. ευρώ περίπου, εκ των οποίων τα 17,3 δισ. ευρώ παραμένουν ως ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο.³³ Η υλοποίηση του προγράμματος, που υποστηρίχθηκε με την παροχή εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο, συνέβαλλε σημαντικά στην μείωση του όγκου των ΜΕΔ. Το Δεκέμβριο του 2022 τα ΜΕΔ αντιστοιχούσαν στο 8,7% επί του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου, έναντι 12,8% το Δεκέμβριο του 2021, με το ποσοστό αυτό να παραμένει σημαντικά υψηλότερο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (1,8%) (βλ. κεφάλαιο 5). Η διαδικασία αυτή συνδέεται πλέον με τις δημοσιονομικές εξελίξεις στη χώρα καθώς η παροχή εγγύησης από το ελληνικό δημόσιο για τα τιτλοποιημένα δάνεια συνιστά δυνητικό δημοσιονομικό κόστος, σε περίπτωση που αυτές καταπέσουν.³⁴

Β) Οι εγγυήσεις προς φορείς εντός και εκτός ΓΚ

Αύξηση καταγράφεται στο ανεξόφλητο υπόλοιπο των κρατικών εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί για δάνεια φορέων εντός και εκτός ΓΚ. Συγκεκριμένα, την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 παρασχέθηκαν νέες εγγυήσεις ύψους 467 εκατ. ευρώ, με το συνολικό ύψος του ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου να ανέρχεται σε 7.889 εκατ. ευρώ (πίνακας 21).³⁵

33. Cut-off date 31/04/2023.

34. Η ένσταση που διατυπώθηκε αρχικά από την Eurostat για εγγραφή ή όχι στο δημόσιο χρέος των εγγυήσεων αυτών ξεπεράστηκε, με την Ευρωπαϊκή υπηρεσία να αποφαίνεται εν τέλει αρνητικά για την μη αναδρομική εφαρμογή των νέων οδηγιών στις υφιστάμενες τιτλοποιήσεις. Ωστόσο οι νέες κατευθυντήριες γραμμές της Eurostat, που ισχύουν από το Φεβρουάριο του 2023, είναι αυστηρότερες καθώς οι παροχές των κρατικών εγγυήσεων σε νέα πακέτα τιτλοποιημένων δανείων θα εξετάζονται κατά περίπτωση και θα προϋποθέτουν την ανάληψη εξίσου βαθμού ρίσκου εκ μέρους των ιδιωτών και δημοσίου.

35. Νέες εγγυήσεις παρασχέθηκαν στην εταιρεία ARIANDI Interconnections (200 εκατ. ευρώ), στη ΔΕΔΔΗΕ (230 εκατ. ευρώ) και στην εταιρεία του δημοσίου PRIVATE ENTERPRISES-ENERGIAN OIL & GAS (36,45 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 21: Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 30/04/2023.

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΓΚ		ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΓΚ	
Κρατικές Επιχειρήσεις		Δημόσιες Επιχειρήσεις (ΔΕΚΟ)	
ΕΑΣ	60,81	ΔΕΔΑ	12,00
ΕΑΒ	00	ΑΡΙΑΔΝΗ	200,00
ΟΣΕ	00	ΔΕΗ	164,85
ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	2.015,17	ΑΔΜΗΕ	426,70
Υποσύνολο	2.075,98	ΔΕΣΦΑ	124,61
Δημόσιοι Οργανισμοί		ΔΕΗΑΝ	82,17
ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	3,97	ΔΕΔΔΗΕ	1.406,08
ΕΤΑΔ	30,34	Υποσύνολο	2.416,41
		Εγγυήσεις Φυσικών Προσώπων & Επιχειρήσεων	
ΚΤΥΡ (ΟΣΚ)	258,95	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1.415,32
ΤΠ&Δ	146,18	PRIVATE ENTERPRISES- ENERGIAN OIL & GAS	81,45
		ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑ- ΣΤΡΟΦΩΝ	1.345,43
Υποσύνολο	439,44	Υποσύνολο	2.842,20
ΟΤΑ			
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	80,00		
ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	10,00		
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	17,87		
ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	7,25		
Υποσύνολο	115,12		
Σύνολο ταξινομημένων	2.630,54	Σύνολο μη ταξινομημένων	5.258,61
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		7.889,15	

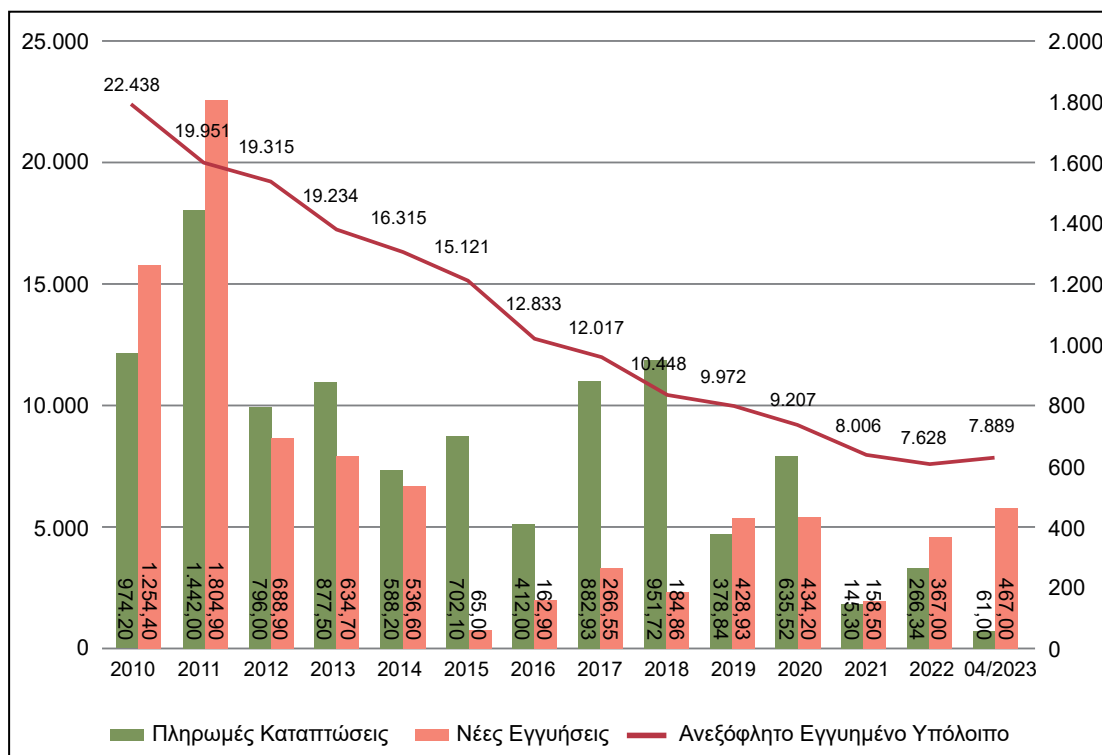
Πηγή: Δελτίο ΓΚ Ιουνίου 2023, επεξεργασία ΕΔΣ.

Επισημαίνεται ότι από το 2018, θεσμοθετήθηκαν αυστηρότερα κριτήρια για την παροχή νέων εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο προκειμένου να αποφεύγεται η καταχρηστική ενεργοποίηση αυτού του εργαλείου δημοσιονομικής πολιτικής.^{36,37} Παράλληλα, έλαβε χώρα μια προσπάθεια «εξυγίανσης» του χαρτοφυλακίου των παρεχόμενων εγγυήσεων του ελληνικού δηmosίου η οποία προκάλεσε σημαντικό δημοσιονομικό κόστος με την πληρωμή καταπτώσεων. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2010-2022, το ελληνικό δημόσιο, για την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων των Φορέων, επιβαρύνθηκε σημαντικά από πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων με το ύψος αυτών να ανέρχεται συνολικά σε 9.052 εκατ. ευρώ (διάγραμμα 28).

36. Βλ. Παράρτημα 1 της εαρινής έκθεσης του ΕΔΣ 2017.

37. Ν. 4549/2018 (άρθρα 91-108).

Διάγραμμα 28: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου σε φορείς εντός & εκτός ΓΚ 2010-Απρίλιος 2023.

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού-Στοιχεία Απριλίου 2023.

γ) Η παροχή κρατικών εγγυήσεων για την αντιμετώπιση της πανδημίας

Η υγειονομική κρίση και η συνακόλουθη ύφεση που προκλήθηκε στην ελληνική και ευρωπαϊκή οικονομία το 2020, επέκτειναν την παροχή κρατικών εγγυήσεων προκειμένου να ληφθούν μέτρα περιορισμού των επιπτώσεων της πανδημίας στις οικονομίες των κρατών μελών της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, το ελληνικό δημόσιο παρείχε κρατικές εγγυήσεις για την υλοποίηση σχεδίων που ελήφθησαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και αφορούσαν την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα:

1. Παρείχε εγγύηση προς το ΕΤαΕ της τάξης των 353 εκατ. ευρώ περίπου, για την παροχή δανειακών κεφαλαίων από το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων (Pan-European Guarantee Fund) σε μικρομεσαίες και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας.³⁸
2. Παρείχε εγγύηση προς την ΕΕ της τάξης των 343 εκατ. ευρώ περίπου, στο πλαίσιο του προγράμματος στήριξης της απασχόλησης (SURE), λόγω της επιδημικής έκρηξης της νόσου.

38. Το Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων («Pan-European Guarantee Fund»), συστήθηκε στο πλαίσιο του ΕΤΕπ, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στα κράτη μέλη της ΕΕ.

3. Παρείχε εγγυήσεις ύψους 2 δισ. ευρώ για τη σύσταση του Ταμείου Εγγυοδοσίας επιχειρήσεων COVID-19 της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, για την ενίσχυση της ρευστότητάς των επιχειρήσεων που πλήττονται από τα υγειονομικά μέτρα κατά της πανδημίας με δάνεια κεφαλαίου κίνησης, μέσω εγγυοδοτικών προγραμμάτων, σε ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (τράπεζες).^{39, 40} Σήμερα, το υπόλοιπο των εγγυήσεων που έχει παρασχεθεί, μέσω του εν λόγω ταμείου, για τη δανειοδότηση μικρών, μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων ανέρχεται σε 1.882 εκατ. ευρώ.

δ) Η παροχή κρατικών εγγυήσεων προς την ΕΤΕπ για την ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας

Στα πλαίσια των προγραμμάτων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας MME & MidCaps, το ελληνικό δημόσιο έχει παράσχει εγγυήσεις για τη δανειοδότηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ συνολικού ύψους 2.269 εκατ. ευρώ, με το ανεξόφλητο υπόλοιπο να ανέρχεται σήμερα σε 1.832 εκατ. ευρώ περίπου. Επιδίωξη ήταν η υλοποίηση επενδυτικών έργων καθώς και πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Ειδικότερα, η ΕΤΕπ έχει θέσει σε εφαρμογή τα εξής νέα προγράμματα:

- Loan for Youth Employment & Female Empowerment ύψους 500 εκατ. ευρώ.
- Greece Leasing Loan for SMEs & MidCaps ύψους 400 εκατ. ευρώ.
- Greece Loan for Agriculture and Bioeconomy ύψους 210 εκατ. ευρώ.
- Greece Loan for Climate Action and Other Priorities ύψους 500 εκατ. ευρώ.
- Greece COVID-19 Response for SMEs & MidCaps» ύψους 450 εκατ. ευρώ.

39. Το ελληνικό δημόσιο, στο πλαίσιο του κανονισμού 2020/672 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σχετικά με τη θέσπιση ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) και σύμφωνα με την Αποφ.2/22377/0025/2020/03.06.2020, παρείχε στην ΕΕ εγγυήσεις για την αντιμετώπιση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης λόγω της επιδημικής έκρηξης της νόσου COVID-19. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εξ ονόματος της ΕΕ), έχοντας συγκεντρώσει το σύνολο των εγγυήσεων και από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, προτίθεται να δανειστεί από τις κεφαλαιαγορές ή από χρηματοοικονομικούς οργανισμούς για το σκοπό αυτό 100 δισ. ευρώ για τη στήριξη των κρατών. Προκειμένου να έχει επαρκείς πόρους στην περίπτωση κατά την οποία κάποιο κράτος μέλος δεν ανταποκριθεί στην υποχρέωση αποπληρωμής του δανείου του, η ΕΕ σύναψε σε προγενέστερο στάδιο με όλα τα κράτη μέλη και το καθένα ξεχωριστά συμφωνία εγγυήσης συνολικού ύψους 25 δισ. ευρώ.

40. Με την ΥΑ 2500/6/2020 (ΦΕΚ 1768/08.05.2020), συστήθηκε Ταμείο Εγγυοδοσίας με την επωνυμία «ΤΑΜΕΙΟ ΕΓΓΥΟΔΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ COVID-19», ως χωριστή χρηματοδοτική μονάδα εντός της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας ΑΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) αριθ. 1303/2013 όπως ισχύει, καθώς και του Προσωρινού Πλαισίου για τη λήψη μέτρων Κρατικής Ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια της τρέχουσας έξαρσης της νόσου COVID-19 (2020/C 91 I/01).

ε) Η παροχή κρατικών εγγυήσεων στα πλαίσια στήριξης της Ουκρανίας

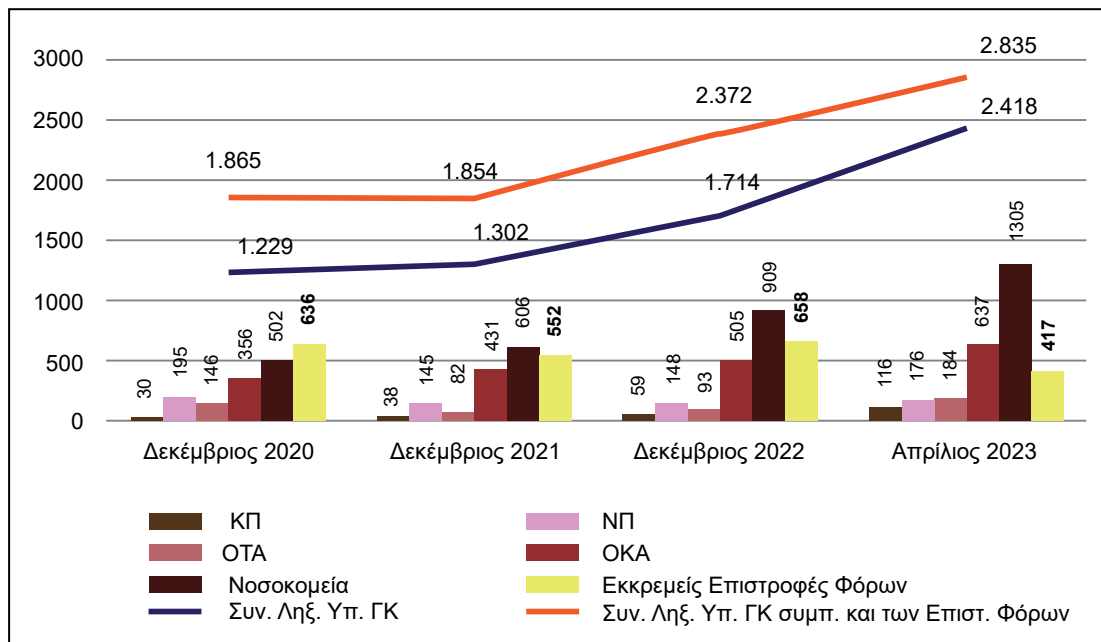
Με τις Αποφάσεις 2022/1201/12.07.2022 και 2022/1628/20.09.2022 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αποφασίστηκε η χορήγηση έκτακτης Μακροοικονομικής Χρηματοδοτικής Συνδρομής από την ΕΕ προς την Ουκρανία υπό μορφή δανείων, ύψους 1 και 5 δισ. ευρώ αντίστοιχα. Δυνάμει αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντλεί τα αναγκαία κεφάλαια από τις κεφαλαιαγορές ή από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς προκειμένου να τα δανείζει στη συνέχεια στην Ουκρανία. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη, παρέχουν εγγυήσεις με σκοπό την ενίσχυση του Κοινού Ταμείου Προβλέψεων, στο οποίο περιλαμβάνονται προβλέψεις του προϋπολογισμού της ΕΕ για την κάλυψη ενδεχόμενων υποχρεώσεων που μπορεί να προκύψουν από καταπτώσεις εγγυήσεων για προγράμματα Μακροοικονομικής Χρηματοδοτικής Συνδρομής της ΕΕ προς άλλες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα παρείχε εγγύηση ύψους 45,3 εκατ. ευρώ για την κάλυψη εγγυημένου ποσού 3,66 δισ. ευρώ περίπου, που απαιτείται για την παροχή δανειακών κεφαλαίων προς την Ουκρανία συνολικού ύψους 6 δισ. ευρώ.

10.2 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ελληνικού δημοσίου

Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων) τον Απρίλιο ανήλθε σε 2.835 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας σημαντική αύξηση από τη αρχή του έτους. Συγκεκριμένα τον Απρίλιο, το συσσωρευμένο απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της ΓΚ ανήλθε σε 2.418 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 704 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το υπόλοιπο Δεκεμβρίου 2022 (1.708 εκατ. ευρώ). Η αύξηση προήλθε από τη συσσώρευση επιπλέον ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε όλους τους υποτομείς της ΓΚ με τη μερίδα του λέοντος να καταγράφεται στα Νοσοκομεία, το απόθεμα των οποίων έφτασε τα 1.305 εκατ. ευρώ. Τα τελευταία χρόνια, παρά τη δέσμευση που είχε αναλάβει η χώρα μας στα πλαίσια της ενισχυμένης εποπτείας για πλήρη εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της ΓΚ, ο στόχος δεν έχει επιτευχθεί. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει ότι πάγια διαρθρωτικά προβλήματα δημοσιονομικής διαχείρισης, που δε σχετίζονται απαραίτητα με καθυστερήσεις που προέκυψαν εξαιτίας της πανδημίας ή της ανόδου των τιμών ενέργειας, εξακολουθούν να υφίστανται. Το 2022, παρά την πρόοδο που καταγράφηκε στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, ιδιαίτερα αυτών που προέρχονται από εκκρεμή αιτήματα συνταξιοδότησης, δεν παρατηρήθηκε το ίδιο στις υποχρεώσεις που αφορούν την καταβολή εφάπαξ ποσού συνταξιοδότησης και τις λοιπές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των υποτομέων της ΓΚ.⁴¹ Πλέον οι αρχές έχουν αναβάλει για ακόμα μια φορά το πλάνο για πλήρη εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένου και των αιτημάτων καταβολής εφάπαξ συντάξεων, για το Σεπτέμβριο του 2023.

41. Αυξημένο ήταν το 2022 το συνολικό απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της ΓΚ και σε σχέση με το 2021 και το 2020 κατά 412 & 485 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Διάγραμμα 29: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων 2020- Απρ. 2023 (σε εκατ. ευρώ).

Πηγή: Δελτία Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Απριλίου 2023, επεξεργασία ΕΔΣ.

11. Δημοσιονομικές προβλέψεις και προοπτικές

- Για το 2023, το Ισοζύγιο της ΓΚ αναμένεται να διαμορφωθεί σε -1,8% και το πρωτογενές σε 1,1% του ΑΕΠ σύμφωνα με το ΠΣ 2024-2026. Οι προβλέψεις αυτές είναι αναθεωρημένες προς το καλύτερο σε σχέση με τις αντίστοιχες του ΚΠ 2023 και συντηρητικότερες από της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων διεθνών οργανισμών.
- Το 2023, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) θα είναι σχεδόν ουδέτερος, μετά από έναν επεκτατικό δημοσιονομικό προσανατολισμό το 2022.
- Ο ρυθμός μεγέθυνσης των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών (primary current expenditure), κυρίως λόγω της αύξησης των κοινωνικών δαπανών, προβλέπεται να συμβάλλει συσταλτικά κατά 0,3% του ΑΕΠ στον δημοσιονομικό προσανατολισμό του 2023.
- Για το 2024, στο Ισοζύγιο της ΓΚ, αναμένεται περαιτέρω μείωση του ελλείμματος, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 0,8% του ΑΕΠ, και αντίστοιχη βελτίωση στο πρωτογενές πλεόνασμα, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 2,1% του ΑΕΠ.
- Η αύξηση των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δαπανών το 2024 δε θα πρέπει να υπερβεί το 2,6%, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της σταθερής επίδοσης της οικονομίας για το 2022 καθώς και της πτωτικής πορείας των τιμών ενέργειας, παραμένουν σημαντικοί.
- Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2023 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου.
- Οι αυξήσεις στις τιμές εξακολουθούν να πιέζουν τις δημόσιες δαπάνες εκτός του αναμενόμενου επιπέδου, ιδιαίτερα στους μισθούς του δημοσίου και τις κοινωνικές παροχές.

Το 2023 είναι το πρώτο μετά από μια περίοδο 12 ετών όπου η ελληνική οικονομία βρίσκεται εκτός του πλαισίου μνημονιακής επιτήρησης ή ενισχυμένης εποπτείας. Για το τρέχον έτος, το ΠΣ 2024-26 (Απρίλιος 2023) αναθεωρεί προς το καλύτερο τις προβλέψεις του σχεδίου του ΚΠ 2023, τόσο για το Ισοζύγιο της ΓΚ από -2% σε -1,8% του ΑΕΠ, όσο και για το πρωτογενές αποτέλεσμα, από 0,7% σε 1,1% του ΑΕΠ (πίνακες, 22.α και 22.β). Οι εκτιμήσεις του ΠΣ 2024-26 για το τρέχον έτος είναι συντηρητικότερες από αυτές των περισσότερων διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η συνεχιζόμενη βελτίωση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, αντικατοπτρίζει τη σταδιακή κατάργηση των δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, και τη μείωση των μέτρων που σχετίζονται με την ανάγκη αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης, αλλά και την αύξηση των εσόδων που προέρχονται από τη σταθερή οικονομική μεγέθυνση (2,3%) και τον πληθωρισμό (4,5%). Η χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης προβλέπεται να καλυφθεί από έσοδα του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης, ευρωπαϊκούς πόρους, καθώς και αυξημένα φορολογικά έσοδα.

Ειδικότερα, το κόστος των ενεργειακών παρεμβάσεων το 2023 εκτιμάται σε περίπου 2,6 δισ. ευρώ (1,2% του ΑΕΠ), το οποίο αντισταθμίζεται από τους φόρους επί των απροσδόκητων κερδών των προμηθευτών ενέργειας, με αποτέλεσμα μηδενικό καθαρό δημοσιονομικό κόστος σύμφωνα με το ΠΣ 2024-26 και 0,2% του ΑΕΠ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.⁴² Το δημοσιονομικό κόστος των μέτρων για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης περιορίζεται στα 180 εκατ. ευρώ (0,1% του ΑΕΠ) και αφορά στην κάλυψη του μισθολογικού κόστους του έκτακτου υγειονομικού προσωπικού. Το κόστος των λοιπών δημοσιονομικών παρεμβάσεων, οι οποίες έχουν στόχο την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας και τη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος, ανέρχεται σε 4,2 δισ. ευρώ το 2023 (1,9% του ΑΕΠ). Ενδεικτικά, τα μέτρα αυτά αφορούν στη μόνιμη κατάργηση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στους υπαλλήλους του δημοσίου, του ιδιωτικού τομέα και τους συνταξιούχους (1,2 δισ. ευρώ), στη μόνιμη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες από το 2023 των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (871 εκατ. ευρώ), τη διατήρηση της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ σε συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες (246 εκατ. ευρώ), τα προγράμματα που παρέχουν επιδοτήσεις για ανακαίνιση και ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών («Ανακαινίζω/Εξοικονομώ», «Ανακυκλώνω/Αλλάζω συσκευή») και το πρόγραμμα χαμηλότοκου δανεισμού για αγορά πρώτης κατοικίας από νέους και νέα ζευγάρια (1,2 εκατ. ευρώ).

42. Η διαφορά προκύπτει γιατί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε συμπεριλαμβάνει στα ενεργειακά μέτρα τη δαπάνη 0,5 δισ. ευρώ για το market pass και επιπλέον δε συνυπολογίζει στα έσοδα του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης τα δικαιώματα εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, ύψους περίπου 1 δισ. ευρώ.

Πίνακας 22.α Προβλέψεις για το Ισοζύγιο της ΓΚ (ως % ΑΕΠ).

	Ημερομηνία Δημοσίευσης	2023	2024
ΥΠΟΙΚ ¹ ΣΧΕΔΙΟ ΚΠ 2023	Νοέμβριος 2022	-2	
ΥΠΟΙΚ ² ΠΣ 2024-2026	Απρίλιος 2023	-1,8	-0,8
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ³	Μάιος 2023	-1,3	-0,6
ΟΟΣΑ ⁴	Ιούνιος 2023	-1,5	-1,3

Πίνακας 22.β Προβλέψεις για το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ (ως % του ΑΕΠ).

	Ημερομηνία Δημοσίευσης	2023	2024
ΥΠΟΙΚ ¹ ΣΧΕΔΙΟ ΚΠ 2023	Νοέμβριος 2022	0,7	
ΥΠΟΙΚ ² ΠΣ 2024-2026	Απρίλιος 2023	1,1	2,1
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ³	Μάιος 2023	1,9	2,5

Πηγή: 1) Σχέδιο ΚΠ 2023, ΥΠΟΙΚ, Νοέμβριος 2022, 2) ΠΣ 2024-2026, ΥΠΟΙΚ, Απρίλιος 2023, 3) European Commission, European Economic Forecast, Spring 2023, Μάιος 2023, 4) OECD Economic Outlook, No 113, Ιούνιος 2023.

Το 2023, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) θα είναι σχεδόν ουδέτερος (-0,2% του ΑΕΠ) σε ένα πλαίσιο υψηλού πληθωρισμού, μετά από έναν επεκτατικό δημοσιονομικό προσανατολισμό το 2022 (-1,0% του ΑΕΠ). Ο ρυθμός μεγέθυνσης των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών (primary current expenditure), κυρίως λόγω της αύξησης των κοινωνικών δαπανών, προβλέπεται να συμβάλλει συσταλτικά κατά 0,3% του ΑΕΠ στον δημοσιονομικό προσανατολισμό του 2023. Επίσης, δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του ΤΑΑ και άλλα ταμεία της ΕΕ ανέρχονται στο 2,5% του ΑΕΠ το 2023, ενώ οι εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις έχουν ουδέτερη συμβολή στον δημοσιονομικό προσανατολισμό.

Για το 2024 στο Ισοζύγιο της ΓΚ αναμένεται περαιτέρω μείωση του ελλείμματος, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 0,8% του ΑΕΠ και αντίστοιχη βελτίωση στο πρωτογενές πλεόνασμα, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 2,1% του ΑΕΠ, κυρίως λόγω της σταδιακής κατάργησης έως την πλήρη εξάλειψη των ενεργειακών μέτρων και την αύξηση των εσόδων που προκύπτουν από τη σταθερή ανάπτυξη της οικονομίας (3%) (πίνακες, 22.α και 22.β). Σημειώνουμε εδώ ότι οι προβλέψεις του ΠΣ 2024-2026, είναι συντηρητικότερες από εκείνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και βασίζονται κυρίως σε διαφορετικές παραδοχές αναφορικά με τις κοινωνικές παροχές και τις συντάξεις.

Από το 2024 και μετά οι δημοσιονομικές προβλέψεις περιλαμβάνουν την επίδραση της επιβάρυνσης του μισθολογικού κόστους του δημόσιου τομέα, κυρίως για τους χαμηλά αμειβόμενους, αλλά και εκείνους σε θέσεις ευθύνης, και υπολογίζεται στο 0,3% του ΑΕΠ. Προεκλογικές δεσμεύσεις ύψους 0,1% δεν έχουν ακόμα πλήρως ενσωματωθεί στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

Λαμβανομένων υπόψη των παραμέτρων δημοσιονομικής βιωσιμότητας, είναι σημα-

ντική η βελτίωση του διαρθρωτικού ισοζυγίου κατά τουλάχιστον 0,3% του ΑΕΠ για το 2024. Για να διασφαλιστεί η βελτίωση αυτή, η αύξηση των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δαπανών το 2024 δε θα πρέπει να υπερβεί το 2,6%, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ταυτόχρονα, τα εναπομείναντα μέτρα στήριξης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης θα πρέπει να καταργηθούν σταδιακά, ανάλογα με τις εξελίξεις στην αγορά ενέργειας και ξεκινώντας από τα λιγότερο στοχευμένα μέτρα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της σταθερής επίδοσης της οικονομίας για το 2022 καθώς και της πτωτικής πορείας των τιμών ενέργειας, παραμένουν σημαντικοί. Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2023 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου. Επιπλέον, οι αυξήσεις στις τιμές εξακολουθούν να πιέζουν τις δημόσιες δαπάνες εκτός του αναμενόμενου επιπέδου, ιδιαίτερα στους μισθούς του δημοσίου και τις κοινωνικές παροχές. Πρόσθετοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι απορρέουν από εκκρεμείς νομικές υποθέσεις κυρίως, τις δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Ακίνητων Δημοσίου.

Θετική είναι η επίδραση της ψηφιοποίησης του φορολογικού συστήματος στην πλευρά των εσόδων. Εάν μάλιστα η βελτίωση στη φορολογική συμμόρφωση συνεχιστεί οι εισπράξεις εσόδων μπορεί να υπερβούν τους τεθέντες στόχους με ευεργετικά αποτελέσματα για τα δημοσιονομικά μεγέθη. Παράλληλα, πολύ θετική αναμένεται η στήριξη της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας από τα κονδύλια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, αλλά και η ενθάρρυνση υποστηρικτικών εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών εκ μέρους της ΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή θεωρείται και η πρόσφατη νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ, η οποία αναγνωρίζει τις ανάγκες διασφάλισης δημοσιονομικής βιωσιμότητας με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της οικονομικής μεγέθυνσης.

Σημειώνεται,ότι ο στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα για το 2023, είναι σημαντικό να διατηρηθεί μετά την επιτυχή διαμόρφωση του το 2022, παρά τους όποιους δημοσιονομικούς κινδύνους, δεδομένου ότι η τρέχουσα χρονιά αποτελεί και τη χρονιά μετάβασης στο νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης.

Παράρτημα

Η σημασία της διαφοράς πραγματικού επιτοκίου και ρυθμού ανάπτυξης για τη δυναμική εξέλιξη του δημοσίου χρέους ⁴³

Εδώ παρουσιάζεται με απλό τρόπο η σημασία της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού επιτοκίου κρατικού δανεισμού και του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, όσον αφορά τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Ένα απλό θεωρητικό πλαίσιο

Ο εισοδηματικός περιορισμός της κυβέρνησης μίας χρονικής περιόδου είναι:

$$G_t + i_t B_{t-1} \equiv (B_t - B_{t-1}) + T_t + N_t \quad (1)$$

όπου G_t είναι οι συνολικές δημόσιες δαπάνες εξαιρουμένων των πληρωμών τόκων, T_t τα συνολικά φορολογικά έσοδα, B_t είναι το δημόσιο χρέος στο τέλος της περιόδου, N_t είναι οι μεταβιβάσεις από την κεντρική τράπεζα (εφόσον υπάρχουν) και i_t είναι το ονομαστικό επιτόκιο που αντιστοιχεί στο αρχικό δημόσιο χρέος, B_{t-1} .

Στη συνέχεια, τα ονομαστικά μεγέθη εκφράζονται ως ποσοστά του ονομαστικού ΑΕΠ:

$$\frac{B_t}{Y_t} \equiv R_t \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \left(\frac{G_t}{Y_t} - \frac{T_t}{Y_t} - \frac{N_t}{Y_t} \right)$$

όπου $R_t \equiv \frac{1+i_t}{(1+\pi_t)(1+g_t)} \cong 1 + (i_t - \pi_t) - g_t = 1 + r_t - g_t$, με $r_t = (i_t - \pi_t)$ είναι το πραγματικό επιτόκιο, $\pi_t \equiv \frac{p_t - p_{t-1}}{p_{t-1}}$ ο ρυθμός πληθωρισμού και $g_t \equiv \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}}$ ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ.

43. Η παρούσα ενότητα έχει στηριχθεί στην υπό εξέλιξη εργασία: George Economides, Anastasia Miaouli, Apostolis Philippopoulos (2023). "Public debt sustainability: Debt arithmetic for Greece and some clarifications", η οποία παρουσιάστηκε στο ετήσιο συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Δημοσιονομικών Συμβουλίων που πραγματοποιήθηκε στη Χάγη στις 15 και 16 Ιουνίου 2023.

Συντομότερα, η παραπάνω εξίσωση μπορεί να γραφεί ως εξής:

$$b_t \equiv R_t b_{t-1} + d_t \equiv R_t b_{t-1} - s_t \quad (2)$$

όπου, b_t και b_{t-1} είναι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος και την αρχή της περιόδου, d_t είναι το πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ, ή αντίστοιχα το πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι $s_t = -d_t$.

Το κρίσιμο μέγεθος για τη δυναμική, και άρα και για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα, του δημοσίου χρέους όπως περιγράφεται από την εξίσωση διαφορών (2), είναι το ύψος του R_t , δηλαδή η διαφορά μεταξύ πραγματικού επιτοκίου και ρυθμού μεγέθυνσης. Έτσι, διακρίνουμε δύο περιπτώσεις: όταν $R_t < 1$ που σημαίνει ότι η πορεία του χρέους είναι στάσιμη, και όταν $R_t > 1$ που σημαίνει ότι η πορεία του χρέους είναι μη στάσιμη. Στην πρώτη περίπτωση, ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης είναι μεγαλύτερος από το επιτόκιο και αυτό είναι ένα ευνοϊκό σενάριο για τη δυναμική του χρέους, ενώ, στη δεύτερη περίπτωση που $R_t > 1$, έχουμε ένα δυσμενές σενάριο με το πραγματικό ρυθμός μεγέθυνσης να υπολείπεται του πραγματικού επιτοκίου.

Στην περίπτωση του ευνοϊκού σεναρίου ($R_t < 1$), το κόστος του υπάρχοντος συσσωρευμένου χρέους μειώνεται στο χρόνο και η κυβέρνηση δε χρειάζεται να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα για να επιτύχει τη βιωσιμότητα του (Blanchard 2019). Αντίθετα, μπορεί να μετακυλίει το υφιστάμενο χρέος, εκδίδοντας νέο, με το οποίο μπορεί να εξυπηρετεί και τους τόκους, χωρίς να απαιτείται περικοπή δαπανών ή/και αύξηση της φορολογίας στο μέλλον. Σε αυτή τη περίπτωση, λύνοντας τη (2) με επαναλαμβανόμενες αντικαταστάσεις προς τα πίσω (repeated backward substitutions), καταλήγουμε στην εξίσωση:

$$b_t \equiv d \sum_{i=0}^{t-1} R^i + R^t b_0 \quad (3)$$

όπου, b_0 είναι ο αρχικός λόγος χρέους προς ΑΕΠ. Επειδή το παραπάνω άθροισμα είναι πεπερασμένο (bounded), η εξίσωση (3) καταλήγει τελικά στην:

$$b_t \equiv d \left(\frac{1 - R^t}{1 - R} \right) + R^t b_0 \quad (4)$$

Αξίζει να σημειωθεί ότι η παραπάνω έκφραση μας θυμίζει σε απλούστερη μορφή τον «αναθεωρημένο δείκτη S1» που χρησιμοποιείται για τη μακροχρόνια δημοσιονομική βιωσιμότητα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission 2023).

Στη δεύτερη περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου ($R_t > 1$), ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ τείνει συνεχώς να αυξάνεται διαχρονικά. Η αποκατάσταση της στασιμότητας και άρα και της βιωσιμότητας, μπορεί να γίνει λύνοντας την εξίσωση (2) με «προς τα εμπρός αντικαταστάσεις» (forward substitutions). Από αυτό, προκύπτει η εξίσωση:

$$b_{t-1} \equiv \frac{s}{R} \sum_{i=0}^T \left(\frac{1}{R} \right)^i + \left(\frac{1}{R} \right)^{T+1} b_{t+T} \quad (5)$$

Η εξίσωση (3) σημαίνει ότι οι τρέχουσες υποχρεώσεις μιας οικονομίας ισούνται με την παρούσα προεξοφλημένη αξία των αναμενόμενων μελλοντικών πρωτογενών πλεονα-

σμάτων συν τη προεξοφλημένη αξία του χρέους στο τέλος του χρονικού ορίζοντα. Επειδή $1/R < 1$, η εξίσωση (3) τελικά καταλήγει ως εξής:

$$b_{t-1} \equiv \frac{s}{R} \frac{1 - \left(\frac{1}{R}\right)^{T+1}}{1 - \frac{1}{R}} + \left(\frac{1}{R}\right)^{T+1} b_{t+T} \quad (6)$$

Αξιζει να σημειωθεί ότι η παραπάνω έκφραση μας παραπέμπει στο δείκτη S2 ο οποίος χρησιμοποιείται για την ανάλυση της μακροπρόθεσμης δημοσιονομικής βιωσιμότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission 2023).

Μια αριθμητική εφαρμογή

Τώρα, με βάση τις εξισώσεις της προηγούμενης ενότητας, θα προσδιορίσουμε αριθμητικά το πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα που απαιτείται προκειμένου το δημόσιο χρέος να είναι βιώσιμο, και πως αυτό το πλεόνασμα εξαρτάται από τη σχέση μεταξύ πραγματικού επιτοκίου του κρατικού δανεισμού και του ρυθμού πραγματικής ανάπτυξης.

Ας υποθέσουμε ότι το αρχικό δημόσιο χρέος σαν ποσοστό του ΑΕΠ είναι 171% και ότι, μετά από 35 έτη, απλά θέλουμε να παραμείνει το ίδιο. Ας ξεκινήσουμε υποθέτοντας μια θετική διαφορά μεταξύ επιτοκίου και ρυθμού μεγέθυνσης, π.χ. $R=1,01 > 1$, (ιστορικά, η ελληνική οικονομία έχει διανύσει και τέτοιες περιόδους). Επιλύοντας την εξίσωση (4), προκύπτει $s=0,017$. Δηλαδή, για να παραμείνει ο λόγος δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ στο 171%, θα χρειασθούν πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα περίπου 1,7% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για τα επόμενα 35 έτη. Από την άλλη πλευρά, αν ο στόχος είναι στο τέλος της περιόδου, ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ να μειωθεί από 171% στο 100%, προκύπτει $s=0,034$. Δηλαδή, σε αυτό το πιο απαιτητικό σενάριο, θα χρειασθούν κατά μέσο όρο ετήσια πρωτογενή πλεονάσματα της τάξης του 3,4% του ΑΕΠ. Σημειώνεται ότι οι αριθμοί αυτοί βρίσκονται κοντά σε αυτούς που αναφέρονται στην Έκθεση Εποπτείας μετά το Πρόγραμμα για την ελληνική οικονομία (European Commission (2022, σ. 18), όπου το πρωτογενές πλεόνασμα κυμαίνεται σε ένα εύρος από 1,4%, στο ευνοϊκό σενάριο με 3,1% του ΑΕΠ στο δυσμενές σενάριο για μια διαφορά επιτοκίων-ρυθμού μεγέθυνσης.

Αντίθετα, σε ένα ευνοϊκό σενάριο, όπου το $R=0,99 < 1$, επιλύοντας την εξίσωση (5) προκύπτει ότι για να διαμορφωθεί στο τέλος της περιόδου το δημόσιο χρέος στο 100% τα απαιτούμενα ετήσια πρωτογενή πλεονάσματα είναι σαφώς χαμηλότερα και ανέρχονται κατά μέσο όρο στο 0,7% του ΑΕΠ. Το ευνοϊκό σενάριο, χάρι στην ευνοϊκή διαφορά ρυθμού μεγέθυνσης και επιτοκίου, συνδράμει στη μείωση του δημοσίου χρέους με πολύ μικρότερη δημοσιονομική προσπάθεια (0,7% αντί 3,4%).

Αρα, η διαφορά επιτοκίου - ρυθμού μεγέθυνσης διαφοροποιεί σημαντικά την όποια δημοσιονομική προσπάθεια απαιτείται ώστε να χαρακτηριστεί βιώσιμο το δημόσιο χρέος. Με άλλα λόγια, η αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας, σε συνδυασμό με μια δημοσιονομική πολιτική που συμβάλλει στη διατήρηση σχετικά χαμηλών επιτοκίων κρατικού δανεισμού, είναι σημαντική για την εξέλιξη των δημόσιων οικονομικών και τη συνολική μακροοικονομική σταθερότητα.

Βιβλιογραφία

Blanchard O. (2019): Public debt and low interest rates, *American Economic Review*, 109, 1197-1229.

European Commission (2022): Post-programme Surveillance Report, Greece Autumn 2022, Institutional Paper no. 191, November 2022

European Commission (2023): Debt Sustainability Monitor 2022, Institutional Paper no. 199, April 2023.

